

HOMO HISPANISTICUS

DIÁKMŰHELY

2022-2023

SZEGED

2023

HOMO HISPANISTICUS – DIÁKMŰHELY 2022–2023

A fordítások az alábbi művek alapján készültek:

José Luis Alonso de Santos: *Microteatro*. Madrid: Ediciones Irreverentes, 19–22, 33–35, 40–43, 54–58, 97–102, 139–142.

Alberto Conejero: *Los días de la nieve*. Madrid: Antígona, 2019 (segunda edición).

Concha Fernández Soto y Francisco Chaca y Olmos (szerk.): *Los mares de Caronte. Diecisiete calas dramáticas sobre migraciones*. Madrid: Fundamentos, 79–90, 97–102, 237–248.

A fordításokat a szerzők – José Luis Alonso de Santos, Antonia Bueno, Alberto Conejero, Diana de Paco, Laila Ripoll – engedélyével közöljük. További felhasználás csak a szerzők engedélyével lehet.

Szerkesztette:
Katona Eszter

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
HISPANISZTIKA TANSZÉK
www.hispanisztikaszeged.hu

ISSN 2498-7964 (nyomtatott)
ISSN 2498-7972 (on-line)

A kiadvány a Nemzeti Tehetség Program
„Hazai Tudományos Diákköri műhelyek és rendezvényeik támogatása”
c. pályázat keretében valósult meg.
A pályázat azonosítója: NTP-HHTDK-22-0014

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti
Tehetség Program

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	5
MŰFORDÍTÓ SZEMINÁRIUM.....	7
Alberto Conejero: Havas napok (Los días de la nieve)	9
Antonia Bueno: Aulidi (kisfiam) (Aulidi (hijo mío))	44
Diana de Paco: Adou utazása (El viaje de Adou).....	47
Laila Ripoll: A határ (La frontera).....	53
José Luis Alonso de Santos: Jó napot, doktor úr! (Buenos días, señor Doctor).....	59
José Luis Alonso de Santos: Luis, a mosolygós (Luis, “el sonrisas”)	61
José Luis Alonso de Santos: Kék és vörös (Azul y rojo)	64
José Luis Alonso de Santos: Kollégák között (Entre colegas)	66
José Luis Alonso de Santos: Egy apró tévedés (Una pequeña confusión).....	69
José Luis Alonso de Santos: Nagyon nedves ultrahang (Ecografía muy húmeda)	72
Ibrahim Nasrallah: Los espíritus del Kilimanjaro (fragmento)	75
Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd (Sermón funerario)	78
Gloria Anzaldúa: Vivir en la frontera (A határon élni).....	82
Juan José Millás: Diario [I] (Napló [I]).....	86
PÁLYAMUNKÁK (MŰFORDÍTÁS).....	89
Cirók Szabó István: Agancspark (Parque de astas)	90
PÁLYAMUNKÁK (TANULMÁNY)	99
Szilvia Mucza: Un pedazo de la Llanura Húngara en Colombia: Nueva Debrecen	100
MÓDSZERTANI MOZAIK.....	115
Tímea Judit Varga: Propuesta didáctica para trabajar con el léxico del español mexicano.....	116
Nóra Dohányos: Españoles famosos	124

ELŐSZÓ

A *Homo Hispanisticus* folyóirat a korábbi számokból már ismert rovatokkal és egy újdonsággal jelentkezik idén.

A kötet első részében a Fordító- és Tolmács Mesterképzés, az osztatlan tanárképzés és a levelező képzés hallgatóinak a 2022–2023-as tanév első szemeszterében, a *Mű/fordítás: a spanyol nyelvű irodalmak magyar műfordításának története* című kurzuson készült műfordításait adjuk közre. Mivel ebben a félévben 17 diák vett részt ezen az órán, ezért az igényekhez igazodva több forrásnyelvi szöveget választunk.

A fordítóképzés első évfolyamos diákjaival (Gál Barbara, Koncz Csenge, Makra Zsófia, Novák Rita, Palik Zsófia, Raffai Lili, Tóth Viktória, Zsadányi Szelina) Alberto Conejero *Havas napok* (*Los días de la nieve*) című drámáját ültettük át magyar nyelvre. A darab egy lírai hangvételű monodráma, amelynek a főszereplője Josefina Manresa, Miguel Hernández felesége. A költő halálának (1942) a nyolcvanadik évfordulójára emlékezve választottuk ezt a színművet.

Korábbi *Homo Hispanisticus* számokban is foglalkoztunk már a migráció kérdéskörével, s az idei válogatásunkba is bekerült három ilyen tematikájú szöveg, amelyeket az osztatlan tanárképzés diákjai fordítottak le: Antonia Bueno: *Aulidi* (*kisfiam*) (*Aulidi (hijo mío)*) – Balázs Klaudia fordítása); Diana de Paco: *Adou utazása* (*El viaje de Adou*) – Tamás Boglárka és Sári Gergely fordítása); Laila Ripoll: *A határ* (*La frontera*) – Ménesi Flóra és Varga Réka fordítása).

A levelezős képzésben résztvevő három hallgató valamivel könnyedebb hangvételű rövidszínházi darabokat kapott műfordítási feladatul: *Jó napot, doktor úr!* (*Buenos días, señor Doctor*); *Luis, a mosolygós* (*Luis, "el sonrisas"*) – Alföldiné Kiss Piroska fordításai; *Kék és vörös* (*Azul y rojo*); *Kollégák között* (*Entre colegas*) – Gonda Anita fordításai; *Egy apró tévedés* (*Una pequeña confusión*); *Nagyon nedves ultrahang* (*Ecografía muy húmeda*) – Feitscher Luca fordításai. A hat szöveget José Luis Alonso de Santos *Microteatro* című kötetéből válogattuk.

A kurzusnak idén külföldi hallgatója is volt, a Stipendium Hungaricum ösztöndíj keretében nálunk tanuló, jordániai Edebean Ghassan Alsharaiheh. Ő Ibrahim Nasrallah jordániai-palesztin írótól választott egy fragmentumot, amit arabról spanyolra ültetett át.

Egy másik műfordító szeminárium keretében még az előző év második félévében született meg Kosztolányi Dezső *Halotti beszéd* című versének a spanyol változata a korábbi lektorunk Patricia Sánchez Martín és négy diákunk (Bokor Emese, Sári Gergely, Edebean Ghassan Alsharaiheh és Axel Uhalde) közös munkájának eredményeként. Külön érdekessége ennek a fordításnak, hogy a fordítók a vers angol nyelvű változatát is felhasználták segítségképpen, hiszen a csoport fele nem magyar anyanyelvű volt.

A rovat utolsó részében Ménesi Flóra és Varga Réka tanárszakos hallgatók fordításait olvashatjuk. Gloria Anzaldúának, a *chicano* irodalom egyik legmeghatározóbb alakjának a *Határon élni* (*Vivir en la frontera*) című versét, valamint a mai spanyol próza kiemelkedő írójának, Juan José Millásnak a *Napló* [I] (*Diario* [I]) című egypercesét fordították le magyarra műhelymunka keretében.

A *Pályamunkák* rovat első szekcióját is a műfordításnak szenteltük. Novák Rita, a Fordító- és Tolmács Mesterképzésben tanuló első éves hallgatónk a fiatal szabadkai költő, Círók Szabó István *Agancspark* című verseskötetéből választott és ültetett át spanyol nyelvre nyolc költeményt.

A *Pályamunkák* rovat második szekciójába egy tanulmányt adunk közre. Az osztatlan tanárképzésben tanuló Mucza Szilviának a tudományos munkája (*Un pedazo de la llanura húngara en Colombia: Nueva Debrecen*) a budapesti latin-amerikai nagykövetségek által 2022-ben kiírt hatodik *Concurso Cultural Hungría – América Latina y el Caribe* versenyen második helyezést ért el. Szívből gratulálunk ehhez a szép sikerhez!

Az idei *Homo Hispanisticus* újdonsága a *Módszertani mozaik* rovat, amelyben az osztatlan tanárképzésben tanuló (vagy már végzett) hallgatók gyakorlati munkáit mutatjuk be. Ezeket a nyelvtanításhoz kapcsolódó didaktikai segédanyagokat a későbbiekben mások is bátran használhatják a spanyol nyelvórákon. Az első összeállítás Varga Tímea, a második anyag Dohányos Nóra munkája.

Bízunk benne, hogy diákjaink örömmel fogják olvasni társaik írásait és fordításait, és a jövőben egyre többen kapnak majd kedvet az alkotásra, a műfordításra és a tudományos kutatásra.

Katona Eszter

MŰFORDÍTÓ SZEMINÁRIUM

2022. szeptember – december

ALBERTO CONEJERO

HAVAS NAPOK

(Los días de la nieve)

Fordította:

Gál Barbara, Koncz Csenge, Makra Zsófia,
Novák Rita, Palik Zsófia, Raffai Lili,
Tóth Viktória, Zsadányi Szelina

Lektorálta:

Katona Eszter

Festett és nem üres ház
házam: kifestve szépen,
ragyog nagy szenvedélyek
s szenvedések színében.

Majd felmerül a könnyből,
hol elmerülve régen,
tátongó asztalával,
roskatalog fekhelyével.

Virágzanak a csókok
a párna fénykörében.
És testünket befutja
illatozva az éjben
az ágynemű, tenyésző
sűrű növényzetével.

A gyűlölet eloszlik
ablak mögött a fényben.

A vad karom szelíd lesz.

Hagyjátok ezt remélnem.

Miguel Hernández: *Utolsó dal*¹

¹ Somlyó György fordítása.

Szereplők

JOSEFINA

A varrodában. Bár nappal van, mégis kissé sötét. A villanykörte fénye úgy pislákol, mint ahogy a sekrestyében szokott. Egy varrógép. A vállfákon ruhák lógnak. Mindenféle szövetminták és kimaradt anyagok. Csomó gombostű, gyűszű és tűpárna. Az egyik oldalon egy kissé kopottas faláda, rajta J. M. monogramm. Különböző méretű próbababák, néhány tükör és vallásos képek is vannak szentekről és szűzekről. Az egyik próbababán egy kék ruha. JOSEFINA már a színen. Egy tűt próbál befűzni újra és újra. A tű remeg reszkető kezében.

Tudom, hogy az idő múlása nem hallható.

Tudom, hogy az idő órákban,
hetekben,
és években mérhető.

Ezek együttesen alkotják az időt.

Igen.

Tudom, hogy az idő nem egy madár,
vagy egy dal.
Tudom, hogy az időnek nincs hangja.
Nincs nyelve az időnek.
Mindezzel tisztában vagyok.
De az idő mégis így szól hozzám.

Lenyomja a pedált. A Singer varrógép hangja hallható.

Behunyom a szemem és hallom őt
– Oly sok mindent! –
két öltés közt.

De ne vesztegessük az időt.

Szinte sajnálom, hogy be kell fejeznem.
A ruhát.
Amikor kopogtattak,
úgy éreztem, mintha mellkason szúrtak volna.
Még sosem történt velem ilyen.
Ez az első dolog, amit mi varrónők megtanulunk:
nem szabad ragaszkodnunk a ruhához.
Az utolsó öltéssel
elbúcsúzom a ruhától.

De ez a ruha más.
A legjobb, amit valaha kiadtam a kezem közül.
Ezen gondolkoztam az utolsó igazítás során.
„Josefina, nem hiába,
ez a legjobb ruha, amit valaha kiszabtál”.
Talán ezért kell még néhány simítás:
hogy egy kicsit tovább
magamnál tarthassam.

Ne féljen. Ezek csak ostoba gondolatok.
Ugyan hová venném fel? És ez a szín!
Még amikor annyi idős voltam, mint maga,
akkor sem mertem volna felvenni.

De maga gyönyörű.
És én ennek örülök.
Mert nekem rendes lánynak tűnik.
Hamarosan itt a tavasz,
és bárhol sétálhat majd ebben a ruhában,
ahol csak akar.

Majd látjuk, mit hoz a jövő.
Már csak pár öltés.
Plusz a hímzés.
És kész is.
Nem tart sokáig.
Egy utolsó simítás.
Ne, ne, kérem.
Jobb, ha itt megvárja.
Így olyan, mintha együtt fejeznénk be.

Azért mondom ezeket, hogy egy kicsit megeredjen a nyelve,
mivel ő kért meg erre engem,
és együtt kell töltenünk egy kis időt.

Majd látjuk mit hoz a jövő.

A varrógép.

Mindig is így volt.
Amióta az eszemet tudom.
Először egy tű hangján dalolt nekem
az idő.
Várjon!
Hová is tettem?

Kivesz egy kendőt a ládából.

Keresztszemes hímzéssel készült.
Még az elemiben csináltam.
„Iskolai feladatnak” neveztük.
Fogja meg nyugodtan.
Nézze, micsoda szegély, micsoda csillagok
micsoda kis- és nagybetűs ábécé!
Kész kínzás elkészíteni egy ilyet.
Nézze, nézze meg, mi áll a csücskén:
„Készítette Josefina Manresa 1927-ben”.
Egy apáca erőltette, hogy ráhímezzem.
Ignácia nővér, egy nagydarab nő.
Jól megnézte? Látja, hogy egy t-vel van írva?
„Készítete Josefina Manresa”.
Az apáca dühös volt, mert nem akartam kijavítani.

Már gyerekkorom óta így szól hozzám
az idő,
a tű nyelvén.
Felbukkan és eltűnik
a szegésnél.

Szép lassan.

Majd jöttek a varrógépek.
Mint ez.
Eleinte szédültem tőle,
ettől a zajos fémtől.
Mert minden felgyorsult:
a repülőgépek, a mozgófilmek.
Hozzászoktam, hogy
minden úgy felgyorsult.

Amikor lenyomom a pedált
az idő énekel nekem.
Hallgassa,
hallgassa hogyan énekel.
és a zúgással egyszerre mozgatom a kezem,
tolva előre a szövetdarabot.
Apró gyerek kezek,
a két kezem,
látom őket
abban a selyemgyárban,
ahol tizenhárom évesen kezdtem el dolgozni,
az olaszok selyemgyárában,
micsoda hajnalok voltak.
A többi lány a laktanyában csak kinevetett,

alantas dolognak tűnt számukra.
„Csendőrlánya vagy, és egy gyárban dolgozol?”
Mit érdekelt ez engem?
Örültem annak, hogy haza tudtam vinni egy napi bért,
merthogy sokan voltunk testvérek,
és apám fizetése nem volt elég mindannyiunknak.
Ott voltam... két évig?

Amikor a gép zúg,
érzem, ahogy az idő
bőbeszédűen suttog:
röviden, szaporán,
mint az öltések.

És látom magam a San Juan utcában,
– ugyanabban az utcában, ahol Miguel született –
tűrve a vezető varrónők kiabálását;
egész idő alatt, míg ott voltam
semmit sem fizettek nekem.

A Fő utcai műhelyben
már kaptam fizetést.
Ott napi egy pesetát fizettek nekem,
ami semmit nem ért, alamizsna volt csak:
annyi hosszú órát töltöttünk odabent,
minden szombatot és vasárnapot,
szinte olyan volt, mintha foglyok lettünk volna.
Ezt a dalt énekeltük,
hogy ne aludjunk el:

„Szegény kis varrónők,
hogy kapkodnak,
éjjel-nappal dolgoznak
azért, hogy szegények enni tudjanak”.

Most is énekelek, mintha számítana bármit is.
Látja, még maga előtt is dalra fakadtam.
Énekelek magának,
pedig csak egy hete ismerem.

Nem volt ez mindig így. Ne higgye!
Eleinte nagyon is zavarban voltam.
Én nem akartam énekelni.
Mi volt ez az érzés az énekléssel kapcsolatban?

Miguel nem értette, miért féltem tőle.
Azt mondta, a szerelmeseknek együtt kell énekelniük.

Ha nem énekelnek együtt, amikor jegyben járnak,
akkor a házasságuk sem lesz boldog.

Szégyelltem magam, szenvedtem Miguellel együtt,
csak nagyon halkán mertem énekelni,
úgy, mint egy veréb, aki ki se nyitja a csőrét, épp úgy,
csak magamnak.

Mikor az első fiam egy hónapos volt,
nem is tudom, hogy nem is gondoltam át, csak úgy jött,
a karjaiban tartottam és akkor megtörtem a csendet,
teli torokból énekeltem,
számomra is meglepő volt, hogy ez a hang
az enyém,
csak énekeltem szüntelen a fiammal a karomban,
és Miguel csodálkozva kérdezte:
Mire vártál eddig? Hogy anya legyél?
Nem is válaszoltam. Tovább énekeltem.
Mariana Pinedáról szóló dalt énekeltem,
ami így szólt:
„Marianita, valld meg vétkeidet,
ha nem teszed, ez lesz a végzeted.”

Az olaszok gyárában tanultam ezt a dalt.
Ma már nem szokás
otthon énekelni.
És nekem úgy tűnik, mi mindannyian búsabbak is vagyunk.

Ma nem panaszkodom.
Ma elmondok magának mindent.
Igazán fecsegős kedvemben vagyok, nem igaz?
Talán, mert kegyed távozni fog.
Ezért mondom hát el ezeket a dolgokat,
miközben befejezzük a ruháját.
Hisz úgyse látjuk egymást többé.
És ettől megered az ember nyelve.

Hol is tartottunk? Ó, igen.
A Fő utcai műhelynél.

Miguel egyszer épp arra jött, akkoriban már a nyomomban járt.
Már hallottam róla, természetes.
Ugyanabban a faluban éltünk.
Azt mondták rendkívül költői ifjú volt.
És számomra ez ördögtől valónak hangzott.
Egy kolléganőmtől hallottam a pletykát:
„Miguel egy itteni lányt szeret, és én tudom ám, ki az.”
Akkoriban az volt a szokás,

hogy a leendő vőlegényt nem várták tárt karokkal.

A varroda bejáratánál várt rám.

Két kolléganőm közé fogva léptem ki. Ő pedig jött mögöttem. „Hogy hívnak?” Én pedig *(olyan mozdulatot tesz, mint aki lakatot tesz a szájára)* „Mi a neved te földre szállt angyal?” Én pedig *(ismét ugyanazzal a mozdulattal)*... Egy esős napon, mikor az utca tele volt tócsákkal, azt mondta nekem:

„Kedvesem, szeretne egy ladikot, amivel átjuthat? Csak annyit kérek cserébe, hogy árulja el a nevét.”

Én meg magamban: „nem, nem és nem.”

Inkább kitaláltam egyet.

Egy nevet.

„Rosa. Ez az, amit annyira hallani akartál? A nevem: Rosa.”

Egy nap eljött hozzám, és a kezembe nyomott egy darabka papírt.

Még arra se volt időm, hogy összezárjam a markom.

Ott hagyta a papírt.

A markomban.

Éreztem a papírt.

És rajta a kezét.

Elrántottam a kezem.

De a papír a markomban maradt.

Égetett.

A papír égette a kezem.

De nem engedtem el, akkor sem amikor az esőben futottam.

Úgy, mint egy szökevény.

Megérkeztem a laktanyába.

Ezt már említettem, igaz?

Hogy egy laktanyában éltem az apámmal,
aki csendőrvolt.

Megérkeztem a laktanyába.

Mint egy árnyék.

Köszönés nélkül.

Bezárkóztam a szobámba.

Éreztem,

ahogy remegés járja át az egész testem.

Kieresztettem a markomat.

Tiszta vörös volt, hiszen egész úton úgy szorongattam.

Széthajtottam a papírt. Géppel volt írva.

„Az élet, s a halál, te lány ez mind belőled fakad.”

A vers, ami így kezdődik. Az egész géppel írva.

„Bolygód vagyok, s körötted keringve,
csak egy dolgot tudok: rád emlékezni.”

Ez a vége. Az egész géppel írva.

A neve nem. Azt sajátkezűleg írta.

És egy „Neked.”. „Neked.” El tudja ezt képzelni?

Utána megtudtam, hogy azt a sok verssort így együtt
szonettnek hívják.

„Bolygód vagyok, s köröttes keringve,
csak egy dolgot tudok: rád emlékezni.
Legyek hát rabod, szerelmes öröm!”¹

Így kezdett udvarolni.
Egy szonettel.
Egy másik napon pedig olyat mondott, amit nem akartam hallani.

Éreztem, ahogy arcomat elönti a forróság.
Féltem tőle. Mert költő volt.
Teljesen megbabonázott azokkal a szavakkal?
Számomra olyan volt egy vers,
akárcsak egy eskü.

Nem sokkal utána kicsit kezdett enyhülni a félelmem.
De ne higgye, hogy csak a versekről beszélt.
Olykor-olykor a madarak nyelvén énekelt.
Éppen úgy. Bárcsak hallhatná!

Meglepett és elbűvölt engem
ez az ember. És meg is rémített.
Mégis egyre jobban kedveltem a társaságát.
Azt mondta, van a kertjében egy fügekaktusz.
„Tudja kedves, hogy melyik növényről beszélek?”,
és ráírta a nevemet a leveleire,
és a levelek megnőttek,
és áhítattal nézte,
ahogy a nevem betűi is egyre csak nőnek.
Nem tudom, hogy csak úgy kitalálta, vagy tényleg igaz volt-e.
Miguelnek ez nem számított.
Egy költővel az oldaladon sohasem tudhatod,
ha valami tényleg úgy van, vagy csak úgy tűnik.

A ruhára mutatva.

Ezt itt jobb, ha túvel öltöm.
Túl finom az anyag.
Bocsásson meg, hogy egy kicsit hátat fordítok.

Ebben a műhelyben,

¹ Idézet a *Ser onda, oficio, niña, es de tu pelo...* kezdetű Miguel Hernández szonettből, nyomtatásban megjelent magyar fordítása nem ismert.

ahol megismertem Miguel,
és ahol utoljára láttam Ramónt,
Ramón Sijét², a férjem jó barátját.
Mostanra már híres ember lett,
mert Miguel megírta neki azt a verset.
A menyasszonyával jött és két ruhához hoztak anyagot.
Az egyik szürke volt,
a másik fényes fekete anyag, apró, aranyszínű pöttyökkel.
A nő Ramón segítségével kiterítette a négy méter hosszú anyagot, majd ezt mondta:
„Ugye milyen gyönyörű? Olyan, mint az égbolt.”
Gyönyörű? Olyan szürke volt, mint a vihar előtti égbolt.
Mindannyian az orrunk alatt mormoltuk:
„milyen gyászos, milyen gyászos.”
És néhány nappal később Ramón kilehelte lelkét.
És mi mindannyian ugyanazt gondoltuk,
hogy az öltöny teljesítette a küldetését.
Csak nem abban a ruhában megy a nő a temetésre?
Keresztet vetettem. Rémülten.
Ej, szegény Ramón,
hát volt ő neki része épp elég bánatban,
elég szenvedésben.
Magamban azt gondoltam,
ha már ilyen fiatalon kellett meghalnia,
még szerencse, hogy a háború kitörése előtt történt.
Sajnáltam, hogy az utolsó hónapokban
Miguel és Ramón eltávolodtak egymástól.
A politika miatt. Sijé mélyen katolikus volt.
Kezdetben Miguel is. De aztán ez megváltozott.
Sajnálatos. Két testvér.
Mert azok voltak. Olyanok, mint két testvér.

Miféle dolog a halál, miféle?
Mennyi megbocsátást hagy kimondatlanul.

Én is haragudtam Miguelre,
amikor Madridban volt.

Olyan dolgokat mondott a leveleiben, amik nem tetszettek.
És nem voltam hajlandó elviselni.
Idegenné vált számomra.

„A vidéki emberek oly menthetetlenül ostobák.
Itt Madridban senki sem botránkozik meg azon,
ha a fűben egy összeölelkező párt látnak heverészni.

² José Ramón Marín Gutiérrez, ismertebb nevén Ramón Sijé (1913–1935), spanyol író, újságíró és ügyvéd.

Belefáradtam már, hogy rejtőzködnünk kell
minden alkalommal, amikor megsimogatjuk egymást.
Josefina, én undorodom azoktól az emberektől,
akik, ha látnak egy nőt a vőlegényével csókolózni,
egésznap csak arról pusmognak.”

Ezt mondta Miguel.
Tudja, hogy ment akkoriban vidéken.
Ma már teljesen máshogy van, igaz?

„Észrevetted, hogy mindazok, akik szóvá teszik az ilyesmit,
– pedig ez az élet természetes része –, azok vagy vénlányok vagy
papok: erre a kétféle emberre van legkevésbé szükség
a világon, mert csak megmérgezik azt.”

Ezt mind egy olyan levélben írta le, ami megríkatott.
De hát akkoriban ez volt a szokás.
Nagyon nehéz, hogy az ember ne legyen a szokások rabja.
Persze nem az imádkozáson járt az eszem,
ha Miguelre gondoltam.
Persze, hogy szenvedtem
amiatt, hogy nem tudtam kielégíteni ezt a vágyat,
nem voltam szent,
de mégis, mi a baj azzal, hogy én továbbra is ugyanaz maradtam?
Ez volt a hibám?
Megcsókolni, kicsit olyan volt, mintha a becsületem vesztettem volna el.
Miguel az elején egyetértett.
Ezt egy másik versében így fogalmazta meg:
„még belehalsz, olyan ártatlan és egyszerű vagy”.
És így folytattam én, miközben ő Madridban dolgozott
egy Isten tudja milyen enciklopédián, a bikákról szólt.
Sosem szerettem a bikákat.
Mindig sajnáltam az állatokat.
De ő ezzel kereste a kenyerét. Mit tehettem volna?
A leveleiben mesélt nekem a villamosról,
a költő barátairól,
a táviróról, a mozivászonról,
a táncos mulattságokról, a léghajókról,
de én nem hagytam itt a laktanyát, a falut,
itt vártam rá.
Mért baj az, hogy én továbbra is ugyanaz maradtam?
És amikor eljött nyaralni.
Micsoda?
Hát hogyne emlékeznék?
1935 augusztusában.
Ekkor váltak el az útjaink.
Eljött hozzánk, és a kezét akarta nyújtani köszönésképp.

„Úgy üdvözölsz, mintha az orvos lennék?
Nem fogok kezet veled”.
És valóban nem nyújtottam a kezem, hiszen már nem szeretett.
Minek is színlelni?
Visszakértem tőle a leveleimet. Meg a fényképeket, amiket neki ajándékoztam.
Nem mondtam semmit. Hallgattam.
Jobb így, vannak olyan dolgok, amiket jobb,
ha megtartunk magunknak.
Megkértem az egyik nővéremet, hogy adja vissza neki a leveleit meg a fényképeit, és
mindent, amit tőle kaptam.
Nem akartam látni, és azt sem akartam, hogy ő lásson engem.
Így visszatért Madridba, és többet nem beszéltünk.
Azokban a hónapokban alig hagytam el a házat.
Nem akartam, hogy bárki elmondja neki, hogy láttam őt.
Nem akartam, hogy nekem mondják, hogy kivel látták.
Nem akartam, hogy bárki is lásson.
Nem akartam, hogy bármelyik férfi rám nézzon.
Nem akartam, hogy másik férfinak kelljen igent mondanom.
Pedig azt akartam, hogy történjen valami,
és hogy újra együtt lehessenek ezzel a hálátlannal.
Mivel soha nem szerettem mást, mint ezt az embert,
nyugodtan mondhatom róla, hogy egy hálátlan volt azokban a hónapokban.
De én vártam és vártam.
Látja, micsoda dolog a remény?
Azt akartam, hogy történjen valami,
hogy a szívem meg tudjon bocsátani neki.
Így folytattam a munkát, itt,
rongyok és foltozások között.
Ez voltam én akkor: csupa várakozás.
Olyan voltam, mint egy kísértet, aki
a laktanyától a műhelyig, és a műhelytől a laktanyáig lebegett.
Hat hónap után pedig megtörtént.
Miguel írt édesapámnak,
azért, hogy megkérdezze tőle van-e új párom.
Apám azt írta, hogy nincs.
Később nekem is írt:
hogy ő mindig is szeretett,
hogy azonnal rájött, mekkorát tévedett,
hogy nem mert visszatérni Orihuelába,
mert attól félt, hogy kiszereztem belőle,
és hogy bocsássak meg neki.

A ládából egy halom levelet vesz elő.

Hányszor olvastam már ezeket a sorokat?
Fogja! Olvassa maga. Én már kívülről fújom mindet.
„Bevallom, hogy nagyon nagy élményben volt részem itt, Madridban,

és hogy nagyon magányos vagyok. Rájöttem,
hogy kevés hozzád fogható nő van, és így még
jobban becsüllek. Nem akarlak megbántani, Josefine.
Kérlek, mondd meg, hogy számíthatok-e
még a támogatásodra a továbbiakban”.
Mindig ugyanúgy szólított meg
a leveleiben.
Órület, szerelem és szeretet.
Megint csak szavak.
Édesebbek, mint a csokoládé.
Nem elégszel meg eggyel.
Órület, szerelem és szeretet.

Nagyon szégyelltem
a szerelmünknek azt a szégyenfoltját.
Igen, egy folt. Nem tudom máshogy illetni.
És jött még egy levél, majd újabb és újabb követte.
Teli ezekkel a gyönyörű szavakkal.
És én úgy éreztem, hogy Miguel szerelme újból rám talált.
Hogy újból közelebb kerültünk egymáshoz.
Mintha azok a sorok átkaroltak volna.
És megbocsátottam neki. Igen.
Hogyan?
Nem, erről nem szeretnék beszélni.
Nem tudok semmiről, tényleg nem tudok semmiről.
Elnézést. Nem kellett volna felemelnem a hangom.
Egyszerűen tényleg nem tudok semmiről.
Nem érdekelt, hogy az emberek mit mondanak a hátam mögött.
Megbocsátottam neki. Igen.
Pedig milyen büszke voltam mindig!
De a szerelem erősebb volt, mint a büszkeség.
Úgy gondoltam, hogy az ellentétek
köztünk majd
megoldódnak.

És a varrógép csak dalol,
már 1936-ot írunk,
és Eldában vagyunk,
a kezem is megnőtt.
Mikor lett olyan, mint egy nőé?
De jobban is remeg.
Valami rossz fog történni
hamarosan.
Ezt az ember érzi a bőréen,
valami a levegőben azt súgja neki,
az állatok, akik nem hordanak ruhát,
tudják, mikor csap le a vihar,

egy varrónő keze is érzi,
amikor valami baljós közeleg,
van egyfajta bizsergés a kezében,
ha valami csapás készülődik.

És csak varrtam és varrtam,
rettegve, hogy valami rossz fog történni,
és meg is történt: az apámmal,
de erről majd később mesélek,
hogya még folytatjuk,
és nem fejezzük esetleg hamarabb be a munkánk.

Mert elérkezett a háború
– a háború, igen, a háború –
ki se akarom mondani,
már belefáradtam örökké erről beszélni.
Gondolom ön még nem élt abban az
időben.
Mit is mondott, mennyi idős?
Áh, igen: fele annyi, mint én.

Kimegy egy pillanatra. Két pohár vízzel tér vissza.

Hoztam egy kis vizet.
Kicsit kiszáradt a szám.
Nem vagyok hozzászokva, hogy ennyit beszéljek.
Nem tudok mással szolgálni.
Nézze el nekem.

Idetettem a ruhát, hogy lássa.
Itt megvilágítja egy kicsit a nap.
Most, hogy lassan delet üt az óra.
Bárcsak megengedhetnék magamnak egy olyan műhelyet, ahova több fény jut be!
Habár nem tudom,
hogy az jó lenne-e a szememnek, vagy sem.
A vendégeim szeretik ezt a félhomályt.
Ha nincsen akkora világosság,
kevésbé érzik feszélyezve magukat
amikor levetkőznek és leveszem a méretet.
A sötétben minden tehén fekete.
Ezt szokták mondani.
Ön viszont itt szerette volna felpróbálni.
Most, hogy egy kicsit megbízunk egymásban,
bevallhatom,
egy kicsit zavarba jöttem, mikor láttam meztelenül,
így, a szoba közepén.
A városi emberek nem szégyenlősök annyira, ugye?

Mindegy is. Itt és most
a nap éppen rásüt a ruhára.
Nagyon szép színe van.
Tényleg káprázatos.
Mit is mondott, hol vette?
Nem emlékszem, hogy bárhol is láttam-e ilyen színű anyagot.
Nem tudom, hogy van-e szó
a tenger vizének színére.
Mert nem égszínkék vagy türkiz.
Milyen szín ez?
Tengerkék, igaz?

Ha megérintem, szinte olyan,
mintha nedves lenne utána a kezem.

Hogy én? Nem is emlékszem, mikor öltöttem magamra színes ruhát.
Szinte olyan, mintha mindig így öltöztem volna: feketébe.
Miért néz rám ilyen szomorúan?
Én már azelőtt szerettem a feketét, hogy elkezdtem volna viselni azt.
Először egy barátnőmön láttam,
aki azért vette fel, mert elhunyt az édesanyja.
Hogy irigykedtem rá!
Ne, ne. Ne értse félre! Nem a halál miatt.
A gyász miatt. Győnyörű volt a barátnőm
feketébe öltözve.

Akkor, amikor meghalt a nagyapám,
szigorú gyászba öltöztem.
Minden ruhámat, ami volt, feketére festettem.
Milyen jól is állt nekem a gyászruha,
a fekete harisnyával, a fekete kesztyűvel és a fekete fátyollal.

Később már le se vettem.
Miguelnek nem tetszett, hogy folyton feketében kell látnia,
veszekedett velem miatta:

„Vedd le a gyászruhát, drága Josefina, amikor majd én elmegyek,
ez egy olyan szín, amit egyáltalán nem szeretek, és szomorúsággal tölt el
ha egy nőt ilyen viseletben kell látnom.”

Nem hallgattam rá.
Milyen dolgokról elmélkedünk és gondolkodunk
a varrások, szegések és hímzések közben.
Már emlékszem:
azért nem vettem le a gyász színét,
hogy a halál ne érjen váratlanul,
hogy amikor visszajön, készen álljak,

felkészülten várjam a látogatását.
És így, nem lenne olyan elviselhetetlen.
„Látod? Vártalak. Hozzád öltöttem. Kiért jöttél, Halál?”
Miféle gondolatok futnak át az ember agyán ilyenkor?

Mennyi idő is telt el azóta?
Ha jól számolom, 48 éve már, hogy először magamra öltöttem a gyász színét.
Hány éves vagyok most?
Oly sok, hogy már észre se veszem, hogy feketében vagyok.
Az emberek emlékeztetnek és megjegyzik, hogy már nem szokás hordani.

Sokat fecsegek.
Szerintem már évek óta nem beszéltem ennyit.
Mi, varrónők csendben dolgozunk miközben az összeszorított szánkban
a gombostűket tartjuk.
Úgy szeretek rájuk gondolni, mint virágokra.
Mármint a tűkre.
Ezüst virágokkal van teli a szánk.
Vagy mint apró villámok az ajkakon.

És hallgatunk.
Összeszorított szájjal hallgatunk.
Miközben ruhák alját hajtuk fel,
hónaljbőséget igazítunk,
vagy fércelünk.
És az ügyfeleink történeteit meghallgatjuk,
ha érdekes.
De ha valami unalmasat mesélnek,
szabadjára engedjük képzeletünket,
és csak gépiesen bólintunk, mintha figyelnénk rájuk.

De én szeretek másokat hallgatni.
Beszéljenek csak mások!
Szerintem a világ rossz irányba halad,
mert mindenki csak beszél,
és nem tanítanak meg minket hallgatni.
Úgy vélem, ha páran gombostűt tartanának a szájukban,
és egy kicsit elhallgatnának, minden jobb lenne.
Mondom én, aki éppen beszél,
de csak azért, mert maga megkért rá.

Leginkább történeteket szeretek hallgatni.

Kislányként imádtam édesapám meséit.
Milyen boldog voltam amikor megkért,
hogy fésüljem ki a korpát a hajából.
Ő a földön,

én pedig mögötte
egy széken ülve.
Mindig ugyanazt a mesét kértem tőle.
De helyette mindig kitalált egy újat.
És amikor semmi nem jutott az eszébe, így kezdte:
„Igen régen történt ez, még akkor, amikor az állatok az emberi nyelvet értették.”
És úgy mesélte, hogy a lovak és a hangyák beszéltek.
De már nem emlékszem, miket mondtak az állatok édesapám meséiben.

Édesapám csendőrként volt.
Mondtam már, igaz?

Magas, fekete göndörhajú, nevető férfiként
akarok rá emlékezni.

Amikor a milicisták megölték,
én messze voltam, édesanyámmal és a testvéreimmel.
Jó ember volt, 47 éves.
A haláláról nyolc nappal később értesültünk,
mivel a lövések a fején érték, és felismerhetetlenné tették az arcát.
Miután meggyilkolták,
a milicisták betörték a házukba,
kiraboltak minket,
és apám minden ruháját szétszaggatták:
az uniformisát és a köpenyét darabokra szaggatták.

A cigányok sírva hívtak minket, amikor értesültek az esetről.
Nagyon tisztelték az apámat.
„Megölték Manresát! Megölték Manresát!”

Apám jó ember volt.
Miguel mélységesen sajnálta.
Azt mondta nekem, ha Orihuelában maradt volna, ahol megismerkedtek,
akkor ez nem történt volna meg.
De az emberek tiszta szívből gyűlölték a csendőröket.
„Mondd meg, Miguel, miért ölték őt meg?
Jó ember volt! Olyan jó ember volt!
Meddig fajulhat még el ez a vérengzés?”

Mennyi mindent kellett még elviselnem.

A szomszédasszonyok kérdőre vontak, hogy nem szégyenlem magam,
hogy a párom azok közé a vörösök közé tartozik, akik megölték az apámat.
Inkább a nyelvembe haraptam, de nem mozdultam,
a szomorúságom épp elég volt számomra.

Arról az 1936-os esztendőről

szinte mindent el akartam felejteni.
Mindenkinek joga van emlékezni,
és még több felejteni.
Ön nem így gondolja?
Így az 1936-os évről emlékezetemben
csak Miguel fecnire rajzolt kis halacskái élnek.
Ráhímeztem a fiúnk egyik ruhájára.
Miguel nézte ahogy hímezek.
Azt hiszem, nekünk, szerelmeseknek van ez a badarságunk, hogy
csak úgy rajta felejtjük a szemünket a másikon.
Mintha a szeretett személy csak egy kísértet lenne,
aki elillan, ahogy elfordítod róla a szemed,
mintha csak a tekinteted tartotta volna ott a kedvesed.
Ezeket a butaságokat csak akkor gondolod,
amikor szerelmes vagy.
És ha nem, ezeket csak simán badarságnak véled.

Innen tudom, hogy szeretett,
ahogy rám nézett,
és én közben hímeztem a narancssárga halakat,
olyanokat, mint amik a tavacskákban úszkálnak,
és ő a háború utáni jövőnket tervezgette.
Sok színdarabot szeretett volna írni Amerikában.
Valamit az állatokról és azok viselkedéséről.

De erre nem került sor. Miguel elment Madridba.
Az Ötödik Ezredbe, gépipárónak.

Szünet.

Bocsásson meg, hogy a szerelemről beszélék.
Ez az egy maradt nekem.
Ezen kívül csak a nélkülözés és a sírás.
De legalább a szerelmet azt ismertem.
Megértem, ha talán nem épp a legjobbkor mesélek magának
ilyesmikről.
Azért jött ebbe a kis faluba, hogy
elfelejtsen egy szerelmi bánatot.
Legalábbis ezt mondta az első nap.
Én meg csak olajat öntök a tűzre.

Igen, Miguellet kétszer házasodtam meg.
Azt hittem, hogy ezt már tudja.
Már nem is tudom, mit meséltem, és mit nem.
Nagyon furcsa, hogy mások ismerik az életem.
Ez az ár, amit meg kell fizetni érte, ugyebár?
Vagyis nem akarom azt mondani, hogy ez az ára. Nem ez a megfelelő szó.

Boldoggá tesz, ha beszélhetek Miguelről,
arról, amit én akarok mesélni róla.
Kétszer házasodtunk meg.
Ma már nem rajongok az esküvőért.
Hirtelen sok munka lesz vele.
A vendégeim az utolsó pillanatban is
követelésekkel és reklamálásokkal állnak elő.
Sok kotkodálás és hisztéria van!
Pedig igazán csak a mennyasszony kéne, hogy fontos legyen.
Mindenestre, sosem hagytam félbe egy megbízást sem.
Voltak olyan ügyfeleim, akik végül nem fizettek.
És amikor összefutottam velük az utcán, azokat a ruhákat hordták,
amiket én hoztam helyre, és cserébe vagy elfordították a fejüket,
vagy mindenféle kifogással álltak elő:
„jaj, ebben a hónapban nem tudok fizetni, Josefina, de a következőben igen,
tudod, a férjem nem tudja, hogy elbocsájtják-e a gyárból.
Josefina, tényleg ki fogom fizetni neked, bízz bennem.”
Máskor a ruhák itt maradtak,
és senki nem jött értük,
akkor tudtam, hogy tényleg nincs pénzük az embereknek.
Amikor már el se jönnek a ruhákért.
Azt akartam épp mondani, hogy
nekem tetszene egy olyan esküvő, ahol csak a jegyespár van,
ezt akartam épp mondani, de ez nagyon emlékeztet arra,
amikor másodszor keltünk egybe Miguellel.

Az első esküvőnk Orihuelában volt.
A vártnál kevesebb örömmel,
hiszen akkoriban sokan meghaltak.
Miguel nem volt meggyőződve arról,
hogy ez jó ötlet, de attól félt,
hogy a háború kiszámíthatatlan lesz,
én meg magamra maradok:
„Te a templomban házasodsz, én pedig a templom mögött.
Majd utána olyan helyen fogunk élni, ahol senki sem ismer minket,
és ketten lehetünk, távol mindenkitől.”
Végül a háború miatt
csak Isten színe előtt házasodtunk össze
és nem egy templomban.
Akkoriban az ilyen házasságot is elfogadták egyházinak.
Miguel az Ötödik Ezred sötét zöld egyenruhájában.
És én? Tiszta feketében. Mégis, mire számított?

A következő nap már Jaénban voltunk.
Miguel az *Altavoz de Frente Sur* kommunista folyóirathoz lett irányítva.
És én olyan boldog voltam, hogy hazatérhetek.
Jaénból származom, bár nincs akcentusom.

Úgy tűnik, hogy mi, akcentus nélküli andalúzok kevesen vagyunk.
 Habár furcsának tűnhet, hogy a hazámnak nevezem azt a helyet,
 ahol olyan kevés időt töltöttem.
 De úgy gondolom, hogy amikor a szemünk először kinyílik,
 akkor történik valami.
 Nem ugyanaz délebbre vagy északabbra,
 melegebb vagy hidegebb vidéken világra jönni.
 Maga mit gondol? Azt mondta, hogy madridi,
 ugye?
 A képzeletemben mindig is élénken élt a szülőfalum, Quesada.
 Alig voltam 3 éves, amikor szüleimmal elhagytuk a falut.
 De mindig azokról a szikrázóan fehér házakról, a mögöttük elterülő hegyekről
 és az ott lakókról beszéltek, akik olyan viccesen beszélnek, olyanokat mondanak, hogy:
 „Hé”
 „Hé, Josefina, itt volt már az ideje, hogy meglátogasd szülőfölded”,
 ezt mondogattam magamnak miközben Jaén felé tartottunk.
 Egy hónapig voltunk oda nászúton. Oly keveset és mégis oly sokat!
 Egy egész hónapot!
 Minden, ami Miguel és köztem volt az a távollét
 és a szerelmeslevelek rózsafüzére.
 Szinte több papírt használtunk el, mint lepedőt.
 Elnézést!
 Abban a hónapban Jaénban együtt nevettünk és írtunk az írógépünkkel
 azon a kietlen vidéken, az olajfák között.
 Micsoda ajándék volt nekünk (az a hónap), akik annyi időt viseltünk el egymástól távoll
 Egy nap jött és ezt mondta: „Az én bolondom, örültem, csúnyácskám, kedvesem,
 barna szépségem (szeretett ilyen jelzőkkel illetni engem, hogy kihozzon a sodromból),
 nézd, mit írtam a falubelijeidnek.”
 Az állt benne, hogy:
 „Andalúzok, szól Jaén,
 olajbogyószedők, bátrak.”³
 Ekkor értettem meg, hogy mi történik,
 hogy mi miatt folyik valójában az a háború.
 A szívem már elpártolt onnan, ahol lennie kéne.
 „Csak ne legyél ennyire forradalmi”,
 írta nekem Miguel.
 Később félelemből áthúztam.
 Az összes verse közül erre emlékszem:

 „Fiam békében él majd, most kovácsolom néki.
 Csontok gyógyíthatatlan, rettentő óceánján
 szíved, szívem hajózik, egy asszony és egy férfi,
 kik csókok örvényében alámerülnek kábán.”⁴

³ Részlet az *Olajbogyószedők* c. versből, Simor András fordítása.

⁴ Részlet *A katonaférj éneke* c. versből, Simor András fordítása.

Bocsásson meg. Nem biztos, hogy pontosan idézem.
Mindig is nagyon zavarba jöttem, ha hangosan kellett szavalnom.
Egy hónapig együtt! De aztán jött a hír, hogy édesanyám beteg,
és vissza kell mennem.
Miért tartott ilyen kevés ideig a mi örömünk?
Édesanyám meghalt és utána...

Hosszabb szíjnet.

Ez egy olyan szörnyű dolog,
hogy nincs rá szó, ami kifejezné.
Nincs olyan szó, amibe beleférne az a leírhatatlan fájdalom.
Nincs rá mód, hogy kifejezzem.
Nem fogan olyan gondolat.
Ezért nem tudnak úgy a betűk összeállni,
hogy ezt elmondjam.
Mégis megtörténik.
És velem ez történt.

Az első gyermekünk Miguellel.
A kisfiú nagyon gyönyörű volt.
Az apja szemének formáját örökölte.
Ugyan az övé fekete volt, Miguelé viszont zöld.
De a formája ugyanolyan volt:
hosszú és dús szempillákkal.
A szeme fehérjében elveszni látszott a pupillája.
Oly parányiak.

Mindkettőnk vonásait örökölte.

Miguel nem látta megszületni. Teruelben volt.
Ott volt, amikor elfoglalták a fővárost.
Napokig nem írt nekem.
Semmi hír nem érkezett.
Olyan ideges voltam.
A születendő fiamhoz beszéltem.
És azt mondtam neki:
„Ne szüless meg, ha apád meghalt, ne szüless meg, ha apád meghalt.”
Majd utána zokogtam, amiért ilyen dolgokat mondtam a fiamnak,
aki még a hasamban volt,
és semmi fogalma sem volt az életről.
És világra hoztam.
Ez gyönyörű, nem igaz?
Világra hozni, életet adni valakinek.
Itt sok időt töltök egyedül.
És elmélkedem a szavakról.
Mintha varrnám majd kifejteném őket.

A családomnak nem mondok ilyen dolgokat.
Mármint a szavakról.
Zavarba jövök.
Mit is mondhatnék én Miguel mellett?
De sokat gondolkozom a szavakról,
elmerengek rajtuk,
mintha foltozások lennének.
Egytől-egyig így gondolok rájuk.
Világra hozni.
Már csak a pusztá kiejtéssel is születik valami.
Én a fiamnak adtam életet.
Én hoztam világra.

Miguel visszatért, és a karjaiba szorította a gyermeket.
El kellett tőle venni,
mert annyira remegett a boldogságtól.
Majd a hálószobában elmeséltem neki, hogyan zajlott a szülés.

Egy pillanattal a fiú születése előtt
kinyitottam a karámkaput,
és megpillantottam a teliholdat.
Úgy tűnt, mintha rám akarna zuhanni.
És néha azon gondolkodom,
hogy vajon én okoztam-e a fiam betegségét,
azzal, hogy belenéztem a holdba
a szülés előtt.
Hogy a fiam betegségének vajon köze van-e ahhoz a teliholdhoz.

Ne aggódjon.
Nem fogok sírni.
Szeretném, ha látná.
Úgy igazán.
Tessék. Csak ez az egy képem van.
Itt hat hónapos. Ekkor már beteg volt.
Már meg tudom nézni.
De évekig csak őriztem.
Képtelen voltam sírás nélkül megnézni.
Ez az egyetlen képem. Nem olyan gyönyörű,
mint amilyen valójában volt.
Kész férfi, igazán helyes volt.
Mindig rágcsálta a kis ruháját, amit viselt.
Ezért is néz ki így a szája a képen.
Nincs másik képem róla. Ez is huszonöt pesetába került,
ezért csak egyet tudtunk csináltatni.
Ha előre tudtam volna, mi fog történni a kis csemetémmel,
mindent megtettem volna, hogy több képem legyen róla!

Alig tíz hónaposan halt meg.
Akkor sem volt ott Miguel.
Ezt mindig is sajnálta.
Hogy nem láthatta megszületni, sem meghalni az első gyermekét.
Az első fiúkat.
Amikor visszatért, már csak a szemfödéllel letakarva látta.
Sírva és átkarolva az ölembe ült.
Miguel sokat írt az első fiúnkról.
Sok verset írt a kis Manolónknak.
Manuel Ramónnak hívták.
Néha elolvasom őket, megvigasztalnak.
Máskor pedig megríkatnak.
Mindenesetre néhányat megjegyeztem.
Nincs szükségem könyvre, hogy elmondjam őket.

„Megtagadtad bezárni a szemedet, én holtam,
hiszen az égre nyíltak, akár két boldog fecske,
júniusok hevével gyűlt ki színük, már hol van,
hajnalok láthatárát, vidékét járják messze.”⁵

Ezt írta mert a fiúnak nyitva maradt a szeme.
Azt mondták nekem, hogy Miguellal is ez történt:
alig tudták lecsukni a szemét,
amikor meghalt a börtönben.

Sokszor, nem is tudom, miért,
visszatérnek ezek a sorok.
Azt hiszem, bennem maradtak,
keresnek,
és sosem tudom, azért, hogy elszomorítsanak,
vagy éppen ellenkezőleg,
vagy mindegy is?
Nem tudom,
a nevetés és a sírás.
Megbocsát, ugye?
Történt már magával ilyesmi?
Hogy nem tudja, nevéssen-e vagy sírjon?
Eltemettem a fiamat, a kis Manolót.
Napokig a nevemet sem tudtam.
Nem Josefina voltam.
Ki voltam hát?
Hogyan nevezik ezt?
Hogyan nevezik azt az anyát,
aki eltemette a gyermekét?
Nincs erre megfelelő szó.

⁵ Részlet a *Fiamnak* c. versből, Simor András fordítása.

Csak hogy valamit mondjak, ugyanazt mondom, mint amikor árva lettem.

Ugyan már eltemettem

az édesanyám és az édesapám,

de akkor lettem igazán árva, amikor eltemettem a fiamat.

Minden porrá lett.

De én tovább éltem.

Nem tudom, hogyan. Mi tartott életben?

Hogy nem örültem meg?

Hogy nem némultam meg örökre?

Csukott szájjal.

Csukott szemmel.

Összekulcsolt kezekkel.

Ma már úgy gondolom, azért maradtam életben,

hogy a fiam bennem nőjön tovább.

Hogy az életemmel meghosszabítsam az övét.

Legalább az emlékezetemben.

Hogy ne nyelje el őt a feledés.

Annyira kicsi volt.

Ezért mesélek róla.

Mosolyogva.

Mert az évek nem nyelték el.

Itt vagyok, hogy emlékezzek.

Még árván.

De mosolyogva mondom ki a nevét.

Még Miguel nevét is.

Itt maradok, s a neveiket mondogatom.

Még ha csak a gyűszűk hallanak

meg a fenőkő, az olló

és a tűpárna.

Hamarosan, megérkezett a második gyermekünk.

Milyen ostobák voltunk, hogy azt hittük, majd elfelejtjük vele az első miatt érzett bánatunkat.

Olyan rosszul éreztem magam, rettenetesen,

mert ez a gyermek nem tehetett semmiről,

de más sem csinált, csak az elsőre emlékeztetett.

Meg Miguelre. Mindkettőjükre.

Néha azt hittem, hogy ugyanaz a gyerek.

Hogy az élet adott neki még egy esélyt,

és ezért adtuk neki ugyanazt a nevet.

Vagyis csak majdnem ugyanazt.

Manolo Ramón, aki itt hagyott minket olyan gyorsan.

A második Manolo Miguel.

Csakis a kis Manolóra gondolok.

Mindig csak őreá.

Most már ezt nem tenném.

Más nevet adnék neki. Valami teljesen mást.

Ami Miguellel
a börtönökben történt
a háború után,
azt sosem bocsátom meg.
De a misén megmondták, hogy tovább kell lépni,
meg hogy a megbocsátás a keresztények kötelessége.
Nem akartam feladni a templomba járást,
de majd megütött a guta minden egyes alkalommal, amikor ezt hallottam.
Nem igazán szerettem felidézni azokat a hónapokat.
Annyi minden történt Miguellel a sok börtönbe hurcolás során.
Annyi verés és szenvedés.
Csak egy hónapra engedték ki. Úgy döntött, hogy hazajön.
„Ne, Miguel, csak ide ne,
a te faludba ne gyere, könyörgöm.”
Nem hallgatott rám, és örökre bezárták.
Nem akarok így gondolni a testére,
nem akarok így emlékezni rá.
Nem akarok emlékezni a ruhájára,
amiben meghalt.
Mennyit szenvedett Miguel.
A lábfeje fekete volt a hidegtől.
Megégették.
Megverték.
És egy hónapra bezárva hagyták egyedül.
Ilyet nem tesznek egy emberrel.
Nem, nem akarom, könyörgöm!
Milyen ország az ilyen?
Szinte semmit sem mesélt el.
De ha mégis mondott valamit,
azt is mindig mosolyogva,
viccelődve, hogy a fiamat és engem megnevettessen.
És megkért, hogy beszéljünk
ezzel meg azzal,
hogy segítsenek kihozni őt a börtönből.
Ki segített nekünk? Ki maradt velünk?
Csakis Vicente Aleixandre⁶ állt mellettem mindig.
Igen, az ő nevét ki kell mondanom, hálával tartozom neki.
Én meg itt.
Mások a sarokról mosolyogtak
az új időket ünnepelték
tűzijátékkal,
harangzúgással.
Otthon befogtam fületem,
és majd belehaltam a bánatba és a haragba.

⁶ Vicente Aleixandre (1898–1984), spanyol költő, a 27-es generáció tagja.

Miguel írt nekem, ott, ahol tudott, füzetlapon,
vécépapíron... levelei szinte szétfoslottak a kezemben.
Egy tejeskanna fedelében gyűjtöttem őket.
És persze a papír jól átázott. Ezért a fazék fedelére kellett tennem,
hogy a melegtől megszáradjon és el lehessen olvasni.
Csak egy pillanatot kérek.
Meg akarom mutatni magának.
Az összes levelünket.

A láda felé indul. Kivesz belőle egy vászonba tekert csomagot, benne a papírok. Az asztalon kihajtogatja mindet. Nagyon lassan csinálja. Levélről levélre. Kisebb oltárat épít belőlük.

Mivel a vonata csak délután indul,
és már vagyunk annyira bizalmas viszonyban,
hogy bátorkodom megmutatni magának.
Így legalább megválaszolom azokat a kérdéseket is,
amiket a korábbi alkalmakkor tett fel.
Kiterítem a leveleket,
és a kezemre bízom, hogy válasszon egyet.
Így azt gondolom, újra eljön,
hogy Miguel ismét beszél velem.

Kinyújtja a kezét. A keze remeg a levelek felett. A keze megáll az egyik levél felett. Felemeli. Úgy tűnik, mintha a papír bármelyik pillanatban szétmálna a kezében.

“Ez így van jól. Ha jól érzed magad, a többiek is jól érzik magukat, és ez mindig megvigasztal. Ha tudsz, 19-én vigyél virágot az én nevemben is első kis Manolónknak, édesapádnak és édesanyádnak. Emlékszem rájuk, mennyire szeretted őket, és azt kívánom, hogy bárcsak engem is úgy vagy még jobban szeretnél. Ez minden, Josefina. Tudod, egy pillanatra sem feledlek téged, tudod, sok háborút kellett vívnunk egymással, és ha így fogjuk szeretni egymást ezután is, a háborút örökre békében fogjuk folytatni. Neveld úgy a fiunkat, mint eddig. Mindig vigyázz az egészségére. Ne szenvedjen hiányt semmiben a mi fiunk, akire annyit gondolok. Vigyázz magadra! Ha van mit enned, akkor semmiben sem szenvedsz hiányt. Csak ezt a szerencsétlen elítéltet hiányolod egy kicsit, aki annyira szeret benneteket.

Mosolyog. Elteszi a leveleket.

Gyerünk, dologra!
Mikor egyszer hazajött a börtönből, hozott nekem egy versekkel teli irkafüzetet. Megrémültem, és még inkább elsomorodtam. Azt gondoltam, bármelyik pillanatban betörhetnek, és elvisznek mindent. Ebben a ládában rejtettem el az anyagokkal betekerve. Nagyon kicsi volt az a füzet, a borítójára pedig madarak voltak rajzolva.

Itt van a hagymás bölcsődala is,
amit úgy szerettek.
Azért írta Miguel, mert meséltem neki,

hogy csakis hagymás ragut ettünk krumplival.
Nem, nem, nyers hagymát soha.
Legalább megfőztük.

Ebben a kis füzetben lévő verseket szeretem a legjobban Miguel versei közül.
De csak akkor olvasom őket, ha nem vagyok nagyon szomorú,
amikor az emlékek édesek,
és nem hasad meg tőlük a szívem.
Annyit olvastam már őket, hogy fejből tudom mindet.
Kedvencem az, amelyik így végződik:
"Hajókat vihar vert szét,
testük, karjuk a mélyben,
és mélyebben, mint nemrég.
Úzótek, elmerültek,
életük védtelenség,
március és november
holdja kegyetlen emlék,
kavarogtak a szélben,
mint könnyű porszemecskék,
kavarogtak a szélben:
mindig egymást ölelték."⁷

Nem mondok már magának több verset. Sajnálom.
Hol is tartottunk?
Emlékszik, hogy az első esküvőnkőről meséltem magának?
Mivel azokat a házasságokat Franco érvénytelennek nyilvánította,
kénytelenek voltunk újra összeházasodni, ami,
bár félek kimondani,
magának mégis csak elmondom:
„in artículo mortis”, a halál előtti pillanatban történt.
Előtte lévő nap épp a templomban térdeltem,
de nem voltam képes gyónni,
hiszen a fájdalom, amit Miguelnek át kellett élnie,
úgy gondoltam, hogy rosszabb, mint bűnösnek lenni.
A gyóntatópap csak nógatott és nógatott.
De én nem akartam semmit mondani.
Megannyi igazságtalanság és szenvedés,
de nekem mi volt a vétkem?
„Az egyetlen, amit mondhatok, hogy a férjem
épp a börtönben haldoklik,
amiért nagyon szenvedek.
Nem kéne vigasztaló szavakat mondania?”
„Lányom, ezért nem az egyház a hibás,
hibásak csakis az emberek.”
Eljöttem anélkül, hogy bármit is mondtam volna.

⁷ Részlet az *Örökké eggyé lett szerelmesek keringője* c. versből, Simor András fordítása.

Onnantól kezdve anélkül gyakoroltam a hitet,
hogy betettem volna a lábamat egy templomba.
De mégis szükségem van a hitre.
Mert olyan dolog történt velem,
amit hit nélkül nem lehet kibírni.
Mert Miguel meghalt.
Együtt minden ábránddal,
minden vággyal,
minden becsületességgel
és minden szomorúsággal,
amit csak én ismertem igazán.
Többé nem láthattam a mosolyát.

Csend. Az eddigi leghosszabb.

Az idő tovább dalol
a varrógépen.
A fiam, Miguel már 11 éves lett.
Ezt mondja nekem az idő dalolva.
A háború már a múlté.
Mert 1950-ben már Elchében voltam.
Nemrég érkeztem, amikor baj történt a szememmel.
De én tovább dolgoztam, amíg csak bírtam.
Végül meg kellett műteni.
Tudom, hogy ez az én hibám,
hisz tönkreteszi a látást a munkám,
nézze, még ezzel a szemüveggel is folytattam.
Most, ha sokáig nézek a lámpába,
olyan, mintha egy szivárványt látnék,
itt,
a fény körül,
mint azok, amik eső után megjelennek az égen.
Kislánként imádtam őket nézni,
nézni felfelé az égre.
Utána már csak lefelé néztem,
az anyagra és a varrógépre,
mindig csak lefelé,
és most be kell érnem
a szivárvánnyal
a lámpa körül,
mert nem jól látok a betegségetől.
Miguel is nagyon aggódott a szemem miatt.
„Csak el ne veszítsem a szemedet” írta mindig a leveleiben,
hogy van a szemed, lányom?
Nem tetszett. Ez a szokása, hogy „lányomnak” hív.
Később még rosszabb lett.
Varrtam, foltoztam, hímeztem.

Barcelonában operáltak meg.
Ismeri?
A város, ami eddig a legjobban tetszett,
tekintve, hogy egy város se tetszik.
Végül is Miguel műveit kiadva
otthagyhattam volna ezt a kegyetlen bestiát, ami majdnem megvakított,
de mégis, mihez kezdenék én varrás nélkül?
Ha nem hallom ezt a hangot,
úgy érzem, mindjárt meghalok, mert az idő
megszűnt, már nem létező,
ezért
rálépek a pedálra
és a kezeim kisebbek lesznek,
mindig csak egyre és egyre kisebbek,
vagy talán, ami nagyobb lesz, az az asztalom,
nem tudom.
Ráncok lepik el kezemet,
és itt vagyok,
magával beszélgetek,
máris odaadom a ruháját.
Tengerkék,
mert, ahogy mondtuk már, tengerkék a színe,
ugye?
Vannak bizonyos öltések, amiket jól át kell gondolni.
Mint például a halszállaöltés.
Vagy a láncöltés.
Ezekre nagyon szeretek gondolni.
Az aszúrozásra nem. Arra nem tudok koncentrálni.
De a kedvencem a csillagöltés.
Nem szoktam Miguel fényképeit nézni.
Szeretem csak az emlékeimben őrizni,
az emlékeimben látni,
mint már említettem.
De tegnap éjszaka ideges voltam,
és mindet átnéztem,
és mindegyiken egy eseményt
fedeztem fel.
Itt vannak:
Ezen még kisfiú, nemrég gyógyult ki a tifuszból.
Ezt, amin szemből van, a *Nép vihara* című verseskötethez
készítették róla.
Ezt én csináltam a Cox melletti mezőkön,
a földön fekve,
a háttérben hegyekkel és pálmafákkal.
Ez a temetőben készült, Ramón Sijé sírjánál.
És a kedvencem,
a házunk teraszán, Jaénben,

mindketten dolgozunk az írógépnél.
Ezt jobban szeretem az összesnél. Mert mindketten rajta vagyunk,
és mert mosolygunk.
Itt Párizsban van, úton Oroszországba.
Itt pedig már milicista.
Ezt a képet nem szeretem annyira.
Jobban szeretem azt a Miguelt,
aki bennem él, a gondolataimban.
De tegnap éjszaka a képeket nézegettem
mielőtt a varráshoz visszatértem,
hogy mára készen legyek a ruhával.
Néha, amikor varrok,
nem tudom, hogy álmodok
vagy ébren vagyok,
és olyankor Miguelre gondolok,
vagy Miguellel álmodok,
vagy Miguellel gondolkodok,
vagy Miguelről álmodok.
Olyankor, mintha a fejemben
minden összekuszálódna.
Varrok és varrok.
És minden egy öltésnek tűnik.
Amikor nem tudok aludni,
lejövök ide és varrni kezdek.
Mondom.
Néha nem tudom, hogy ébren vagyok-e,
vagy álmodom.
Így látom Miguelt.
Tegnap, amikor nem tudtam elaludni,
mert ma végre odaadhatom magának a ruhát,
eljött hozzám Miguel,
nevetve,
felkeltem és megöleltem,
és minden ölelésben ezt suttogtam:
„Uram, csak ne ébressz fel, csak ne ébressz fel”.
Pont úgy nézett ki, mint 25 évesen.
Egy vadonatúj öltönyben, vékony és vasalt
gallérral.
Egy erdőben voltunk, tele pálmafákkal.
Sétáltunk.
Egyszer csak tengernyi datolya hullott az égből.
Kinyitottam az esernyőm, és annak a védelme alatt
enni kezdtük.
Miguel felvett egy magot és így szólt:
Látod benne az O betűt?
Igen, válaszoltam,
és hogy apám mesélte mindig ezt a bibliai történetet.

Ekkor valamit éreztem a kezemben.
Egy tűszúrást.
Ráeszméltem, hogy elaludtam,
miközben a varrógépen dolgoztam.

Mit akarhatott Miguel mondani abban az álomban?
Azzal a sokszótagú búcsúzással.
Az biztos, hogy egy nagyon furcsa és hosszú szó volt,
amit nem értettem.
Amikor felkeltem, kerestem a szótárban,
de nem leltem.
Most pedig már képtelen vagyok rá emlékezni.
Elkészültem.
Itt van a ruhája, tessék.
Szép,
mint a tenger hullámozása.

Felpróbálja?
Tényleg nem próbálja fel, hogy lássam?
Rendben.
Elteszem.
Itt lesz.

De mégis,
mikor mondja meg nekem, ki maga valójában?
Ne nézzen így rám.
Nem kell aggódnia.
Azóta tudom, hogy belépett ezen az ajtón.
Azóta, hogy elővette az anyagot a táskájából,
hogy abból készítsek ruhát magának.
Azóta tudom, hogy hazudik nekem,
hogy akar tőlem valamit,
valamit, ami nem hozzám,
hanem Miguelhez köthető.
Kérem, már semmi szükség rá,
hogy tovább folytassuk a hazudozást.
Csak azt remélem, végre elmondja,
mit is akar tudni.
Ne aggódjon.
Nem küldöm el.
Már mondtam.
Sosem hagytam még megbízást befejezetlenül.
Miért épp engem választott?
Hogyan is köthetett ki éppen itt,
amikor annyi modern varroda van a környéken?
De kedvesnek tűnt.
Amit mondott, úgy értem.

Tudja, szeretek történeteket hallgatni.
Például a ló és a hangya meséjét.
És a hazugságát szórakoztatónak találtam.
Egy nő, aki magányba vonul nyugalmat keresve,
miután elhagyta a párja.
És azok a könnyek! És a remegő kezek.
Meg hogy a szép ruha arra kell, hogy
ne érezze magát olyan nyomorultan.
És háromszor is eljött a szalonomba, hogy
tüzetesen megvizsgáljon mindent,
és egyre csak Miguel után kérdezett.
Valóban ilyen ostobának néz?
Ezért, ahogy ma felkeltem,
majd beengedtem a reggeli fényt,
ami beragyogta a tengerkék ruháját,
nyomást éreztem a mellkasomban,
és ideges lettem,
mert ma meg kell mondania végre,
kicsoda maga.
Már ha bevallja.
Szeretném, ha megmondaná,
mert tudni akarom, mire megy ki ez az egész,
és kicsoda valójában a hölgy,
aki ruhát varrat,
hogy feledni tudjon.
Ne szégyenkezzen.
Amennyi magafajta már erre járt.
És kérdeztek mindenfélét.
Mások jöttek, és elvittek, amit csak tudtak.
Mindenfélét kértek tőlem.
Fényképeket, leveleket, mindent.
Olyan volt, mintha ezer kéz
ragadott volna el mindent tőlem,
a családomtól.
Papírokat hoztak, amit a férjem írt,
olyanokat, melyeket én sohasem láttam
pénzt kértek,
hogy majd megadják
nekem, az özvegyének,
adtam nekik fényképeket, amiket sose hoztak aztán vissza.
Elvittek dolgokat, majd mindenfelé megjelentették.
Micsoda kár és igazságtalanság, hogy
azt hiszik joguk van annyi mindenhez,
ami számomra szent,
amik tartják bennem a lelket
és ezáltal tiszteletlenek Miguelhez is,
aki mindezt nekem szánta!

Emiatt gondolom, hogy elkésett.
Újságíró. Ezt miért nem tudta megmondani?
Mit is adhatnék még?
Mit akar tudni?
Várjon. Még a nevét sem tudom.
Most már gyanakvó vagyok.
Mondja meg.
Mit akar tudni tőlem?

Szünet

Hogy képzelem? Még szép, hogy nem bántam meg.
Még jó, hogy megbocsátottam neki.
Semmiféle nőről nem fogok beszélni.
Semmiféle másik nőről.
Nem, tudni sem akarom.
Nem akarom, hogy felvilágosítson, mit csinált Miguel Madridban,
és hogy kivel szűrte össze a levet.
Ez érdekli magát?
Erről akarta, hogy beszéljek?
Világos, hogy megbocsátottam neki, még szép!
Ehhez nincs joga. Maga ezért pénzt kap?
Mit érdekel már engem, mi történt Madridban?
Miért számítana nekem, mi történt
a szerelmünkön kívül?
Azon kívül, ami a szerelmünk volt.
Ami megtartotta bennünk a szerelmet.
Természetes, hogy nem fogok erről beszélni,
ne kövessen,
nem érdekel, kinek szólnak ezek a versek.
A verseknek nincs gazdájuk.
Még azok sem, amiket nekem írt,
azok sem teljesen az enyéme.
Csak egy kicsit, de ez a kevés tart életben.
Ez magának nem számít?
Ezt maga nem tudja megérteni?
Tudja maga, hogy Miguel és én mennyire szerettük egymást?
Hogyan is tudhatná?
Egyetlen rész ebben a kis könyvben,
legyen az egyetlen sor,
erőt ad nekem,
hogy folytassam,
hogy éljek,
mindennek ellenére.
Bizony, megemeltém a hangom.
Mit számít nekem, ami Madridban történt,
főleg az azt követő események fényében?

Hát maga semmit sem értett?
Nem, nem törődtem bele.
Nem vagyok egy beletörődő típus.
Sem mártír.
Szenvedtem. De nem vagyok azonos a szenvedéseimmel.
Én szerettem. Én akartam.
Én döntöttem úgy, hogy a szerelem oldalára állok.
Hogy Miguellel maradok,
és Miguel velem.
Ölelkezve, ketten szemben
a nyomorral, az éhséggel,
a havas napokkal.
Tőlem függ a megbocsátásom.
Tőlem függ a várakozásom.
Tőlem függ a törődésem.
Óvtam és védtem ezeket az papírokat,
nem csak a férfiért,
akit szerettem,
hanem minden nőért,
és minden férfiért
ebben az országban.
El kellett ásnom őket a kertben.
Házról házra vittem őket.
Az összes papírt.
Keresték ezeket.
Féltem, elégetik mindet.
Bennük van a szerelmünk is.
Nem ért maga semmit.
Semmit.
Megmondtam.
Nem, jól vagyok.
Ne aggódjon.
Mondtam, hogy ne aggódjon.
De eszébe ne jusson sírni.
Nem adok rá engedélyt.

Szűnet

Most mennie kell.
Nem, nincs semmi gond, semmi.
Nincs oka így érezni magát.
Már hozzászoktam. Ezekhez a dolgokhoz.
Nem, nem vagyok kíváncsi a nevére.
Úgy emlékeznék magára inkább,
mint a hölgy, akinek
egy tengerkék ruha kellett,
hogy meggyógyítsa a szerelmi bánatát.

Szeretném azt hinni, hogy nem fog továbbadni
semmit, ami most itt történt.
Hogy itt minden bizalmasan hangzott el
a hölgy és köztem.
Hogy amikor elmegy,
az összes itt elhangzott szó
megmarad a maga szívében.
És megőrzi őket.
Fontos megőrizni a szavakat.
Ne nézzon így rám, komolyan mondom.
Boldog voltam, amíg ezt a ruhát készítettem.
Nem pontosan tudom, hogyan.
De ez a ruha tanított nekem valamit.
Nevetségesen hangzik, igaz?
Valami ebben a ruhában megnyugtatót engem.
Mintha a tengernél lettem volna.
Ez a sok kék.
Várjon.
Ne sírjon. Nem akarok itt több könnyet.
Tessék, a magáé.
Nem kéri?
Nem kéri?

Talán egy ajtó hangja lehet. JOSEFINA befejezi a levelek összeszedését. Hirtelen a kék ruhára szegeződik a tekintete. Nézi. Óvatosan, rejtélyes lassúsággal leveti a fekete ruháját. Az alsóneműje marad csak rajta. Úgy fogja meg a kék ruhát, mint valami szent dolgot. Lassan magára ölti a kék ruhát. JOSEFINA mosolyog. A varrodában a sötétség helyét átveszi valami tengerszerű.

ANTONIA BUENO

AULIDI¹ (KISFIAM)
(*Aulidi* (hijo mío))

A színpad üres; csak egy székek árválkodik közepén. Egy maghrebi dal, amit egy erőteljes női hang énekel, lassan betölti a teret. Az egyik sarokban megjelenik egy napégette bőrű maghrebi nő, a fejét fátyol fedi, karjaiban pedig egy fehér kendőbe csavart batyut szorongat. A színpad széléhez közeledve a közönséget szemléli, majd a hangosító fülke felé néz. Csendet kér, hogy ne ébresszék fel a gyermeket.

AISHA: Shhhh!... (*A zene elbalkul, majd megszűnik. Aisha a gyermekére pillant, majd elkezdi a közönséghez beszélni.*) Felébredhet. Megküzdöttem vele, hogy elaludjon... Meg, igen. (*Kerülgeti a széket, miközben altatódalt énekel.*) Hogy sírt!... Szegényke. *Aulidi*.... Kisfiam. Vigasztalhatatlanul csak sírt. (*Megáll, és elégedetten mosolyog.*) Mindig is sírós volt. Amióta megszületett... Még azelőtt is, hogy megszületett volna... Nem volt senki és semmi, ami el tudta volna hallgattatni... Mennyi álmatlan éjszaka! (*Megfogja a széket, és a színpad elejére viszi.*) Azt hittem, hogy itt más lesz. Hisz ezért jöttünk. (*Figyeli az első sorban ülő nézők arcát. Kiválaszt egyet közülük, és a széket hozzá közel helyezve, felé fordul.*) Szereted a csillagokat, Sidi?... Én mindet névről ismerem, tudod?... (*Látva a csillagokat az emlékezetében, halkan megnevezi őket.*) Annyi álmatlan éjszaka... Barátnők vagyunk. Hozzájuk beszélek, nekik mesélem el a dolgaimat, a gondjaimat... (*Újból a férfire tekint.*) Egymás szemébe nézünk, mint most te meg én. (*Zavartan leül.*) Én... még sohasem néztem ilyen közről férfire... Még sohasem láttam ilyen szép szemeket... Minden férfinak ilyen szeme van... ilyen szép, mint a tiéd? (*Távolba révedő tekintettel emlékezik.*) Amikor ott éltem... a másik oldalon... a másik parton... csak a csillagok szemeit néztem... (*Elmélyülve a férfi szemében válaszokat keresve, vagy mélytengeri halakat, vagy a hold tükörképét egy messzi déli tavacskában.*) Nekik elmeséltem, amit csak most... csak a te szemednek... csak neked... fogok bevallani. (*Nosztalgikusan.*) Ott a csillagok jobban ragyognak... Talán azért, mert a sivatag sötétebb... mint én? Itt minden sokkal világosabb... Annyi fény van az utcákon... A csillagok megijednek. (*A gyermekekre nézve.*) Mint ő... Szegényke... (*Újra énekelni kezd egy altatódalt.*) Úgy tűnik, fel akar ébredni. Aludj kisfiam, aludj kincsem... anya itt van, hogy megvédjen azoktól, akik bántani akarnak... azoktól, akik nem szeretnek... (*Vizslatva a férfit.*) Sidi, te jó vagy... a szemedből látom... te megértesz engem. Te segíthetsz nekem. Tudom, hogy segíteni fogsz. (*Szomorúan.*) *Ih Alyam!*²... Milyen sötét idők!... (*Felidézi a fájdalom.*) Csak mentem és mentem... Először jött az izzó homok... később a hideg víz. Éjszaka érkezünk meg... Senki sem vigyázott ránk... csak a hold... csak a kérődző hold, az európai hold... ami olyan fehér... és olyan vakító... (*A férfibőz.*) Ezért találtak ránk... Ő volt az, a kérődző hold árult el minket... Az én arany holdam nem tette volna ezt... Az én holdam együtt érez Allah lányaival. (*Gyengéden a fiúra néz.*) Aludj csak, kisfiam... *Aulidi*... ma nincs hold... aludj, senki sem bánthatja az álmod... (*A férfibőz bizalmasan.*) Nem egyedül jöttem... A sok ismeretlen férfi között, volt még egy valaki... Igen, én vele

¹ Arab szó, jelentése *fiam, kisfiam*.

² Arab szó, jelentése *uram*.

³ Arab kifejezés, jelentése *Jaj, Uram!*

jöttem... *(Simogatva a drága kis csomagját.)* Ő jött velem... bennem. *(Nagy megrendüléssel, keveredik a letörttség és a mély boldogság.)* Itt kezdődtek a fájdalmak... a kicsi csónakban... *Aulidi!* Úton voltál... ahogy én is... mindketten az új élet küszöbén voltunk... *(A férjéhez.)* Tudod, *Sidi*... Ő mindig csak sírt... mindig... már a hasamban is sírt... A könnyei esőként áztatták a bensőmet. *(Nagyon szomorúan.)* Terméketlen eső ... mint, az az eső, ami rosszkor jön, és tönkre teszi a termést. *(Fájdalomtól terhes csend.)* Nedves átkelés volt... Esett az eső a tunikámra... és a bőröm alatt... Az öreg csónak volt az én nedves ágyam... De ő még nem akart megszületni... még nem... *(Kedvesen.)* Itt nyitotta ki a szemeit... *In cha Allah!*⁴... ezen a parton... a kérődző hold alatt... Sírva született... Most az új homokot áztatják a könnyei... És az én hasam üresen jajgat már... szárazon... Mennyi elfeledett fájdalom!... *(Rémülten néz a férjére.)* Azután megérkeztek ők... megelőzve őket a fegyvereik ropogása... Pont, mint te, *Sidi*, egyenruhába öltözve... Mind futottak... És én egyedül voltam... Egyedül a fehér hold alatt... a kevély és kérődző hold alatt... rajtam nevetve az ellenséges horizont közepén... *lal-la*⁵... az ellenséges ég asszonya... *lal-la*... fehérség... vad asszony... *(Megint gyengédséggel néz a gyermekre, és énekelve ringatja.)* Te is fehér akartál lenni... *Aulidi*... szerelmem... és elmenni a fehér *mederszában*⁶... mint az itteni gyerekek... összekeveredni velük... a fehér mosolyukkal... a fehér játékaikkal... Anyukád ezért imádkozott érted annyit... hogy az ég rád ragyogjon ... De ez az ég nem érti a mi nyelvünket... *(Újra a férjéhez.)* Neked vannak gyermekeid, *Sidi*? *(Kivárja a választ.)* *Alá Akba!* Allah hatalmas! *(Bizalmasan.)* Akkor... talán megértesz... talán jóindulattal ítélkezel felettem... *(Fájdalommal emlékezik.)* Elfogtak engem és a kicsikémet... egy nagy házba hurcoltak minket... tele fehérruhás emberekkel... lefektettek egy fehér ágyba és elvették tőlem a fiamat... Kisfiam! *Aulidi*, lelkem!... Hol vagy? A földünk nyelvén hívlak és a sírásod onnan a távolból válaszol... az ismeretlen hangok fehér dzsungeléből... *(A férjéhez.)* Adtak néhány papírt... azok is fehérek... amiben azt mondják, hogy vissza kell mennem... És a fiamnak is velem... Néhány kegyetlen papír... Egy pofon, ami visszadob a másik partra... a sárba, amiből jöttem... a sötét semmibe, amiből ki akartam szakítani a fiamat. *(Megértést keresve.)* Nagyon kimerült és sérült voltam... Én szeretem a földem... De még jobban szeretem a fiamat. *Aulidi!*... Azt szerettem volna, ha olyan helyen nő fel, ahol a tehenek tejet adnak, és a gyerekek iskolába járnak... *(Elszántan.)* Ezért azt tettem, amit tennem kellett. *(Féldépe az elviselhetetlen rémületet.)* A masina is fehér... Azt mondják, hogy ez a legújabb modell a fehérek boltjában... A televízió is ezt mondja... Végtelenül forog a masina a nagy fehér kórház pincéjében... Vakító fehéren hagyja a ruhát... Fehér a várakozás... Fehér a remény, hogy ő maradhat... hogy elfogadják a fehér bírák..., akik döntenek a két part sorsáról... Forog és forog... fehér... még fehérebb... nagyon fehér... a legfehérebb... *Aulidi!* Kisfiam!... Hogy sírt odabent! Szegényke... Szerelmem... Ne sírj, anya elvisz téged a boldogság fehér paradicsomába... *(Reménytől terhes csend.)* Többet már nem sírt... *(Simogatva az ölében lévő batyut a férfi felé nyújtja, hogy ő is megsimogassa.)* Nézd, *Sidi*... Szerinted most már engedik, hogy itt maradjon? Szerinted ő is van már olyan fehér, mint a többi gyerek? Szerinted a fehér Isten megkönyörül ezen a szegény, ártatlan angyalán?... Szerinted tetszeni fog neki a makulátlan fehérsége?... *(Szorongva várja a férfi választát. Kövér és büszke könnycseppek csillognak*

⁴ Arab kifejezés, jelentése *Abog Allah akarja.*

⁵ Arabul így nevezik azt a személyt, akinek nem tudják a nevét.

⁶ Arab szó, jelentése *iskola.*

⁷ Arab kifejezés, jelentése *Allah a legnagyobb.*

a szemében.) In Cha Al-lah!... Talán nem ugyanezt tetted volna te is, Sidi?... (Megismétli a kérdését, a közönség felé fordulva.) Talán nem ugyanezt tettétek volna ti is? (Kedvesen elkészönnve.) Salam Aleikum⁸, testvéreim...

Elhagyja a színpadot, alakja újra a sötétségbe és a névtelenségbe vész. A székek megint magára marad; a magánya most még fájdalmasabb.

Fordította: Balázs Klaudia

Lektorálta: Katona Eszter

⁸ Arab kifejezés, jelentése *Béke legyen veletek!*

DIANA DE PACO

ADOU UTAZÁSA (El viaje de Adou)

Egy zárt, irodaszerű teremben. Egy középkorú férfi ül egy Elefántcsontpartról származó kisleányval. Eleinte csak futva néznek egymásra, próbálják elkerülni a szemkontaktust, a földet bámulják, nem beszélnek. Nem sokkal később a TOLMÁCS töri meg a jeget és megszólítja Adout, a kisleány lassan felélenkül.

TOLMÁCS: Egész szép.

ADOU: Nagyon is. A születésnapomra kaptam ajándékba. Ma van a születésnapom, de hamarabb kaptam meg, viszont a születésnapomra adták.

TOLMÁCS: Kik?

ADOU: A szüleim. Egyszer apukám telefonon azt mondta, hogy idén egy szuperhős úrhajót fog nekem ajándékozni, hogy oda utazhassak, ahová csak szeretnék, és így még el is tudnék menni, meglátogatni őket, hiszen elég messze vannak tőlem, és hiányzom nekik.

TOLMÁCS: Apukád hozta el neked?

ADOU: Nem, mondom, hogy messze vannak! Hogy hozta volna el ő... Nem, nem, apukám és anyukám már régen elutaztak az úrhajójukkal, de persze akkor én még túl kicsi voltam ahhoz, hogy szuperhős legyek, így várnom kellett a nagypapával. Amikor apu úgy látta, hogy nyolc évesen már elég nagy leszek, – mert ugye ma lettem nyolc éves, és meg is fogjuk ünnepelni –, megkérte a nagypapát, hogy vegye meg az úrhajót, ő pedig hamar kifizeti neki.

TOLMÁCS: Oh, már értem!

ADOU: *(Mosolyogva emlékszik vissza.)* Tudod, a születésnapomra kaptam, de előtte már gyakorolnom kellett, hiszen nem lehet csak úgy felkészülés nélkül úrhajózni; erre apu már figyelmeztetett. Az igazság az, hogy az elején egy kicsit féltem... de nyilván, egy szuperhős nem félhet, így hát koncentráltam, és el is múlt. *(A homlokára mutat.)* Itt van nekünk, a szuperhősöknek az erőnk, az erős koncentrációban. *(Becsukja a szemét, megfeszíti az arcát és ökölbe szorítja a kezét.)* Ha erősen koncentrálsz, előjön a szupererőd, és bármit meg tudsz csinálni. És én megcsináltam, hiszen bármit megtennék egy úrhajóért és egy szuperhős utazásért, amivel láthatom a távol lévő szüleimet, és még az ötlet is menő volt. Ráadásul akkor sem történik semmi, ha hibázol, mert többször is megpróbálkozhatsz a szupererővel, ezt nekem a nagypapám mondta.

TOLMÁCS: Igen-igen. Milyen érdekes!

ADOU: Próbáld ki, ha szeretnéd! Viszont te már öreg vagy, nem tudom, hogy neked sikerül-e.

TOLMÁCS: Nem hiszem, Adou. Lássuk csak *(Megcsinálja a mozdulatot.)*... Nem, nekem nem megy.

ADOU: Jó, igazából többet kéne gyakorolnod, de így öregem nem hiszem. A szüleimnek azért megy, mert kiskoruk óta csinálták. Te most... *(Határozottan.)* Nos, ha szükséged van valami szuperhősösre, szólj nekem, és segítek, mivelhogy nekem megy.

TOLMÁCS: *(Nevet.)* Köszönöm! Ehes vagy?

ADOU: *(Gondolkodik.)* Egy kicsit, de kibírom. Inkább majd akkor eszek, amikor apa eljön értem, mert megrendezzük a születési bulimat. Inkább apukám főztjét enném... tudad, hogy szakács? Anya és én imádjuk a főztjét, és ráadásul ma születési menü lesz. Dehogyan, nem szeretném, ha kicsit is elmúlna az éhségem! Kibírom! *(Koncentrál.)*

TOLMÁCS: Lehet, hogy apukád késik egy kicsit.

ADOU: Nem baj.

TOLMÁCS: Lehet, hogy nem tud ma jönni.

ADOU: Persze, hogy jönni fog ma, hisz fel kell, hogy vegyen!

TOLMÁCS: Te tudod, mi az a törvény?

ADOU: Szuperhős vagyok, hogy ne tudnám? Én intézem el, hogy mindenki betartsa. *(Nevet.)*

TOLMÁCS: Lehet, hogy a törvény nem engedi, hogy apukád ma érted jöjjön.

ADOU: Mit mondasz? A törvény nem ilyen. Hogy akarhatná a törvény, hogy egyedül maradjak, amikor apukám vár rám? Dehogyan! Ez lehetetlen. Felhívjuk, és megkérdezzük tőle, hogy mikor fog megérkezni? Biztos mindjárt itt lesz.

TOLMÁCS: Az van, hogy nem teheted. Meg van tiltva.

ADOU: *(Nagyon csalódott.)* Milyen buta törvényük van itt.

TOLMÁCS: És az anyukád?

ADOU: Mi van vele?

TOLMÁCS: Mit mondott a szuperhős utazásodról, a hajóról és erről az egészről?

ADOU: Hát, anyukám a legelső alkalommal, amikor telefonon keresztül mondták el, elkezdett sírni, mintha szomorú lenne, de azt mondta, hogy nem volt az, hanem inkább izgatott. Hogy összpontosítsak és vigyázzak nagyon, hogy sokat gyakoroljak, mint ahogy a nagypapám tanított, merthogy ugye ott vele élek, csak nem tudott eljönni, mert már túl idős a szuperhős utazásokhoz. Az anyukám annyira érzékenyült amiatt, hogy a nagypapám nem tudott jönni, hogy elkezdett sírni a telefonba. Mondtam neki, hogy ha szeretné, én elviszem, és akkor újra, erősebben elkezdett sírni, majd apukám elvette a telefont és azt mondta: „add ide a nagypapát”. És egész sokáig beszéltek.

TOLMÁCS: Mikor kezdted el gyakorolni?

ADOU: Hát, amikor megvették nekem. Figyelj, amikor a barátnőm Shaira meglátta, és rájött, hogy mit fogok csinálni, mondta, hogy ő is jön, és meg kellett róla győzőm, hogy ő nem jöhet, mire azt mondta, hogy nem lesz többé a barátnőm. Ettől nagyon szomorú lettem, és már majdnem azt mondtam, hogy nem is akarok elutazni. Ezután, a nagypapám elmagyarázta, hogy a szuperhősöknek áldozatokat kell hozniuk, és hogy a képességeiknek köszönhetően a barátnőjüket mindig a szívükben tudják hordozni, ha megcsókolják és erősen átölelik búcsúzáskor, és az egész szerelmüket ide berakják. *(A mellkasára mutat.)* A szívükbe.

TOLMÁCS: *(Elérzékenyülve, tréfás hangnemben.)* Te már csókolóztál? Hány éves vagy?

ADOU: Nyolc vagyok, már mondtam, hogy ma töltöm!

TOLMÁCS: Igaz-igaz. *(Nevet, szórakozottan a gyerek komolyságán, amivel ezeket a témákat kezeli.)* Nyolc évesen már csókolóztál?

ADOU: Már hét elmúltam, amikor megcsókoltam. Hát persze! De a száján csak egyszer csókoltam meg. Amikor elbúcsúztam. Hogy elrakjam a szívembe, és itt hordjam őt. Láthatom már az apukámat?

TOLMÁCS: Nem, még nem.

ADOU: De miért?

TOLMÁCS: Már mondtam...

ADOU: Ez egy butaság, ez a törvényes dolog nem ilyen, én tudom.

TOLMÁCS: Várunk még egy kicsit, és ha nem szólnak, felhívjuk őket, és megkérdezzük, mit szólnak? *(ADOU elsírja magát, nem bírja tovább.)* Ne legyél ilyen, a szuperutazás után nem sírhatsz semmi miatt.

ADOU: Látni az apukámat az „semmi”? Mit gondolsz, miért tettem meg ezt az utazást?

TOLMÁCS: *(A válasz hatása alatt.)* Igazad van, nem akartam ezt mondani. Csak azt mondom, hogy légy türelmes, és hogy nem történik „semmi”. Szeretnéd, hogy telefonáljak egyet, és megkérdezzem, mikor láthatod az apukád, és ehetsz a születési bulira készült főztjéből?

ADOU: Rendben.

TOLMÁCS: *(Telefonál.)* Nem veszik fel.

ADOU: Na, tessék. *(Újra borús lesz az arckifejezése és a sírás szélén áll.)*

TOLMÁCS: Van egy ötletem! De nehogy elmondd bárkinek is, jó?

ADOU: *(Csalódottan.)* Micsodát?

TOLMÁCS: Felhívjuk az apukádat vagy az anyukádat telefonon.

ADOU: Az előbb mondtad, hogy tilos. Ez szembe megy a dinka törvényetekkel.

TOLMÁCS: De te egy szuperhős vagy, nem mindegy... Az van, hogy eddig ezt nem vettem figyelembe.

ADOU: Igen! Ez igaz. De én nem tudom a telefonszámot, mert nagyon hosszú, és habár szuperhős vagyok, nincs jó memóriám.

TOLMÁCS: Ez azért van, mert el vagy foglalva a világ megmentésével és...

ADOU: Nem! A nagypapa miatt van.

TOLMÁCS: A nagypapa miatt?

ADOU: A nagypapám minden nap egyre kevesebb dologra emlékszik. És egyszer azt mondta, hogy „Jaj fiam, milyen az élet, te ezzel a hatalmas memóriával, én pedig már a nevemre is alig emlékszem.” Mondtam már, hogy a nagypapa öreg, és ezért nem tud a szuperhős úrhajón utazni, ráadásul szegény a nevére is alig emlékszik.

TOLMÁCS: Nahát, ez történik, amikor az emberek már idősebbek.

ADOU: Igen, de én akkor a szuperképességeimmel adtam neki az emlékezetemből... *(Újra összeszorítja a szemét és az ökölbe zárt kezét.)* Erősen koncentrálni, hogy tudja, őt Hamednek hívják, és más egyéb dolgokat, amiket nem fog elfelejteni, mivel nála van az emlékezetem. És hát így én memória nélkül maradtam, de nem érdekel, mert a szuperhősöknek ezt kell tenniük, hogy másoknak segíthessenek. És mivel memória nélkül maradtam, felírtam a telefonszámot egy papírra, amit az egész utazás során a kezemben szorítottam, de amint megérkeztem ide, elhagytam.

TOLMÁCS: Menni fog! Koncentrálj, hátha meglesz!

(ADOU koncentrálni.)

ADOU: *(Körbe néz, kinyitja a kezét, hogy megnézzze, ott van-e a papír. Csalódottan.)* Nem működik.

TOLMÁCS: Újra, gyereünk, koncentrálni! *(ADOU megteszi. A TOLMÁCS elveszi a papírt az asztalról.)* Még hogy nem működik, nézd csak!

ADOU: Tyűha! Látnod? Látszik, hogy megtanultam, milyen szuperhősnek lenni, mi? *(Elveszi a papírt és a telefont, amiket a TOLMÁCS nyújt felé.)* Az anyukámat nem hívom fel addig, amíg el nem mentem innen, mert szomorú volt, azaz azt mondta, hogy csak izgatott, de szomorú volt. Én pedig nem akarom, hogy most még szomorúbb legyen, mert ha szomorkodik, nem tud dolgozni, tudom nagyon jól. Az aput hívom fel, mert

ő tud minden titkot a varázserőmről, és ezért nem aggódik, és úgy volt, hogy ő jön el értem.

TOLMÁCS: Tárcsázzam neked?

ADOU: Micsoda?

TOLMÁCS: *(Ráeszmél, hogy ADOU számára ez fontos pillanat lehet, és az is fontos, hogy ő maga tárcsázhasson.)* Úgy értem, a telefonon... várj. *(Diktálja neki a telefonszámot, ADOU ismételteti és keresgéli a számokat. Jól szórakozzik.)* Mondd apukádnak, hogy ne mondjon semmit a hívásról, mondd neki, hogy ez a ti titkokotok.

ADOU: *(Bólint.)* Apu, szia, igen én vagyok, ez a mi titkunk, apu! Figyelj, csak annyi, hogy már megérkeztem az űrcsővön keresztül, tudod, amiről beszéltél nekem, és izé, néhány rendőrnek öltözött űrlény elkapott, és elvette az űrhajóm és a cuccaimat, és most egy bácsival vagyok, aki úgy beszél, mint te és én. – Nem, nem hiszem, hogy ő is űrlény lenne, elég barátságos – és elmondja a többieknek űrlényül azt, amit én mondok... Várj, apu. *(A TOLMÁCS felé.)* Pontosan azt mondod vissza, amit mondok, igaz? Vagy kitalálsz valamit? Azt hiszem, azt mondod el, amit én mondok, a mozgulataidból gondolom. *(A TOLMÁCS bólint mosolyogva.)* Hát, azt mondják, hogy valószínűleg nem tudsz jönni ma, mert az megszegné a hülye törvényüket, de én tudom, hogy te persze hogy megszeged a törvényt, de úgy, mint a szuperhősök a gonosztevők törvényeit és... *(Elhallgat.)* Oké, oké, apu. Nagyon bátor voltam, és nem mozdultam szinte semennyire, pedig az űrmeteoritok adtak jó pár pofont, és fáj is a testem mindenhol, de én nem mozdultam, mondjuk nem is tudtam. Nagyapa azt mondja, hogy bolond vagy, de nagyon sokat segített mostanában a készülésben, és mivel megkapta az emlékezetem, nem feledkezett meg egyik lépésről sem. Minden nap az ő házában aludtam, az űrhajóban, így hát, amikor elindultam, már hozzá voltam szokva. *(Valamit hall kéntről. A TOLMÁCS jelez ADOUNAK, hogy tegye le a telefont.)* Apu, le kell tennem, mert azt hiszem, jönnek az űrlények, akik kiszedtek az űrcsőből. Nem, nem, jól bántak velem, de nem értem mit mondanak. Úgy beszélnek, mint a madarak: Csip-csip. Mikor jössz? Mikor? És mi lesz a születnapommal? Nem, nem pár nap múlva, ma. Ma! És a buli? A francba! Oké, oké, türelmes leszek, mint egy szuperhős. A fenéket nem nehéz, már nem is akarok az lenni! Anyu? Anyu fog jönni? Oké, rendben. Várom őt. *(Leteszi. Elgondolkodik. Visszaadja a telefont a TOLMÁCSNAK.)*

TOLMÁCS: Téves riasztás, Adou, már messze járnak... az űrlények.

ADOU: Köszönöm szépen a telefont, bácsi. Az apu azt mondja, hogy anyu fog értem jönni, de várnom kell egy pár napot, és azt is mondja, hogy ő mindent előkészít a bulira, ami akkor lesz, amikor újra együtt leszünk. Figyelj csak, bácsi...

TOLMÁCS: Mondd csak, Adou... Úgy hívnak, hogy...

ADOU: *(Száját lebiggyeszti.)* Figyelj bácsi, el szeretnél jönni a bulimra? Ha már odaadtad a telefont, meg minden, és kedves is vagy, meg minden... Izé, meg szeretnék hívni.

TOLMÁCS: Köszönöm, hát persze hogy elmegyek! Tudod, hogy hívnak engem?

ADOU: Tolmács. Mondta az a korábbi űrlény. *(A TOLMÁCS mondaná, hogy nem, de ADOU félbeszakítja.)* Szeretem ezt a nevet. Igazán érdekes. Ahol én lakom, ott nem létezik ez a név.

TOLMÁCS: Nos, igen, így hívnak. Eredeti. *(Mosolyog.)*

ADOU: Ha lesz állatkám, Tolmácsnak fogom hívni. A te tiszteletedre. *(Elgondolkodik.)* Ó, a papának van egy malaca. Az a neve, hogy Rafi, de megkérem, hogy nevezze át Tolmácsnak.

TOLMÁCS: *(Nevet.)* De kedves vagy, Adou! A nevemet adnád egy disznónak?...

ADOU: Nagyon szeretjük.

TOLMÁCS: Köszönöm, fiam.

ADOU: Tolmács, apu azt mondta, hogy legyek türelmes. Mint ahogy te is azt mondtad. Miért csak azt hajtogatják a nagyok, hogy legyél türelmes, és miért nehezítik meg még jobban? *(Újra elkámpicsorodik.)*

TOLMÁCS: No! Ne sírj, ez az utolsó szuperhős vizsgád.

ADOU: De én már nem akarom ezt játszani. El akarok menni, nem akarok itt lenni egyedül!

TOLMÁCS: Nem vagy egyedül.

ADOU: Te idegen vagy, és így olyan, mintha egyedül lennék.

TOLMÁCS: Most már úgy hívnak, mint a malacodat. Már nem lehetek idegen.

ADOU: Na, ez igaz. Mondjuk, a malacomat hívják úgy, mint téged, mert ha fordítva lenne, akkor téged hívnának Rafinak. *(Nevet.)*

TOLMÁCS: És a kis barátnődnek mi a neve?

ADOU: Shaira.

TOLMÁCS: Ne feledkezz meg róla, mégiscsak a szívedben hordod őt. Öleld meg, lehet, hogy ő is magányos. *(A kislány elgondolkodik... lebunyja a szemét, átöleli saját magát és úgy marad egy ideig.)*

ADOU: Shaira azt mondja, hogy jól van, és hogy adjam át az üdvözlését, és köszönjem meg a telefonhívást. Shaira azt kéri, hogy küldjek neki könyveket, hogy tanulhasson. Hol tudok könyvet venni Shairának? Ő kilenc éves, és nagyon okos. Azt mondja, hogy elküldhetném neki a szuperhős úrhajómban, mert még ha a szívemben is hordom őt, ő ottmarad a papával, mert ő nem öreg, de kislány, és nem engedik őt tanulni, sem idejönni. Hol tudok könyvet venni?

TOLMÁCS: Van pénzed?

ADOU: Igen, van egy kevés, de elvették az úrlények.

TOLMÁCS: Vissza fogják neked adni. Nézd csak, nekem van ilyenem, neked adom. Amikor édesanyád eljön érted, elviheted magaddal.

ADOU: Az a baj, hogy ezt nem én kerestem.

TOLMÁCS: Dehogynem, te kerested a bátorsággoddal.

ADOU: Ez így nem ér.

TOLMÁCS: Akkor azzal, hogy szuperhős vagy.

ADOU: Egy szuperhős nem kérhet fizetséget, mert mindent azért csinál, hogy segítsen.

TOLMÁCS: És ha ez a születésnap ajándékod? Ma ünnepled.

ADOU: *(Átgondolja.)* Na jó, úgy már lehet. *(Elveszi az érméket.)*

TOLMÁCS: És a pénzt, ami nálad volt, hogyan kerested?

ADOU: Cipőket árultam.

TOLMÁCS: A szüleid cipőt gyártanak? Nem szakács az édesapád, és...?

ADOU: Nem! *(Nevet.)* Dehogy is! Én dolgozom egy cipőgyárban. Nagyon jól csinálom. Azt mondják, hogy én vagyok, aki a legtöbb cipőtalpat varrja meg egy nap. Apu azt mondja, bárcsak abbahagyhatnám a munkát, hiszen még gyerek vagyok. Engem nem érdekel, mert a cipőtalpaknak hála van pénzem arra, hogy Shairának könyveket küldjek a szuperhős úrhajómban. Úgy van, hogy összeszedem az elrontott cipőket, és azokat én adom el a piacon.

TOLMÁCS: Megengedik, hogy elvidd őket?

ADOU: Nem. Titokban csinálom... De a papám azt mondja, hogyha azért csinálom, hogy segítsek, és a cipőket amúgy is csak elhajítanák, akkor nem teszek semmi rosszat. Én azért csinálom, hogy a pénzzel segítsek Shairának és a papának.

TOLMÁCS: És ha meglátják, hogy kiviszed a cipőket? (ADOU *felhúzza a pólóját, és megmutatja a sebhelyét, ami a köldökétől a nyakáig ér. Bólogatásával bizonygatja, hogy már egyszer rajtakapták, és meg is lett a következménye.*) Húha, megvannak a veszélyei!

ADOU: Aha. De semmi komoly. Hősnek lenni ilyen dolog.

TOLMÁCS: (Csörög a telefon. A TOLMÁCS felveszi és ADOU nyelvén beszél, de rövidesen átvált spanyolra, mintha észbe kapna, hogy a fiúnak nem szabad értenie.) Igen, igen. A fogadóközpontban. Mikor? Rendben. Igen, igen, nyugodt. Hozom a papírokat és viszem a fiút nemsokára. Igen, az apa? Letartóztatják? És az anya? Igen, értem, 5000 euró. Akárhogy is, várjunk még egy pár napot. Rendben. (Leteszi a telefont.) Gyerünk, rögtön. Adou, elmegyünk egy olyan helyre, ahol várhatsz édesanyádra pár napig. Rendben?

ADOU: Nem akarok.

TOLMÁCS: Adou, csak pár napról van szó.

ADOU: (A könnyeivel küzdve.) Nem. Hallottalak, nem akarok odamenni.

TOLMÁCS: Csak azért megyünk, hogy pihenhess, és hogy találkozz a szüleiddel. Nézd, összeszedek pár iratot, és visszajövök érted, rendben?

ADOU: Rendben.

TOLMÁCS: Még ezt a keveset bírd ki, és nemsokára újra a szüleiddel lehetsz.

ADOU: Rendben.

TOLMÁCS: Azonnal jövök.

ADOU: Értettem. (A TOLMÁCS kimegy.) Hát persze, át akarnak verni. Azt mondta, hogy az aput lecsukják, és valamit még valami pénzről, aztán meg elkezd úrlényül beszélni, mintha nem vettem volna észre... Én többet nem várok már. Elveszem az úrhajóm. (Magához veszi az üres bőröndöt, ami eddig a sarokban állt. Leteszi a padlóra. Kinyitja és beleül.) Megyek, megkeresem aput és lelépünk innen, vissza haza. Később eljövök anyuért, veszek Shairának könyveket a saját pénzemen, nem az övé, aki most el akar engem árulni. (Eldobja a pénzt. Összekuporodik a bőröndben, lehunyja a szemét, ököllbe szorítja a kezét, és elhelyezkedik magzatpózban.) Gyerünk, menjünk hát, Szuper-Adou, mentőküldetésre fel! Nem szeretjük ezt a helyet, telis-tele rendőrnek öltözött úrlényekkel! Megmentjük az apukám, visszahozzuk az anyukám, és hazatérünk! Shaira, erősen kapaszkodj, indulunk!

Magára zárja a bőröndöt. A szobára néma csend borul. Sötétség.

Fordította: Tamás Boglárka és Sári Gergely

Lektorálta: Katona Eszter

LAILA RIPOLL

A HATÁR (La frontera)

Aladino Cuetosnak

Az éjszaka leple alatt egy nagyon fiatal fiú a hátán cipel egy nagyon idős embert. Lába elsüllyed a folyótorkolat sárában.

FIATAL: Eddig, és nem tovább.

ÖREG: Gyerünk, tovább!

FIATAL: Azt mondtam, eddig, és nem tovább. Szálljon le, mert én nem cipelem tovább.

ÖREG: Persze, igen... Azért, hogy elrohanj és megszökj, engem meg itt hagynál, egyedül, mint a kisujjam. Gyerünk, tovább!

FIATAL: Naná, hogy meglógok. Egészen idáig magát cipeltem. Ennek most vége. Azonnal szálljon le!

ÖREG: Még mit nem!

FIATAL: Azt mondtam, szálljon le!

ÖREG: Nem.

FIATAL: Hát akkor ne szálljon. Magával vagy maga nélkül, de én átmegyek azon az átkozott határon.

A FIATAL próbál előre haladni a sötéttségben. A sár már a lábszára közepéig ér. Az ÖREG befogja a fiú szemét, és erőlködik, hogy még súlyosabb legyen.

FIATAL: Kibaszott vénember!

ÖREG: *(Lekever neki egy pofont.)* Neveletlen! Hát így tiszteled a nagyapádat?

FIATAL: Hagyjon engem békén!

ÖREG: Áruló! Szégyentelen!

FIATAL: Torkig vagyok magával! El akarok menni!

ÖREG: Ha!

FIATAL: Kérem, nagyapa, másszon le! Zsibbad a lábam a cipelésétől. Sok a sár, az éjszaka sötét, és át kell mennem azon a határon.

ÖREG: Ne is álmoldj róla!

A FIATAL megpróbálja ledobni magáról az ÖREGET, de az kézzel-lábbal kapaszkodik az unokájába.

FIATAL: Magával vagy maga nélkül, én átjutok azon a szögesdróton.

A FIATAL a lábánál fogva megragadja a nagyapját és gyorsan, lendületesen futni kezd a sárban.

ÖREG: De mégis, hova a fenébe akarsz menni, taknyos kölyök? Mit akarsz? Megismételni ugyanazt a történetet?

FIATAL: Ne is erőlködjön, meg se hallom, mit mond...

ÖREG: Idióta vagy. Már édesanyádnak is megmondtam, amikor megláttam azt az idióta képedet. Mindig is ilyen voltál: egy idióta.

FIATAL: Meg se hallom, meg se hallom...

ÖREG: Mit képzelsz, hova a fenébe mész, te kis szarházi? A lehetőségek országa...
Hogyné! Na ne viccelj! Hülye kretén. Még csak nem is beszélsz angolul!

FIATAL: Majd megtanulok.

ÖREG: A nevedet sem engedik majd, hogy megtartsd. Megváltoztatják a magánhangzóidat és a mássalhangzóidat. Elveszik tőled édesanyád szavát és hangját. Hontalan leszel.

FIATAL: A haza, ahol éhezel, nem a hazád. Ne jöjjön nekem ezekkel a szarságokkal.

ÖREG: *(Fejbe vágja.)* Szentelen! Kitől tanultad te ezeket?

FIATAL: Ne ütögessen már, vagy lehajítom a földre!

ÖREG: Szeretnél még kapni egyet a fejedre?...

FIATAL: Akkor legalább hallgasson!

ÖREG: Soha.

FIATAL: Meg se hallom, amit beszél.

ÖREG: Nem hiszem én azt.

FIATAL: Csináljon, amit akar. Nekem mindegy.

A FIATAL szaporázza a lépteit, az ÖREG pedig egy mondókát kezd énekelni a fiatal trappolásának ütemére.

ÖREG *Hol vannak a kulcsok?
Elkaplak, elkaplak...
Hol vannak a kulcsok?
Elkaplak, elkaplak...
Csinn-bumm!
A tenger fenekén.
Megtalállak, megtalállak...
A tenger fenekén.
Megtalállak, megtalállak...
Csinn-bumm!"*

Hogy tetszik ez a dal? Mikor kicsi voltál, és anyukád ezt énekelte, mindig megőrültél. Mindig is szeretted ezt a dalt, vajon, miért... Odaát mit fogsz énekelni? Mit énekelsz majd a gyerekeidnek? Na? Nem válaszolsz? Ostoba vagy. Az ember oda tartozik, ahol az édesanyja énekel neki, ahol a birsalma illatozik, ahol a fehér ruhát a napsütés szárítja...
A tejeskávé és a frissen sült kenyér illata. A fény a földeken, a zöld búzamezők...

FIATAL: *Olé, olé és olé!*

ÖREG: Gúnyolódj csak, de majd emlékezni fogsz még rám, ha öreg leszel.

FIATAL: Nem tudom, miről beszél, nagyapa...

¹ Közismert spanyol mondóka, gyermekdal.

ÖREG: Még szép, hogy tudod, te szerencsétlen. Fejezd be ezt a baromságot és fordulj vissza! El se kellett volna indulnod. Megölöd ezzel az anyádat. Elveszik tőled a birsalmákat és a zöld mezőket. Elveszik tőled a Földközi-tenger fényét...

FIATAL: Ne basztasson már, nagypapa! Életemben nem láttam a Földközi-tenger fényét.

ÖREG: Ne feleselj nekem! Így tiszteled öregapád ősz fejét? Már hogyan láttad volna? Láttad az én szavaimban, édesanyád szemében. Kerested a kulcsokat a Földközi-tenger fenekén, egészen kicsi kölyökkorod óta. Végigsétáltál a pálmák szegélyezte sétányon, és beleszédültél, amikor a talaj hullámozását figyelted. Mély gödröket ástál a parton, és a maradék homokból gótikus katedrálisokat építettél. És még próbálsz velem elhitetni, hogy nem láttad a Földközi-tengert! Hisz előbb tanultál meg úszni, mint járni... Nem emlékszel a Fő utcából áradó foszlós kalács illatára? Nem emlékszel a *Paquito* bár cink pultjára, a vödörökre, amik tele voltak friss hallal, a kikötő kátrányos szagára? Nem emlékszel a nagypiacon a kofák keményített kötényének vakító fehérségére?

FIATAL: Félrebeszél, nagypapa.

ÖREG: A parton labdázunk, majd a sziklák között fürödtünk. Felfeszítettük a kagylókat egy bicskával, egy aprócska vödörbe dobáltuk, majd édesanyád megsütötte őket. Emlékezz arra, ahogy énekel! Milyen szépen is énekel! (*Énekel.*) *Árapály, árapály, ne sirassál! / Vedd meg nekem, ami jár, az én szent babácskám...* ²

FIATAL: Ha még nem jött volna rá magától, akkor emlékeztetném, nagypapa, hogy ezek a maga emlékei, nem az enyéim.

ÖREG: *Marieta, Marieta, éneklek neked egy dalocskát, ami téged dicsér...* Édesanyád mézédész hangja. Viszlát, nyelv! A szavak csengését ezzel a kopogással kísélni valakinek durván hangozhat, számomra viszont mennyei. Búcsúzom, fehér ruha, az utcán sétálva. Viszlát, szerény és áldott fokhagyma! Viszlát, búza és olaj! *Welcome*, üdv a lehetőségek és a sültkrumpli hazájában! Hogy cseszd meg, idióta! Letagadom, hogy az én vérem vagy. Bárcsak fennakadnál a szögesdróton!

FIATAL: Miért gyötör így, nagypapa? Miért nem nyugszik le, és hagy elmenni?

ÖREG: ...Hol vannak a kulcsok? (*A zsebeiben kutakodik, majd előhúzza egy kicsi, régi kulcsot.*) Na nézd csak, hát itt bújta el a kis ravasz. Elrejtőzött egy varrásban és nem találtam. Neked őriztettem 1943 óta. Megélt két háborút, a börtönt, a koncentrációs tábor, Francót, a hajóutat... átszelte a Pireneusokat, egy óceánt, évtizedek költözéseit is túlélte, és az utolsó pillanatban fogja magát, és elrejtőzik. Hatvan éven át őriztettem ezt a szart, és az utolsó pillanatban fogja magát és elbújik. Rohadt egy kulcs!

FIATAL: Ez már túl sok nekem... Maradjon, nagypapa, nincs jól. Nyugodjék békében.

ÖREG: Lombia utca 17., a harmadik ajtó balra. A kapukulcsot nem őriztem meg, de erre vannak a házmesterek. Egy takaros ház. Nagyon szerény, de napos, és van vécé is benne. A Földközi-tenger fénye nélkül, igaz, de olyan tiszta és ragyogó, mint Madrid felett az égbolt. Tudod: Madridból a mennyországba...

FIATAL: Igen, igen, hogy ne tudnám.

ÖREG: Itt van, a tiéd a kulcs... Csak bele kell helyezni a zárba, elfordítani és beléphetsz az otthonodba. A spanyol *tortilla* illata és ő...

FIATAL: Az Isten szerelmére, ennek már hatvan éve...

ÖREG: ...Ő a hímezett kötényében énekelve, gyönyörűen, a kilenc hónapos, gömbölyű hasával. A boroskancsó szórával, egy tálka olívbogyó és a ragyogó madridi éggel... Mennyire vártam ezt a pillanatot, Istenem...

² Katalán dalocska. Az eredeti: *Mareta, mareta no'm faces plorar / compra'm la niñeta avui qués el meusant...*

FIATAL: Nagyapa, kérem, ne folytassa.

ÖREG: ... És így halok meg, mint egy bolond vénember, anélkül, hogy megtalálnám a kulcsot. Túlélte két háborút, és az utolsó pillanatban elbújik...

FIATAL: Nagyapa, könyörgöm, nem bírom tovább...

ÖREG: Valami távoli rokon, valahol máshol a Földközi-tengeren – nem tudom, mondjuk Izmirben – ugyanezt csinálja mostanában. Megtaláltam! Még ha a város, a ház és az ajtó már nem is létezik, itt a kulcs. És te meg akarsz tőle szabadulni! El akarod pusztítani Izmirt és Madridot! Meg akarod gyilkolni az anyádat és a nagyanyádat, még akkor is, ha kilenc hónapos terhes! Gyilkos! El akarod hajítani a kulcsot, átdobni a vállad felett és vissza se nézni rá. Hol akarsz gyökeret eresztetni, te szerencsétlen? Ebben a mocsárban? A gringók között? Megbolondultál, kölyök.

FIATAL: Menjen vissza a temetőbe, nagyapa. Hagyjon élni, könyörgöm.

ÖREG: Eszemben sincs! Mit gondolsz? Hogy mert halott vagyok, már nem tudok semmit az életről? Ezerszer többet tudok, mint te, tökfej.

FIATAL: Szálljon le, nem bírom tovább.

ÖREG: Hát, cseszd meg. El se kellett volna indulnod.

FIATAL: Nem tudom, miről beszél, nagyapa. Az őrületbe kerget az emlékeivel. Hagyjon engem békén.

ÖREG: Ki fogja ápolni a síromat, ha elmész? Mit fogsz csinálni egy olyan országban, ahol még halottjaid sincsenek?

FIATAL: És magának? Milyen halottjai voltak itt magának?

ÖREG: Nekem nem volt választásom. Nem jó kedvemből jöttem ide.

FIATAL: Szálljon le, az isten szerelmére, nem bírom tovább cipelni.

ÖREG: Mi, halottak nem vagyunk nehezek, levegőből vagyunk. Biztosan a lelkiismereted nem engedi, hogy tovább lépj.

FIATAL: Nagyapa, ne tegye ezt velem, könyörgöm...

ÖREG: Vitoria városában volt egy nagyon fontos zsidó negyed. Amikor a Katolikus Királyok 1492-ben kiűzték a zsidókat a hazájukból, a vitoriai közösség keservesen sírt. A zsidók fájdalmasan tördelték a kezüket, amiért el kellett hagyniuk az otthonukat, a nyelvüket, a földjüket, de mindenekelőtt a halottjaikat. Annyira sírtak, hogy Vitoria keresztény lakosai megszánták őket, és ünnepélyesen megígérték nekik, hogy örökkön-örökké megőrzik és gondozzák a zsidó temetőt. Ez így is történt több mint négyszáz éven át, amíg az a rohadék Franco nem építtetett rá egy iskolát.

FIATAL: És nekem mi közöm ehhez? ...

ÖREG: Izmirben még mindig őrzik az otthonaik kulcsát, és úgy óvják a nyelvüket, mintha a legértékesebb ékszer lenne... pedig már öt évszázad telt el. És te... te kis hülye, már az angol nyelvtudásod miatt is vásárra viszed a segged.

FIATAL: Fogja be.

ÖREG: Szegény öreg, halott nagyapádat arra kényszerítetted, hogy ilyen megpróbáltatásokon kelljen átmennie.

FIATAL: Nem kényszerítem.

ÖREG: Kényszerítesz, te szerencsétlen! Ha nem tartanék veled, szerinted mennyi időbe telne, amíg elveszítenéd a kulcsot?

FIATAL: Hagyjon engem békén! Azonnal menjen vissza a temetőbe!

ÖREG: Igen, igen... hogy ellepjen a mocsok, és felfaljanak a kukacok. Akkor ki mesél majd történeteket a gyerekeidnek? Mit akarsz? Hogy elfelejtsék, honnan jöttek? Ezért vesztettem el egy háborút?

FIATAL: Meg kell tennem, és most kell megtennem. Ne jöjjön nekem több romantikus baromsággal. Nekem nem kell olyan haza, ahol korog a gyomrom. A haza, ahol éhez, nem a hazád.

ÖREG: Mit tudsz te az éhségről? Lennél csak Madridban 1938-ban. Csak hogy tudd, mit jelent éhezni.

FIATAL: Leszarom a kibaszott háborúdat. Vége. Nem hallgatom tovább.

ÖREG: Hálátlan. Ezen a földön tárt karokkal fogadtak bennünket, amikor máshol egy petákot sem adtak volna értünk. Befogadtak, etettek minket, gondoskodtak rólunk. Munkát adtak nekünk. Én visszamentem tanítani, a nagymamád újra teherbe esett... megszülettek a nagynénéd meg a bácsikáid, és te is megszülettél. Hálátlan. Itt vannak a halottjaid: a nagyszüleid, a nagybátyád, a kishúgod, aki soha nem nőtt fel... nemsokára a szüleid is itt lesznek. Amott ki van neked, te félkegyelmű? A McDonald's bohóca?

FIATAL: Hagyjon engem békén!!!

ÖREG: Sírtunk a dedikált lemezeket hallgatva. Tedd fel nekem a *Suspiros de España*t Conchita Superviától³, lássuk, kibírom-e férfiként...

FIATAL: Fogja már be!!!

ÖREG: És Pericón⁴ az érdes hangjával énekelt nekem egy *garrotín*⁵ Pericón, a nagy cádizi Pericón...

FIATAL: Nem hallgatom magát.

ÖREG: A macskát szabadon engedték egy telken. Szegényke, túlélte a háborút és az éhínséget anélkül, hogy bárki is megette volna, de nem vihettük magunkkal. Hogyan kelhettünk volna át a Pireneusokon egy macskával? Senki sem akarta, elvégre csak eggyel több éhes száj lett volna. Biztosan egy lábasban végezte. Szegény, szegény Lucerito... (*Nagyon finom és mély hangon énekel.*) Szegény Luceritóm, ki vert meg téged, / kinek a szájacskája sírásra áll... A nagymamád többet sírt, mint amikor elvesztette a fiát. Néztük, ahogy a romok között elsétál. Abban az időben Madrid olyan volt, mint egy nagy építkezés: mindenfelé csak föld és törmelék... A német bombák a földdel tették egyenlővé. Nem nézett vissza, hogy ne szenvedjünk még jobban. Én sem néztem utána. Nagyon emberi macska volt. Tudtuk, hogy soha többé nem léphetünk be a házunkba, nem használhatjuk a bútorainkat, nem ringathatjuk anyád bölcsőjét... Felsétálni a Gran Vían, végigsétálni a Rastrón, meginni egy pohár sört a Cascorro téren és egy vermutot a Lavapiés negyedben... Elvesztettem a könyveimet, elvesztettem a barátaimat. Nem mehettem vissza a temetőbe, hogy virágot vigyek édesanyám sírjára. Szegény anya, ott volt eltemetve, és egész éjjel esett az eső. Több mint hatvan évnyi eső, és ő, szegény, ott van egyedül. Amikor átkeltem a Pireneusokon, nem akartam visszanézni. Szegény anya, szegény Lucerito, szegény te, aki semmi vagy. Macska nélkül, kulcs nélkül és halottak nélkül, te semmi se vagy...

FIATAL: Nem hallgatom, nem hallgatom, nem hallgatom...

ÖREG: Nem hallgatsz rám, de a halottjaimra esküszöm, hogy nem jutsz át azon a kerítésen.

Az ÖREG megint befogja a fiú szemét, aki kétségbeesetten próbál megszabadulni a terhétől. Az ÖREG macskaként kapaszkodik, és a FIATAL arcába karmol.

³ Concepción Supervía Pascual (1895–1936) népszerű spanyol operaénekesnő.

⁴ Juan Martínez Vilches (1901–1980), művésznevén Pericón, híres cádizi flamencoénekes.

⁵ Flamenco stílusú dal, amelynek asztúriai eredetet tulajdonítanak.

FIATAL: Ne karmoljon, nem válaszolok! Francba a Földközi-tengerrel! Bassza meg İzmir és a zsidó seggfejek! A pokolba Kasztília földjeivel és Don Antonio Machadóval! Bassza meg a kurva kulcsát! A kurva macskáját! A kurva halottjait! Elegem van abból, hogy itt ragadtam ezen a szaros földön! Bassza meg az agávét, a kukoricaföldet, a birsalmát, a foszlós kalácsát! Ne karmoljon! Ennél tovább nem jutottam! Ott nem jó, ahol éhezni kell... Többet akarok! Azt akarok csinálni, amit csak akarok! Vén seggfej, ne karmoljon! Ez a föld a magáé. Mindez a magáé. Dugja fel a seggébe, ha akarja... Azonnal menjen vissza a lábába! Menjen vissza a gödörbe és hagyjon engem békén... És ne karmoljon tovább!

ÖREG: Te elkényeztetett, pimasz, ostoba fiú! Megvernélek, ha tehetném...

FIATAL: Ne karmoljon, mert a földhöz vágom!

Egy hirtelen mozdulattal a FIATALNAK sikerül megszabadulnia az ÖREGTŐL, aki a sárba zuhan. A fiú ledermed, mintha segíteni akarna az ÖREGNEK, de aztán mozdulatlan marad.

FIATAL: Nagyapa, bocsásson meg, nagypapa... Nagyon sajnálom.

Az ÖREG megpróbál kimászni a sárból, de megcsúszik, és újra beleesik.

FIATAL: Értse már meg, nem tehetek mást. Visszajövök, hogy virágot hozzak magának, ha gazdag leszek. És felbérelek valakit, hogy mindig szépen és tisztán tartsa a sírját. Értse már meg! Maga már halott, én nem. Viszlát, nagypapa!

A FIATAL futva kimegy anélkül, hogy hátranézne. Az ÖREG a földön fekszik, teljesen ellepi a sár.

ÖREG: *(A fiú után kiabálva, aki gyorsan távozik.)* Tegyel félre egy birsalmát az útra! Oltja a szomját. És nagyon vigyázz, nehogy lelőjenek a francia csendőrök! *(Csend. A nagypapa teljesen magára maradt. Rovarok zümmögnek. Sár, éjszaka és lágy szellő, amely mozgatja a bokrok ágait.)* Egyszer majd kinézel az ablakon, de semmit sem fogsz felismerni magad körül. Egy másik napon rájössz, hogy nincs halottad, akinek virágot vihetnél halottak napjára. Egy másik nap majd rájössz, hogy nincsenek dalaid, amelyekkel ringatni tudnád a gyermekeidet, mert elnémultál. A nyelvedtől kezdve a macskádig mindent elvesznek, hallod? De majd egyszer, egy fiókban elveszve, vagy egy varrás redőiben elrejtve, felfedezel majd egy apró kulcsot, egy régi, buta és kicsi kulcsot, és anélkül, hogy akarnád, könnyek szöknek a szemedbe, mert még város, ház és ajtó nélkül is meg fogod őrizni azt a kulcsot, amit a zsebedbe rejtettem. Megőrzöd a kulcsot, te bolond. Magaddal viszed a kulcsot, és amíg élsz, kincsként fogod őrizni.

A nagypapa elsüllyed a sárban, eltűnik. A szél fútyúl, és valahonnan az emlékezetből Conchita Supervía éneklő a Suspiros de Españát.

Fordította: Ménesi Flóra és Varga Réka

Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

JÓ NAPOT, DOKTOR ÚR!
(Buenos días, señor Doctor)

Egy kórházban két élemedett korú bölgy infúzióra és egyéb orvosi műszerekre kötve fekszik egymással szomszédos ágyakon.

ISA: *(Félig felül, az éjjeli szekrényében kotorászik.)* Nem láttad a tükrömet?

CARMINA: Én? Miért láttam volna?

ISA: Hát mert te fekszel ott, azon az oldalon. És mivel jól ismerlek.

CARMINA: Na, lássuk csak, ha azt hiszed, olyan vagyok, mint te. Azt mondd, hogy nem tudod, hol van a rúzsom? Bezzeg, amikor megjön, mégis ki vagy rúzsosva.

ISA: Már ezerszer megmondtam, hogy nincs nálam a rúzsod.

CARMINA: Nálam meg a tükröd. Így, hát kvittek vagyunk.

ISA: Hány óra van?

CARMINA: Nem tudom, megállt az óráim.

ISA: Persze, nem tudod! Elveszed a tükröm, hogy ne tudjam magam rendbe hozni, és még azt se akarod elárulni, hogy mennyi idő múlva jön. Hogy te milyen irigy és gonosz vagy! És csak azért, mert tegnap több időt töltött velem, mint veled.

CARMINA: *(felül)* Mert egy önző dög vagy! Ez van! Mindent kitaláltál, hogy feltartóztasd, hogy aztán rám már alig jusson ideje. Persze rám nagyon kedvesen mosolygott, míg veled hüvös és kimért volt.

ISA: Te már csak tudod! Ha velem van, rá se nézz! Úgy bámulod, majd kiesik a szemed... És semmi köhögés! Merthogy szünet nélkül köhögsz, amikor itt van, aztán meg egész nap nem is kell köhögnöd.

CARMINA: Dühös vagy, mert tudod, hogy ma engem fog megvizsgálni, és nem bírod elviselni. Csak ketten leszünk: ő meg én. És majd megesz az irigység!

ISA: Micsoda?! Csak ti ketten... és az ápolónő, he? Mellesleg, engem is megvizsgál majd valamelyik nap.

CARMINA: Téged megvizsgál? Ugyan mivel? Mégis, mit vizsgálna rajtad?

ISA: Ki fogja rakni a szűrőd, már nincs rajtad mit műteni! *(Carmina erre sírva fakad).* Na nézzenek oda! Most meg bőgni kezd. *(Türelemmel felvértezve).* Mi a baj, na mondd csak?

CARMINA: Az a helyzet, hogy nagyon boldog vagyok! Végre együtt leszünk! És ezúttal nem leszek olyan ostoba, mint amilyen mindig is voltam a férfiakkal a szégyenlősségem miatt. Amint rám néz, meztelenre vetkőzöm, és odaadom neki magam. Mindegy mi lesz azután.

ISA: Az fog történni, hogy fognak, elvisznek innen és bedugnak a pszichiátriára. „Levetkőzöm és odaadom neki magam...” Tudod jól, hogy egy szempillantás alatt paravánt tesznek eléd, most is félrebeszélsz.

CARMINA: Irigy! Irigy dög! Engem akar, mert én betegebb, csinosabb és fiatalabb vagyok.

ISA: „Fiatalabb”, mondja az öreg! Öreg vagy, mint az országút.

CARMINA: Te meg még öregebb! Kilencven vagy, eggyel öregebb, mint én. Láttam a kórlapodon.

ISA: Tévednek. 1925-ben születtem, csak hogy tud... így most...

CARMINA: 11 éves vagy...

ISA: 11 éves leszek.

CARMINA: Azt mondom, hogy 11 évet tagadsz le.

ISA: Jó, elég volt. Add ide a tükröt, vagy kitépem az infúziót, és neked annyi.

CARMINA: Milyen finom és nőies vagy! Öröm téged hallgatni! Látszik, hogy kislányként úrinőképzőbe jártál.

ISA: Adod ide a tükröm, vagy nem szólok hozzád többé!

CARMINA: Felőlem akár át is kérheted magad egy másik emeletre.

ISA: Tudtam, hát ezt akarod, hogy egyedül maradhass velem. Nagyon ravasz vagy!

CARMINA: Jön! Már itt is van!

ISA: Szentséges ég! Én meg rendbe se hoztam magam!

Oldalra néznek, abba az irányba, ahonnan a doktor érkezése várható, gyorsan egymásnak háttal fordulnak, egyikük a tükrrel, másikuk a szűrőszállal, és elvégzik az utolsó simításokat. Azután mosolygósan abba az irányba tekintenek, ahol az orvos belép.

CARMINA: Isa, szerinted a túlvilágon is lesznek orvosok?

ISA: Igen, Carmina, de ne gondold, hogy hagylak egyedül menni, hogy aztán mindegyikük a tiéd legyen, ismerlek ám!

Belép az orvos, hófehér, makulátlan, tiszta köpenyben. Magas, jóvágású, árad belőle a derű, az arcán angyali mosoly.

ORVOS: Szép jó napot, hölgyeim!

KETTEN: *(Az ágyukhoz lépő orvosnak.)* Jó napot, doktor úr!

SÖTÉT

Fordította: Alföldiné Kiss Piroska

Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

LUIS, A MOSOLYGÓS (Luis, “el sonrisas”)

Orvosi szoba, idősebb korú férfi, fehér köpenyben. Kopognak. Egy kedves arcú, tizenhat éves szórakozott fiú dugja be a fejét az ajtón, arcán széles mosollyal.

FIÚ: Bejöhetek?

ORVOS: *(Komoly, távolságtartó ábrázattal.)* Jöjjön, jöjjön csak, kérem!

A fiatal beteg félénken közelít, továbbra is mosolyog.

FIÚ: Jó napot, doktor úr! Nos, azért jöttem önhöz, mert van egy problémám.

ORVOS: Mondja csak!

FIÚ: Az a helyzet, hogy mostanában különös dolgokról álmodom. Nem szokványos álmokról van szó, nem, nem... Rosszabbak. Nagyon bonyolult dolgok. És hát aztán némelyik valós, mások pedig nem. Nem tudom, érti-e, mire gondolok...

ORVOS: Na de fáj valamid, vagy lázas vagy?

FIÚ: Nem, nem fáj semmim. Lázas se vagyok. De az a helyzet, hogy ez nagyon különös. Egyik nap tűzoltónak látom magam, ahogy épp oltom a tüzet, pedig az égvilágon semmit sem tudok az oltótömlőkről. Vagy látom magam, hogy úrhajós vagyok, és nem kapok levegőt az úrhajóban... és szerelmes lesz belém egy nagyon ronda, csőszzerű úrlény. Az egész nagyon fura. Máskor meg focicsapat kapusa voltam és tizenöt gólt kaptam egymás után, a csapatom meg jól megvert engem.

ORVOS: De lássuk csak... Rosszul vagy? Mik a tüneteid? Egy laborvizsgálatot tudok kérni, hogy megnézzük, hogy vagy, de hát ennek nincs semmi köze az álmokhoz. Az álmok és hasonló dolgok miatt pszichiáterhez vagy pszichológushoz kellene menned. Általános orvos vagyok, ezzel én nem foglalkozom.

FIÚ: Tudom... De az a helyzet, hogy az álmoknak nagyon is köze van magához, doktor, ezért jöttem.

ORVOS: Közük van hozzám? Nem, már mondtam neked, hogy ezzel én nem foglalkozom.

FIÚ: Az a helyzet, hogy benne volt az álmomban. Így, ahogy van. Ráadásul ez a fehér köpeny volt magán. Épp így nézett ki. És megkérdeztem anyámat a dologról, és azt mondta, hogy ez természetes, az élet már csak ilyen, hogy végül felbukkannak az ilyen dolgok, még ha csak az álmokban is. Az anyámmal élek egyedül, tudja, mindig is így volt, és ezért történt meg.

Az orvos ránéz, egy pillanatra, teljesen összezavarodik, nem is érti miről beszél a fiú.

ORVOS: Én? ... Nem. Csak hasonlít rám. Az álmokban az emberek mind egyformák, és mivel fehér köpenyben volt, azt hitted, hogy...

FIÚ: Na nem, pont olyan volt, mint maga, az tuti fix. Mintha a viaszmása lett volna. Mióta magáról álmodtam, ki se tudom verni a fejemből. *(A fejére mutat.)* Az arca, a haja, a szemüvege, a karja... Mint két tojás.

Az orvos ismét az ifjú betegre szegezi tekintetét, és úgy dönt, hogy megpróbál mihamarabb megszabadulni tőle. Akkor gondolja így, amikor a fiú a fejére mutatott.

ORVOS: Legyen, hát én voltam, akivel álmodtál, semmi gond. Előfordul ez, hogy az az ember hasonlított rám az álmodban, nincs jelentősége. *(Feláll a székéből, megpróbálja kikísérni a fiút az ajtóig.)* Most, ha megbocsátasz, kint rengeteg beteg vár rám.

FIÚ: Szóval... az a helyzet, hogy nem csak hasonlított magához, doki, hanem maga volt az. Az anyám mondta.

ORVOS: De az ön anyjának mi köze van ehhez? Aki megálmodta ezt, az ön volt, nem?

FIÚ: Anyámnak nagyon is sok köze van hozzá. Anyámat Rosariónak hívják, nem tudom emlékszik-e rá.

ORVOS: Rosario? Nem, nem emlékszem. Sokféle betegem van, nem tudom mindenkinek a nevét megjegyezni.

FIÚ: De anyám nem egy paciens. Rosario. Magas, barna, nagyon csinos...

ORVOS: *(Kezd eleget lenni ebből az akadékoskodásból.)* Nem, nem emlékszem. Rendben, viszont látásra. *(Az órájára mutat.)* Bocsásson meg, de a rendelés...

FIÚ: Ha egy kicsit megerőlteti az emlékezetét, csak eszébe fog jutni. Egy ilyen dologról az ember nem feledkezhet meg. Az álomban még emlékezett.

ORVOS: Mire emlékeztem? Mire kell emlékeznem, mondja!

FIÚ: Tizenhat éve, Rosarióval, anyámmal... maga... Na, dereng már valami? *(Ujjjaival mutogatja, ahogy ketten összefőnnek. Továbbra is vigyorog.)* Még hasonlítottunk is.

ORVOS: *(összezávarodva)* Hogy mi hasonlítottunk?

FIÚ: Papa!

ORVOS: Hogy mondtad?

FIÚ: Hogy én a te fiad vagyok. Luisito, Rosariótól, magas, nagyon csinos, barna...

Az orvosnak táva marad a szájja. Karjánál fogva próbálja beráncigálni a rendelőbe, távol az ajtótól. Olyan halkan mondja, hogy kintől senki se hallja.

ORVOS: Várj! Várj! Nézd, fogalmam sincs miről beszélsz, de bármit is meséltek neked... az lehetetlen. Te semmiképp sem lehetsz az én fiam, bárhog is nézel ki...

FIÚ: Miért? Igenis nagyon hasonlítottunk. Nézze az orrom, a szám... és a fülem...

ORVOS: Hogy a csudába hasonlítanánk egymásra, ember! Ne beszélj képtelenségeket!

FIÚ: És akkor anyám miért mondta nekem ezt? Azóta erről álmodom...

ORVOS: Nos... hogy is magyarázzam el... Akár álmodsz róla, akár nem... *(Halkan, bizalmas hangon beszél a fiúhoz.)* Nézd, ezt nem lehet tudni, mert az ilyen dolgokról nem beszélünk, és én még nem bújtam el, ahogy mondani szokás... Szóval meleg vagyok. *(A fiú kérdő tekintettel néz rá.)* Igen, az, meleg vagyok.

FIÚ: *(Színpadiasan kitarja karjait, mintha át akarná ölelni és kiabálva.)* Papa, engem nem érdekel, hogy meleg vagy.

ORVOS: Ssssssss...! *(Próbál halkan beszélni.)* Maradj csöndben, ne kiabálj, az egész utca megtudja! Ez a kettőnk dolga, közted és köztem marad, megértetted? Nem kell senki másnak szétkürtölni.

FIÚ: De nem örülök, hogy el kell titkolnod, és szégyenkezve kell élned. Jogod van melegnek lenni, ha úgy akarod. Világgá kürtölöm, hogy megtudják! *(Az ajtóhoz lép és kikiabál.)* Az apám meleg!

ORVOS: *(Betapasztja a száját.)* Elment az eszed? Fogd be a szád! Felfogtad, mit mondtam? Ezt nem hiszem el! Ezt nem lehet csak úgy világgá kürtölni! Még az igazgatóságon is hallották!

FIÚ: Hát jó, ha ezt akarod, megőrzöm a titkot, érted megteszem.

ORVOS: Ezt értem teszed, és nem szólsz erről egyetlen szót sem senkinek! Most, ha megengeded, folytatnom kell a rendelőt, egy órája várnak a betegek... Majd máskor nyugodtabban beszélünk erről.

FIÚ: Hát jó... Elmegyek, ha akarod...

ORVOS: Igen, akarom, igen...

A fiú az ajtó felé indul, de hirtelen megfordul.

FIÚ: De előtte még mondanom kell valamit neked. Anyám kérte, hogy mondjam el neked, Rosario, már tudod, akit te..., habár meleg vagy... mivel talán akkor még nem volt róla tudomásod, vagy mit tudom én... Azt mondta, mondjam meg neked, hogy ha tudnál adni 500 eurót, hogy a lakbér egy részét kifizesse, hogy ne tegyenek ki minket az utcára... Szóval az utóbbi időben nem állunk túl fényesen pénz dolgában.

ORVOS: Hát, most nincs nálam pénz, nem tudom, de ha valamelyik nap...

FIÚ: Ha anyám szívességet kér... Engem nem érdekel, hogy meleg vagy. *(Felemeli a hangját, és üvölti.)* Meleg!

ORVOS: Jól van, hallgass! Nehogy elkezdj kiabálni itt... *(Belenéz a pénztárcájába.)* 250 euró van nálam.

FIÚ: Az is megteszi. *(Kiveszi a kezéből.)* Holnap ideadod a többbit. Ennyi nem elég semmire... *(Amikor az ajtóhoz ér, megfordul, és dob egy puszit az orvosnak.)* Valamikor majd beugrom még hozzád, papa.

Miközben távozik, összetalálkozik egy másik, szintén fehér köpenyes orvossal, aki éppen belép a rendelőbe.

ORVOS 2: Nocsak, nem Luist, a mosolygóst láttam távozni éppen?

ORVOS: Luis a...? Kicsoda?

ORVOS 2: Azt ne mondd, hogy nem ismered mosolygós Luist. A kórház legdörzsöltebb szélhámosa. Mindenkitől pénzt csal ki.

ORVOS: Hogy az a...! Csak kerüljön a kezem közé! Jól rászédett...! *(Az ajtó felé rohan, arca a dühtől vörös.)* Kölyök, kölyök...! *(Kimegy.)*

SÖTÉT

Fordította: Alföldiné Kiss Piroska

Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

KÉK ÉS VÖRÖS (Azul y rojo)

Egy klinika. Röntgenszoba. Egy nő orvosi köpenyben és egy férfi, deréktól felfelé meztelenül, kezében a ruhájával.

BETEG: Valami súlyos, doktornő?

DOKTORNŐ: Önnek két szíve van.

BETEG: Nekem?

DOKTORNŐ: Mind a két oldalon van egy szíve. Nem vett észre semmi furcsát?

BETEG: Nem... habár, amikor elhagyott a feleségem elkékültem.

DOKTORNŐ: Ez egy nagyon különleges eset. Azt hiszem volt két évvel ezelőtt egy két szívvel élő ember Minnesotában és egy másik Ausztráliában... De itt...

Móstolessben...

BETEG: És ez rossz, doktornő?

DOKTORNŐ: De sosem tette még a mellkasára a kezét, hogy érezze a szívverését?

BETEG: De, de mindig csak a baloldalra. A másik oldalon nem vettem észre semmit.

DOKTORNŐ: Mivel foglalkozik?

BETEG: Egy szexshopban dolgozom.

DOKTORNŐ: És sosem volt beteg?

BETEG: Néhányszor volt torokgyulladásom... Mert ott ugye télen, nyitott ajtónál... a huzatban...

DOKTORNŐ: Úgy értem komoly gondok, a szívével. Nem fulladt?

BETEG: Kezdetben ahogy elkezdtem ott dolgozni, de. Utána hozzászóktam. Az igazat megvallva doktornő, velem az a helyzet, hogy mindig nagyon szenvedtem a szerelemtől. Talán emiatt van.

DOKTORNŐ: Öltözzön fel, öltözzön fel, mert megfázik. Két szíve van, ez tény.

BETEG: *(miközben öltözik)* Az rosszabb lenne, ha nem lenne egy sem. Két fülem is van, két karom...

DOKTORNŐ: Nem egy és ugyanaz, ha két karunk van, mint amikor két szívünk. A vérkeringése rendben van?

BETEG: Azt hiszem, igen.

DOKTORNŐ: Hogy történt, hogy elkékült? Amit korábban említett.

BETEG: Akkor történt, amikor elhagyott a feleségem. Elvált vagyok. Előtte is volt már rá példa, de nem ennyire intenzív színnel. Amikor szenvedek a szerelemtől, elkékülök. Akkoriban nagyon kék voltam. Elmentem a Főtérre, ahol annak a királynak van a lovasszobra, elmentem egy üveg piával, mint ahogy más elváltak és csavargók teszik és teljesen elkékültem. Azt mondták úgy nézek ki, mint aki a sivatagból jött. A sivatag kék férfijai, tudja. Egy hónapot voltam ott és teljesen kék lettem. Utána lassacskán elmúlt, mert beleszerettem egy nagyon csinos barna nőbe, aki minden reggel az erkélyen rázta ki a szőnyeget. Egy nap elhívtam a közeli Postas moziba, de nemet mondott, mert az ottani filmek mind korhatárosak.

DOKTORNŐ: Ön melyik oldalon alszik?

BETEG: Amikor a feleségemmel aludtam, akkor a másik oldalon, vagyis ő ezen, én azon... a baloldalon. Már hozzászóltam ehhez. Miért? Ez baj?

DOKTORNŐ: Nem... Ön sokat dohányzik?

BETEG: Nem, nem dohányzom.

DOKTORNŐ: Na lássuk csak, mit írunk fel önnek... Köhög?

BETEG: Nem.

DOKTORNŐ: Hát úgy néz ki, önnek az erős érzelmek nem tesznek jót.

BETEG: Édesanyám mindig azt mondta: „Csupa szív ez a fiú!” Hát akkor szerelmi bánatra fel tudna írni nekem valamit?

DOKTORNŐ: Ebben a helyzetben önnek, el kellene lilulni inkább.

BETEG: Kékülni.

DOKTORNŐ: Mindegy. Nehéz helyzetbe hozott, mert erre még semmit sem találtak ki. Tudja, az összes film és dalt ugyanerről szól... „Hogy ez vagy az elhagyott, és szenvedek”, „Hol vagy, szívem, hallom a szívverésed...” ... Nos, így két szívvel...

BETEG: Két szívvel, mégis egyedül. Látja, hogy megy ez.

DOKTORNŐ: Nézze, ez sokunkkal megtörténik, ne higgye, hogy ön az egyedüli. Ez ennek a századnak a problémája: a magány.

BETEG: Ön is elvált, doktornő?

DOKTORNŐ: Nem, özvegy vagyok, ami rosszabb. Megállt a szíve. Ha neki is két szíve lett volna, mint önnek...

BETEG: Hát, nagyon sajnálom. Fogadja részvétem.

DOKTORNŐ: Már sok éve történt... És mindent meg lehet szokni. Mindent, a magányon kívül. Ahogyan ön mondja...

BETEG: És ezek után, ön már nem is...

DOKTORNŐ: Képzelterti, azok után, amin keresztülmentem... és mindig csak olyan férfiakkal találkoztam, akiknek nincs szívé. Legalábbis, nekem úgy tűnt, hogy nincs.

BETEG: Hát, tudja, nekem meg több van. Szóval, hogyha esetleg egyszer meghívhatnám egy kávéra... Esetleg ma, ha lehetséges.

DOKTORNŐ: Hát hogye! Az asszisztensem ad önnek egy idő... oh, bocsánat! A szokás hatalma. Hat órákor végzek. Ha gondolja...

BETEG: Akkor önért jövök hat órára... boldogan.

DOKTORNŐ: És tényleg kezd kékülni!

BETEG: Mondtam önnek. Ha valaki nagyon tetszik... Ön pedig elvörösödött.

DOKTORNŐ: Igen, kiskorom óta ez történik, nagyon félénk vagyok.

BETEG: Kék és vörös, milyen szép, nem? Akkor hat órákor?

DOKTORNŐ: Hat órákor.

A beteg kéksége és a doktornő vörössége árasztja el a rendelő falait.

SÖTÉT

Fordította: Gonda Anita
Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

KOLLÉGÁK KÖZÖTT
(Entre colegas)

Egy templom. Orgonamuzsika. Belép két pap. Egyikük magához veszi a gyónáshoz szükséges kellékeket. Rituális torokkösztörülésekkel a gyóntatószekekhez lépnek, hogy CLEMENTE ATYA meggyónjon JUAN ATYÁNAK.

JUAN ATYA: Üdvözlégy, szűz Mária.

CLEMENTE ATYA: Ki bűn nélkül fogantatott.

JUAN ATYA: Már hat hónapja nem gyóntam, Clemente atya!

CLEMENTE ATYA: Juan atya! Ez hogy történhetett? Hat hónapja?!

JUAN ATYA: Ennyi idő alatt mindössze egy vétkem volt, de képtelen voltam bevallani, ugyanis nem akartam megbánni. És mint azt ön is tudja, atyám, enélkül nincs bűnbocsánat.

CLEMENTE ATYA: És ön egész idő alatt bűnben szolgáltatta ki a szentségeket?

JUAN ATYA: Igen, atyám. Teljes szívemből bánom.

CLEMENTE ATYA: Mit bán teljes szívéből, a bűnt, vagy hogy ekképp szolgáltatta ki a szentségeket?

JUAN ATYA: Mind a két dolgot, atyám.

CLEMENTE ATYA: Nem értem. Mindenféleképpen meg kellett volna gyónnia... Ha csak egy vétke lenne, nem lenne annyira súlyos a helyzet.

JUAN ATYA: Csak egy vétke volt... mindennap. Vagyis, ugyanaz a bűn, csak mindennap elkövettem. Hat hónapon át, minden egyes nap, atyám.

CLEMENTE ATYA: Juan atya! Ez rengeteg bűn! Lássuk csak: hat hónap, harminc nappal számolva, az hatszor három, ami tizennyolc.... vagyis száznolcvan. Száznolcvan bűn, atyám!

JUAN ATYA: Tegnap és ma még nem követtem el. És ott van a február, ami csak huszonnyolc napos, tehát ha kivonunk hármat...

CLEMENTE ATYA: Nézze, mindegy, hogy hárommal több, vagy hárommal kevesebb. Nem fogjuk most ezt papírra vetni...

JUAN ATYA: Csak azért említettem, hogy ha esetleg atyám egészen pontos számadásra kíváncsi.

CLEMENTE ATYA: Hagyjuk a számokat és magyarázza, el nekem miről szól a vétke. Ez nagyon komoly ügy, értse meg, részletesebben kell megismernem...

JUAN ATYA: Mielőtt elmondanám, meg kell ígérnem, hogy nem lesz dühös.

CLEMENTE ATYA: Hogy nem leszek dühös? A megbocsájtás szentségét gyakorlom.

JUAN ATYA: Atyám, nekem testi kapcsolatom volt a Plaza Kolostor egyik apácájával.

CLEMENTE ATYA: Juan atya! Miről beszél, kérem? Azt akarja mondani, hogy száznolcvanszor...! Az egyik legfőbb bűnt... és Isten egyik szolgájával?!

JUAN ATYA: Látja? Tudtam, hogy ez lesz a reakciója. Ezért nem mertem gyónni, de szükségem van a bocsánatára, atyám. A bocsánatára és a lelki tanácsára.

CLEMENTE ATYA: De hát, hogy volt képes...?

JUAN ATYA: A test gyenge... az Evangéliumban is le van írva.

CLEMENTE ATYA: Igen, de az is le van írva, hogy ki kell bírni, hiszen mindent kibírunk! És melyik apácával történt az eset, ha szabad tudnom?

JUAN ATYA: Adela nővérrel, Atyám. Nem tudom, ismeri-e. Egy magas, nagyon csinos...

CLEMENTE ATYA: Hogy ne ismerném! Adela nővérrel! Ez mindennek a teteje!

JUAN ATYA: Atyám, a legmélyebb tisztelettel, de úgy gondolom, ezek a részletek nem szükségesek ...

CLEMENTE ATYA: De hát miről beszél? Ez téboly!

JUAN ATYA: Bármit is mond, atyám, nem ér fel a bűnömhöz... Teljes szívemből bánom.

CLEMENTE ATYA: Remélem, igazat beszél, mert, mint tudja, ha még mindig a test bűnének a rabja, akkor nem lehetséges a feloldozás.

JUAN ATYA: Nem, Atyám, nem. Már elhagytam a nővért. Úgy értem, befejeztem a vétkezést. Nem fog többé előfordulni.

CLEMENTE ATYA: Rendben, ebben az esetben, ha tényleg őszinte megbánást tanúsít, Isten könyöröletes...

JUAN ATYA: Csak van egy probléma, atyám. Emiatt van szükségem a tanácsára is, a bocsánata mellett.

CLEMENTE ATYA: Egy probléma? Miféle probléma? Ugye nem lett terhes a nővér?

JUAN ATYA: Nem, atyám, dehogy! Istennek hála! Az történt, hogy a nővér szerelmes. Belém szeretett, tudja, nem akarja abbahagyni a bűnbeesést.

CLEMENTE ATYA: Ön tájékoztatta arról a nővért, hogy ez egyenes út a pokolba?

JUAN ATYA: Mindent mondtam már neki, atyám. De reménytelen...

CLEMENTE ATYA: Nézze, atyám... ez ugye nem valami rossz vicc?

JUAN ATYA: Bárcsak az lenne, atyám. Nem tudok sem aludni, sem enni az aggodalom miatt. Minden egyes nap ugyanarról szól, hogy a nővér nem tud élni nélkülem, hogy botrányt csinál... Ön nem tudja, milyenek a nők.

CLEMENTE ATYA: Ahhoz, hogy tudjam, milyenek a nők, nem szükséges kapcsolatot létesítenem velük, mint ahogyan ön tette, atyám. Mindemellet, Adela nővér nem nő, hanem egy apáca.

JUAN ATYA: Az apácák is nők, Clemente atya. Csak úgy, ahogy nekünk, úgy nekik is vannak szükségleteik, ugyanúgy hús-vér emberek...

CLEMENTE ATYA: Valóban. Hagyjuk ennyiben. Most a legfontosabb, hogy el tudjon tőle távolodni, bármibe is kerül.

JUAN ATYA: Erről beszélek én is, atyám. Szükségem van a segítésére, különben elveszek. Tudja, az örök kárhozat...

CLEMENTE ATYA: Előbb is gondolkodhatott volna, sok fejtörést megspórolhattunk volna vele.

JUAN ATYA: A test gyenge...

CLEMENTE ATYA: Hagyja most már békén a testet! Lássuk csak...

CLEMENTE ATYA vádló tekintettel néz JUAN ATYÁRA miközben az ujjával a gyóntatófülke fáján kopog idegesen.

Misszió. Nincs más megoldás.

JUAN ATYA: Ne! Csak missziót ne! Az egészségem sem a régi már, meg az utazás, a sanyarú ellátás...

CLEMENTE ATYA: Én a nővéréről beszélek, nem magáról!

JUAN ATYA: Róla? Ja, igen... Nagyon ért a térítéshez, és még injekciót is tud beadni.

CLEMENTE ATYA: Nigéria. Mehetne Nigériába. Vagy Alto Voltába. Ott nagyobb szükség van rá, mint bárhol. Pár évvel ezelőtt nekem is volt egy kis botlásom egy apácával, semmi komoly, természetesen, nem úgy, mint önnek, de állandóan a nyomomban volt, és mielőtt baj történt volna, beszéltem a felettesemmel, és megegyeztünk az Alto Volta-i misszióról. A nővér még hálás lesz majd, persze nem azonnal fog erre ráeszmélni, de később majd megérti, hogy milyen jót tettünk vele. Hiszen mit jelent néhány évnyi áldozat, az örökkévalósághoz képest? Beszélünk a rendfőnökkel.

JUAN ATYA: Köszönöm, atyám. Hálásan köszönöm.

CLEMENTE ATYA: Mondjon el három Ave Mariát és egy Üdvözlégyet. „Felmentelek benneteket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.”

A vigasztaló orgonaszó csendül fel.

SÖTÉT

Fordította: Gonda Anita

Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

EGY APRÓ TÉVEDÉS
(Una pequeña confusión)

Egy fehérvérsejtes orvos kinyitja a leletes borítékot és megnézi. Szemben vele egy páciens áll, akinek csak a körvonala látszik, mivel el van takarva egy paravánnal.

ORVOS: Na, nézzük csak...

Súlyos csend, miközben mereven a leleteket nézi.

Hát ezek a leletek...

Borús arckifejezéssel ide-oda lapozgat a leletek között, miközben különböző hangokat ad ki.

Ezek a leletek... hát mit akar, mit mondjak...

Hol a páciens, hol a leleteket nézi.

Az az igazság, hogy azt se tudom, hol kezdjem. Szeretnék jobb hírekkel szolgálni önnek, de nem tudom, hol kezdjem. Ez egy szörnyű szakma, az embernek minden nap ilyen hírekkel kell szolgálni. Ön ma már a harmadik.

A paravánon átsejlik, ahogy a páciens meginog.

Szédül? Üljön le, üljön csak le! Szeretne egy pohár vizet? Sajnálom, de akárhogy is mondom, úgyis mindegy. Tapasztalatból beszélek. Rosszul van? Nem csodálom. Ezekkel a leletekkel... Az a csoda, hogy egyáltalán el tudott jönni otthonról idáig.

Újra a leletekre néz néhány másodpercig, a fejét csóválja.

Nézze, láttam én már leleteket, de ezek... minden értéke rossz: a vörösvérsejtek, a hemoglobin, a limfociták, a fehérvérsejtek, a húgysav, a vércukor... nincs semmi, ami rendben lenne... és az EKG-ja még rosszabb.

Újra elégedetlenség hangjait hallatja.

Eleinte nehéz lesz, de a legrosszabbra kell felkészülnie, Saturnino.

A páciens a fejét csóválja, valamit suttog.

Mi? Hogy mit mond? Hogy önt nem Saturninónak hívják?

Elohassa a borítékot, amiből kivette a leletet.

“Saturnino Morales”. És önt, mit mondott, hogy hívják? Alfredo del Moral? Ó, hát hasonlít a vezetéknev és talán ezért volt egy kis félreértés. Morales... del Moral, hasonlítanak... Hát nem, akkor ezek nem az ön leletei.

Fog egy másik borítékot, ami szintén az asztalán van, elolvassa rajta a nevet.

Alfredo del Moral. Akkor bizonyára ezek az ön leletei. Bocsásson meg...

A páciens suttog valamit a paraván mögül.

Hogy nem számít, még jobb is? Hát persze, ezt mondom én is... Ismertem pár éve egy úgynevezett del Moralt. Plasztikai sebész volt, olyan, aki mindent helyretesz: feneket, orrokat, melleket. Sokat keresnek a plasztikai sebészek. Manapság mindenki szép akar lenni. Nos, nézzük csak ezt a másik leletet.

Az új borítékból kivesszi a másik leletet. Csendben nézi őket egy darabig. Az arckifejezése megváltozik.

Uram, ez már más! Sokkal jobb... Össze se lehet hasonlítani a kettőt. Hát mázlija van, hogy ön Alfredo, és nem ez a másik. A leletek szerint ön egészséges, mint a makk. Rendben, minden teljesen rendben van.

Rituálisan megütögeti a leleteket az ujjával.

Még szerencse, nem? Micsoda megkönnyebbülés! Nekünk mindig kellemesebb jobb hírt közölni, mint rosszat, elhiheti. És gondolom, már jobban is érzi magát, ugye?

Látjuk, ahogy a páciens bólint.

Hát persze, ez csak természetes... Bocsásson meg..., nem tudom, miért ennek a Saturninónak a leleteit olvastam fel. Az a szegény ember, bárki is legyen, gyógyíthatatlan... és összekeverni az önével... a hasonló vezetéknevük miatt történhetett...

Automatikusan felveszi a másik leletet, és ahogy elolvassa a vezetéknevet a lap tetején lévő fejlécen lefagy egy pillanatra. Egyik kezében az egyik, a másikban a másik leletet tartja. Tekintete a két lelet között gyorsan cikázik, és az arckifejezése ismét megváltozik.

Na de álljon meg a menet, nézzük csak mi ez a zűrzavar. Nem értek már semmit. Itt, ezen a leleten, amire ön azt mondja, hogy nem az öné, a maga neve áll. Nem azt mondta, hogy Alfredónak hívják? Akkor nem is tévedtem...

Ohas.

“Alfredo del Moral”. Az történt, hogy a borítékokat cserélték össze. A borítékok nem számítanak, ami számít, az a lelet. Ami Saturnino borítékjában érkezett, úgy látszik, hogy az öné, és a másik fordítva. Micsoda felfordulás! Szóval, végül is... Önt hogy hívják?

A páciens meginog a paraván mögött.

Jaj, vigyázzon, el ne essen! Nővér! Nővér!

Az orvos a paraván mögé fut, a páciens az orvos karjaiba ájul, és mindketten elterülnek a padlón.

SÖTÉT

Fordította: Feitscher Luca
Lektorálta: Katona Eszter

JOSÉ LUIS ALONSO DE SANTOS

NAGYON NEDVES ULTRAHANG
(Ecografía muy húmeda)

Egy klinika váróterme. Két igen terhes nő. Egyikük egy SZŐKE NŐ, fiatal és csinos, a másik egy BARNÁ NŐ, kicsit idősebb és teltebb, fel-alá sétálnak idegesen.

BARNÁ NŐ: Nem bírom tovább. Itt nyomban bepisilek. A másik nő már egy órája bent van.

SZŐKE NŐ: Én is szörnyen vagyok.

BARNÁ NŐ: Feltalálhattak volna már olyan ultrahangot, amihez nem kell teli hólyag. Ez kínzás! Te mennyi vizet ittál?

SZŐKE NŐ: Pontosan két litert.

BARNÁ NŐ: Két litert? Mind a két litert megittad?

SZŐKE NŐ: Még szép!

BARNÁ NŐ: Tényleg megittad mind a két litert? Mit fogsz szülni? Gyereket vagy halat?

SZŐKE NŐ: Nekem ezt mondták... Miért? Baj?

BARNÁ NŐ: Dehogy is! Kezdő vagy, ugye?

SZŐKE NŐ: Igen, és ön?

BARNÁ NŐ: Én? Ez a negyedik, lányom.

SZŐKE NŐ: Tényleg? Mind lány?

BARNÁ NŐ: Nem, nem. Úgy értem ez a negyedik alkalom. Ezért nem itatják meg velem azt az istenverte két litert. Megittam két pohárral, de ez is majdnem kijön, képzel el mi lenne, ha két litert meginnék. Felrobbannék.

SZŐKE NŐ: Hát, már nem tart sokáig. Már lassan ki kell jönnie. Jaj, jaj, jaj! Szerintem nem érek el az ajtóig.

BARNÁ NŐ: Figyelj, szépségem, bocsáss meg, de én előttem vagyok.

SZŐKE NŐ: Mi? Nekem fél hatra van időpontom, most hat óra van, szóval... Mikorra hívták be önt?

BARNÁ NŐ: Már egy örökkévalóság óta itt voltam tele hólyaggal, amikor te megérkeztél, úgyhogy én jövök. Így is van, én vagyok a következő.

SZŐKE NŐ: Nézze, nem akarok vitatkozni önnel. Majd ha megjön Tano, tisztázzuk. Épp parkol. Ő kérte az időpontot.

BARNÁ NŐ: És még az időponttal jön...! Ez egy kényszerítő körülmény... Egy másodperccel sem bírom tovább!

SZŐKE NŐ: Na és én? Én két litert ittam, ön meg két pohárnyit! Épp az előbb mondtál!

BARNÁ NŐ: És mi köze van ennek bármihez is? Mindenki annyit bír, amennyit bír. Felőlem a Cibeles szökőkút vizét is kiűhattad volna. Aj, jaj, jaj...

SZŐKE NŐ: Majd ha megjön Tano, meglátjuk. Fél hatra kértem időpontot.

BARNÁ NŐ: De ki az a Tano, aki mindent meg fog oldani, ha szabad tudnom? A férje?

SZŐKE NŐ: Nem, nem a férjem, de mintha az lenne. Nem házasodhatunk össze egy problémája miatt, de mindegy is.

BARNA NŐ: És ez a férj, vagy unokatestvér, vagy bárki is legyen, jön veled az ultrahangra?

SZŐKE NŐ: Természetesen. És a fájdalommentes szülésfelkészítő órákra is elkísér.

BARNA NŐ: Hát anyám, ez aztán a férfi!

SZŐKE NŐ: Minden könyvben, amit olvastunk azt írják, hogy a férfinak a nő mellett kell lennie ezekben a nehéz pillanatokban. Azt mondta, hogy “bármilyen történjen is veled, az velem is meg kell, hogy történjen”.

BARNA NŐ: És még azt a két litert is megitta?

SZŐKE NŐ: Még szép! “Mindent, ami velem történik...” – ezt mondta.

BARNA NŐ: Akkor ezért nem jön fel. Biztos bevizelt a kocsiba, és problémás feljönnie átázott nadrágban. Ha én azt mondom a férjemnek, hogy meg kell innia két liter vizet... a pszichiátriára visz.

SZŐKE NŐ: Hát Tano nem ilyen. Ő ezer örömmel.

BARNA NŐ: És Tano még a légzésgyakorlatokat, a lihegést, és a többi is elvégzi?

SZŐKE NŐ: Igen, és a meditációt is.

BARNA NŐ: Az enyém is elkezdte a meditációt egyszer, az első gyerekénél, de rögtön el is aludt, horkolva feküdt a földön.

SZŐKE NŐ: Ah, nem! Tano nem ilyen. Még a stria elleni krémet is magára akarta kenni.

BARNA NŐ: Hát nézd, ha nem az eláradás veszélye fenyegetne éppen, most bepisilnék a nevetéstől. De honnan szerezted egy ilyen pasit?

SZŐKE NŐ: Jaj, hát pedig ez nem minden. Elkészíti nekem az ételt, amikor otthon van, hogy ne fáradjak el. Keveset van otthon, mert sokat utazik, de akkor ágyba hozza nekem a reggelit. Azt mondta, hogy az egyetlen, amit sajnál, hogy nem hordhatja ki ő a gyereket, ha tehetné, felváltva csinálnánk: egy hetet én, egy hetet ő.

BARNA NŐ: Hát lányom, ez a pasi egy főnyeremény! Az egyetlen, amiben hasonlít az én férjemhez, az az utazás, a többi pedig...

SZŐKE NŐ: Egy angyal. Bármit kérhetek tőle.

BARNA NŐ: *(Óvatosan leül.)* Aj, jaj. Jaj! Hát engem bármikor, amikor lát azt mondja: “Úgy nézel ki, mint egy tehén.” Amikor elmondtam neki, hogy terhes vagyok, hát majd lenyelt keresztben. Azt mondta, miért nem vigyáztam? Egyik nap azt kérdezem tőle, “Paco, hogy fogjuk hívni a gyereket?” Erre azt mondja: “Pacónak, ahogy az apját”, csak hogy ne kelljen gondolkoznia. “De Paco” – mondom neki én – “már Pacónak hívják a nagyobbikat is. Nem fogják az összes fiúkat Pacónak hívni.”

SZŐKE NŐ: Biztos jó szándékkal mondta.

BARNA NŐ: Hát persze, jó szándékkal... Nézd, lányom. Úgy vigyázz erre a Tanóra, mint a szemed fényére, és tartsd rövid pórázon, nehogy elszökjön. Még csak az hiányzik, hogy jól nézzen ki.

SZŐKE NŐ: Nem hogy jól néz ki, egyenesen szívdöglesztő!

Egy ideges férfi lép be, látszik rajta, hogy ki kell mennie a mosdóba.

BARNA NŐ: Paco!

SZŐKE NŐ: Tano!

BARNA NŐ: Tano?

SZŐKE NŐ: Paco?

BARNA NŐ: Ez az ember Paco, a férjem.

SZŐKE NŐ: Micsoda? Tano? Édes Istenem! Bepisiltem!

BARNA NŐ: Én is!

Mindhárman bepisilnek.

SÖTÉT

Fordította: Feitscher Luca

Lektorálta: Katona Eszter

IBRAHIM NASRALLAH
LOS ESPÍRITUS DEL KILIMANJARO
(fragmento)

En ese horizonte salvaje y blanco, el campamento no era más que unos puntos coloridos conmovidos por el viento fuerte con la intención de borrarlos. La nieve estaba acumulada fuera y la tienda de campaña temblaba. Rima busca a cualquier manera para calmar su alma que no ha perdido los dedos, pero no se atreve a quitarse los guantes para inspeccionar lo que todo su cuerpo no puede confirmar.

La única certidumbre es que cuando ella abre la pequeña puerta de la tienda de campaña solo hay una cosa esperándola: la nieve, mucha nieve.

Su estancia por siete días en el monte Denali, con su inestabilidad climática, y todavía quedarán 3 días más era suficiente para plantar una idea en su mente que no podía quitarse de la cabeza; esa ventisca había convertido todo en un desierto de nieve.

La puerta de la tienda se crujía como si fuera de madera, y el hielo se había acumulado en la cremallera de la puerta de la tienda de campaña y transformó la tela en una hojalata rasguñada.

Ella no esperaba quedarse por más de una noche en el campamento 14, que se denomina así porque está ubicado a la altitud de 14000 pies. Aunque el clima cambió de repente y ya no era posible seguir subiendo allí hacia el campamento 17 y más allá.

Pasó siete días duros cuando ella empezó a quedarse sin comida, y el frío mortal que deambulaba libremente afuera se entró.

En vano intentó detener el progreso de la helada con su cuerpo rígido como un tendón. Tuvo que salir y enfrentarse a él para que no la matara mientras ella estaba sentada mirando fijamente a su cuerpo invisible.

Rima llevó la sierra y salió. Empezó a cortar el hielo y convertirlo en un ladrillo para construir una pared alrededor de la tienda de campaña. Su meta no fue construir un muro para proteger la tienda de campaña de las tormentas continuas pero la meta real fue que ella y todos en el campamento pudieran mover para mantener la sangre corriendo por las venas.

Lo peor de todo fue que el café también se acabó. Podría haber encontrado alguna comida enterrada en el suelo, el exceso de comida dejada por equipos predecesores para que otros atrapados en esa misma situación pudieran comerla.

En el octavo día por la mañana olió el aroma del café mientras estaba en su saco de dormir. Al principio, ella pensó que estaba soñando, pero no fue un sueño. Abrió la puerta de su tienda de campaña y el olor inundó adentro. Se levantó con prisa, pero esto era demasiado bueno para ser verdad. El olor no venía de la tienda de comida de su equipo sino de una tienda en la distancia que pertenecía al equipo colombiano. “¡Voy a tomar un café! ¡Lo voy a hacer!” No se retractó.

Con su complexión mediana y delgada y sus ojos que nunca pierden su brillo bajo ninguna circunstancia, caminó hacia la tienda de campaña del equipo colombiano. No era difícil iniciar conversaciones con ellos, ¿de dónde vinieron? ¿Cuáles de esas

montañas habían escalado? ¿Cómo estaba el clima? Y los equipos que los precedieron al Campamento 17 y su destino misterioso las noches que se les denominaron “Noches de Resurrecciones.” Pero ella tenía los ojos fijos en el café que se estaba preparando y la aroma llenó su pecho.

En ese momento, escuchó una risa pura y cálida que no tenía relevancia con ese lugar pálido y aislado. Rima se dio vuelta y vio a ese hombre con piernas protésicas destapadas y atrás de él, una chica de 17 o 18 años corría ágilmente y tiró bolas de nieve apuntando hacia él, pero sin poder pegarle. Él era sorprendentemente eludido, en un periodo de tiempo muy breve y entre dos bolas de nieve podía agacharse, llenar palma con nieve y crear una bola. Luego se dio la vuelta en un movimiento ligero que los mejores tenistas le envidiarían, disparaba su bola de nieve y golpeó la chica que lo perseguía en el hombro. Llegado a la cima del juego, la niña golpeada se tambaleó y se cayó sobre la espalda mientras el hombre con piernas metálicas gritó de victoria. Rima y él se miraron fijamente y después de compartir una sonrisa amplia, Rima le señaló el signo de triunfo.

– ¿Quién es usted?

– Un alpinista colombiano que decidió ascender el monte y venir para apoyarle."

Como si de repente saliera el sol, Rima sintió una bola de llama rodeando dentro de su ropa, una bola inmensa saliendo de su cabeza y la fundió con sus llamas. No pasó mucho hasta que el sudor que ella produjo se convirtiera en hielo. Estaba mirando alrededor sin poder aferrarse a esa idea desenfundada que ella tenía.

Ella estaba tan asustada al punto de que se levantó y se alejó de su mejor oportunidad: ¡tomar el café! Con mucha prisa se dirigió hacia su tienda de campaña como si no quisiera ser vista por nadie mientras que estaba poseída por su idea, la que se resbaló de su cabeza y se instaló aquí en su corazón.

La idea creó un caos dentro de ella como una tormenta hasta el punto que se olvidó completamente su pregunta difícil sobre el estado de sus dedos, ¿los perdió? ¿O estará a punto de perderlos? Rima escaló más de un monte y se enfrentó a más de una tormenta y presenció más de un momento letal.

“Rima, no te vas a tomar el café antes de lograr este sueño”, se susurró a sí misma. Estaba rabiosa como si fuera una tigresa en una jaula. Dos días más, dos días largos, duros, fríos, cálidos. Dos días pasarán con una lava volcánica furiosa y un hielo milenario. De repente, salió de la tienda de campaña y miró al cielo. “¿Por qué no? Tienen miles de razones para triunfar”– dijo.

Pero ella todavía tenía miedo, miraba con prudencia a la puerta de la jaula que acabó de dejar.

Traducido por Edebean Ghassan Alsharaiheh

Revisado por Eszter Katona

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

HALOTTI BESZÉD

Látjátok feleim, egyszerre meghalt
és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt.
Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.
De nincs már.
Akár a föld.
Jaj, összedőlt
a kincstár.

Okuljátok mindannyian e példán.
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él
s mint fán se nő egyforma-két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.
Nézzétek e főt, ez összeomló,
kedves szemet. Nézzétek, itt e kéz,
mely a kimondhatatlan ködbe vész
kővé meredve,
mint egy ereklye
s rá ékírással van karcolva ritka,
egyetlen életének ősi titka.

Akárki is volt ő, de fény, de hő volt.
Mindenki tudta és hirdette: ő volt.
Ahogy szerette ezt vagy azt az ételt
s szólt ajka, melyet mostan lepecsételt
a csönd s ahogy zengett fülünkbe hangja,
mint vízbe süllyedt templomok harangja
a mélybe lenn s ahogy azt mondta nemrég:
"Édes fiacskám, egy kis sajtot ennék",
vagy bort ivott és boldogan meredt a
kezában égő, olcsó cigaretta
füstjére és futott, telefonált
és szötte álmát, mint színes fonált:
a homlokán feltündökölt a jegy,
hogymilliók közt az egyetlenegy.

Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a múltba sem és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már, csak ő nem.
Többé soha
nem gyűl ki halvány-furcsa mosolya.

DEZSŐ KOSZTOLÁNYI

SERMÓN FUNERARIO

Amigos, mirad lo rápido que murió
y aquí, engañados y negados, solos nos dejó.
Lo conocíamos. Ni buenas ni destacables habilidades
pero era un corazón que aún late frente a nimiedades.
Ahora se ha marchado.
Polvo es y en polvo se convirtió.
El tesoro oculto que no sobrevivió
hoy se ha derrumbado.

Aprended a ser sabios de este triste ejemplo.
Así somos los hombres. Cada uno, único, cierto.
Como él no ha vivido ni vive réplica
al igual que no hay árbol con dos hojas idénticas,
nadie como él debería perder su gran momento.
Observad su cabeza, fijaos en el brillo perdido en sus ojos.
Observad su mano, desapareciendo en la niebla poco a poco
para no ser nombrado: hoy, en piedra transformado,
pasa a ser una reliquia,
que de talla cuneiforme,
presenta su extraordinaria vida,
un arcaico secreto, breve y deforme.

Quien fuera que fuese, era luz, era calor.
Uno lo supo y dijo que era él, no había opción.
Cómo podía ser que le atrajera esa comida
y cómo, con labios que ahora el silencio enmudecía,
hace no mucho nos decía
repicando en los oídos como campanas de iglesias hundidas
en las profundidades de la mar fría:
«Amigo, cómo me apetece un poco de queso»
o si no, bebía vino y observaba satisfecho
el humo del cigarro consumiéndose en sus dedos,
llamaba por teléfono y corría
y su sueño como un hilo de colores tejía:
la única señal que relucía en su frente
mostró que era único entre tanta gente.

No lo encontrarás y lo buscarás en vano,
ni aquí ni en Asia ni en Colonia del Cabo
ni en el fértil futuro ni en el pasado.
Cualquiera puede nacer salvo él
y ya nunca más
su ligera y rara sonrisa verás.

Szegény a forgandó, tündér szerencse,
hogy e csodát újólá megteremtse.

Édes barátaim, olyan ez épen,
mint az az ember ottan a mesében.
Az élet egyszer csak őrája gondolt,
mi meg mesélni kezdtünk róla: „Hol volt...”,
majd rázuhant a mázsás, szörnyű mennybolt
s mi ezt meséljük róla sírva: „Nem volt...”

Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.
Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon, egyszer.

La suerte, variable y efímera, es pobre
como para que el milagro otra vez se recobre.

Para mí, queridos amigos, esto trae a la memoria
al héroe de una historia.
La vida de repente tomó forma en él
y nosotros así comenzamos: «Había una vez...».
Después, el cielo lúgubre se abatió sobre él
y nosotros decimos llorando, «sólo había una vez».

Allí yace quien luchó por derecha,
en su propia estatua, muda y maltrecha.
No lo despierta lágrima, palabra o sustancia alguna.
Pero había una vez un hombre. De eso, no cabe duda.

Traducido por Emese Bokor, Gergely Sári, Patricia Sánchez Martín, Edebean Sharaiheh
y Axel Uhalde

GLORIA ANZALDÚA

VIVIR EN LA FRONTERA

Vivir en la Frontera significa que tú
no eres ni hispana india negra española
ni gabacha, eres mestiza, mulata, híbrida
atrapada en el fuego cruzado entre los bandos
mientras llevas las cinco razas sobre tu espalda
sin saber para qué lado volverte, de cuál correr;

Vivir en la Frontera significa saber
que la india en ti, traicionada por 500 años
ya no te está hablando,
que las mexicanas te llaman rajetas, que negar a la Anglo dentro tuyo
es tan malo como haber negado a la India o a la Negra;

Cuando vives en la frontera
la gente camina a través tuyo, el viento roba tu voz
eres una burra, buey, un chivo expiatorio,
anunciadora de una nueva raza,
mitad y mitad –tanto mujer como hombre, ninguno– un nuevo género;

Vivir en la Frontera significa
poner chile en el borscht,
comer tortillas de maíz integral,
hablar Tex-Mex con acento de Brooklyn;
ser detenida por la migra en los puntos de control fronterizos;

Vivir en la Frontera significa que luchas duramente para
resistir el elixir de oro que te llama desde la botella,
el tirón del cañón de la pistola,
la sogá aplastando el hueco de tu garganta;

En la Frontera
tú eres el campo de batalla
donde los enemigos están emparentados entre sí;
tú estás en casa, una extraña,
las disputas de límites han sido dirimidas
el estampido de los disparos ha hecho trizas la tregua
estás herida, perdida en acción
muerta, resistiendo;

GLORIA ANZALDÚA

A HATÁRON ÉLNI

A Határon élni azt jelenti, hogy
nem vagy se fekete indiai spanyol,
sem amerikai, te egy félvér vagy, egy mulatt, egy korcs
a bandák közötti keresztűz fogságában
miközben a hátadon cipeled mind az öt rasszt
és nem tudod, merre fordulj, melyik elől rohanj;

A Határon élni azt jelenti tudod
a benned lévő, ötszáz éve elárult indián asszony
már néma,
hogy a mexikói nők árulónak neveznek, hogy a saját *Anglo* identitásod
tagadása ugyanolyan rossz, mint az Indián vagy a Néger tagadása.

Amikor a határon élsz
az emberek ágazolnak rajtad, a szél ellopja a hangod
számár vagy, ökö, bűnbak,
egy új faj hírnöke,
félig nő, félig férfi, egyik sem - egy új nem;

Határon élni annyit jelent, mint
chilit teszel a borscsba¹,
teljes kiőrlésű kukorica tortillát eszel,
tex-mexet beszélsz brooklyni akcentussal;
és a határon az ellenőrző pontoknál a bevándorlások letartóztatnak;

Határon élni egyet jelent azzal, hogy keményen harcolsz
hogy ellenállj az arany bájitalnak, ami téged hívogat,
a pisztoly ravaszának,
a kötélnek, amely elszorítja torkodat;

A Határon
te vagy a csatatér,
ahol az ellenségek egy vérből valók;
otthon vagy, egy idegen,
a határvitákat érvénytelenítették
a lövések zaja cafatokra tépte a fegyverszünetet
megsérültél, eltűntél
meghaltál, ellenállsz;

¹ Orosz céklaleves.

Vivir en la Frontera significa
el molino con los blancos dientes de navaja quiere arrancar en
tu piel rojo-oliva, exprimir la pulpa, tu corazón
pulverizarte apretarte alisarte
oliendo como pan blanco pero muerta;

Para sobrevivir en la Frontera
debes vivir sin fronteras
ser un cruce de caminos.

Határon élni azt jelenti, hogy
a malom fehér borotvafogakkal fel akarja tépni
olajvörös bőrdet, kipréselni a pépet, a szívedet
porrá zúznak, összenyomnak, elsimítanak,
illatod, mint fehér kenyér, de halott;

A Határon való túléléshez
élj, mint határnélküli
légy útkereszteződés.

Fordította: Ménesi Flóra és Varga Réka
Lektorálta: Csikós Zsuzsanna

JUAN JOSÉ MILLÁS

DIARIO [I]

Cuando mi marido dijo en el desayuno que volvería tarde porque tenía una reunión de presupuestos, yo ya sabía que iba a encontrarse con su amante, como todos los viernes, pero esta vez no me importó, casi fue un alivio. Me hace gracia la frase ésa, «reunión de presupuestos». Se reúnen para presuponer, cuando la mayoría de ellos ni siquiera ha aprendido a suponer. Cómo son. Al salir, se llevó al niño, que había perdido el autobús del colegio, y yo me quedé sola, como siempre, escuchando el ruido de la lluvia (de un tiempo a esta parte, siempre llueve al otro lado de mi cabeza, aunque en la calle haga sol). Luego, al entrar en la habitación de mi hijo para hacer la cama, observé que se había dejado un cuaderno abierto sobre la mesa, con una suma ($7+1=?$) sin resolver. Instintivamente, puse un 8 al otro lado, y en seguida empecé a sentir un agobio enorme por aquel 1 que acababa de perder su individualidad al realizar yo la operación matemática.

Imaginaba al pobre número dentro del 8, buscando la salida desesperadamente, como un claustrofóbico dentro de un laberinto, y me identifiqué con él. Una vez me perdí en el interior de unos grandes almacenes y fue 21 tal el miedo a no dar con la salida que sufrí un desmayo en la sección de deportes. Por otra parte, también yo, como el 1, había perdido la identidad en las profundidades de una familia asfixiante, y no sabía cómo escapar de ella. Sentí que me faltaba el aire y corrí al balcón para respirar. Un sol excesivo me cegó los ojos, pero dentro de mí continuaba escuchándose el ruido de la lluvia. Quizás en el interior del número 8 también lloviera con aquella violencia, pensé. Escuché el teléfono, pero no lo cogí pues supe por el modo de sonar que era mi madre.

Más tranquila, regresé a la habitación para liberar al número inocente y puse sobre la hoja $8-7=1$. Sin embargo, me pareció que el 1 resultante era distinto al que yo había atrapado y me atacó un desaliento enorme. A mí misma, cuando pienso en abandonarlo todo y recuperar mi verdadero ser, siempre me retiene el miedo de que la que lograra escapar fuera una de las que están encerradas conmigo y que no son exactamente yo, aunque sean idénticas a mí.

JUAN JOSÉ MILLÁS

NAPLÓ [I]

Amikor a férjem a reggelinél azt mondta, hogy későn ér haza, mivel költségvetési értekezlete lesz, már tudtam, hogy a szeretőjével fog találkozni, mint minden pénteken, de ezúttal nem bántam, szinte megkönnyebbültem. Szórakoztat a "költségvetési értekezlet" kifejezés. Összegyűlnek költségvetni, tervezgetni, mikor a többségük még csak tervezni se tanult meg. Ilyenek. Amikor indult, elvitte a gyereket, aki lekéste az iskolabuszt, én pedig egyedül maradtam, mint mindig, és hallgattam az eső hangját (egy ideje már állandóan esik az eső a fejem egy részében, még akkor is, ha kint süt a nap). Később, amikor bementem a fiam szobájába, hogy megágyazzak, észrevettem egy nyitva hagyott füzetet az asztalon, benne egy megoldatlan művelettel ($7+1=?$). Ösztönösen egy nyolcast kanyarítottam a másik oldalra, de rögtön hatalmas nyomasztó érzés fogott el amiatt az 1-es miatt, amely elveszítette az egyéniségét azzal, hogy befejeztem a matematikai műveletet.

Elképzeltem azt a szegény számot a 8-asban, amint kétségbeesetten keresi a kijáratot, mint egy klausztrofóbiás ember a labirintusban, és teljesen azonosulni tudtam vele. Egyszer eltévedtem egy nagyáruházban, és annyira féltem, hogy nem talállok ki, hogy elájultam a sportrészlegen. Másrésztől, én is, akárcsak az 1-es, elvesztettem az identitásomat egy fojtogató család kelepccéjében, és fogalmam sem volt, hogyan menekülhetnék belőle. Légszomjat éreztem, és az erkélyre futottam, hogy levegőt kapjak. A nap erőteljes fénye elvakította a szememet, de bennem továbbra is csak az eső kopogása hallatszott. Talán a 8-as számon belül is ilyen hevesen esik az eső, gondoltam. Hallottam, hogy csörög a telefon, de nem vettem fel, mert a csörgésből tudtam, az anyám az.

Kicsit megnyugodva visszamentem a szobába, hogy kiszabadítsam az ártatlan számot, és odaírtam a lapra, hogy $8-7=1$. Azonban úgy tűnt, hogy ez az 1-es más, mint amelyiket én ejtettem csapdába, és hatalmas csüggedés fogott el. Amikor arra gondolok, hogy mindent feladok, és ezzel visszanyerem valódi énemet, mindig visszatart a félelem, hogy akinek sikerült megszöknie, egyike lehet azoknak, akik velem együtt vannak bezárva, és akik nem egészen én vagyok, még ha pontosan azonosak is velem.

Fordította: Ménesi Flóra és Varga Réka

Lektorálta: Csikós Zsuzsanna

PÁLYAMUNKÁK

MŰFORDÍTÁS

CIRÓK SZABÓ ISTVÁN

**AGANCPARK
(válogatás)**

Fordította: Novák Rita
Lektorálta: Ezequiel Wolf, Katona Eszter

BIZTONSÁGI ÖV

Persze rögtön az jut eszembe,
hogy sosem kapcsoltuk be a rádiót,
ha együtt utaztunk. Amíg az autópályán voltunk, beszélgetni kellett,
ott úgyszincs látnivaló. Most, hogy nem
vagy itt, már bekapcsolhatom a rádiót.
Az a szám megy, amelyik a csengőhangod
volt évekig. A benzinkutak magányára
gondolok. Itt nincs mit néznom.
Végig dúdolom a dalt.
Van egy nem fogadott hívásod.

HA ESNI FOG

Sosem hittem el, hogy azért fáj
a lába, mert eső lesz, nem hittem
el, hogy megérzi, hogy jeleznek
a csontjai, pedig egy gyerek
mindent elhisz az anyjának, és
el is hittem mindent, csak ezt az
egyet nem, elképzelhetetlen volt
már gyerekként is, bár most már
én is megérzem, ha eső lesz, érzem,
hogy fájnak anyám csontjai.

ISTVÁN CIRÓK SZABÓ

**PARQUE DE ASTAS
(selección de poemas)**

Traducido por Rita Novák
Revisado por Ezequiel Wolf y Eszter Katona

CINTURÓN DE SEGURIDAD

Claro, inmediatamente me viene a la mente
es que nunca pusimos la radio,
cuando viajábamos juntos. Todo el tiempo
en la autopista teníamos que hablar,
porque no hay nada que ver allí. Ahora que
no estás aquí, ya puedo poner la radio.
Suena la canción que fue tu tono de llamada
durante muchos años. Pienso en la soledad
de las gasolineras. Aquí no hay nada que pueda ver.
Tarareo la canción hasta el final.
Tienes una llamada perdida.

CUANDO LLUEVE

Nunca creí que le doliera la pierna
porque fuera a llover, no creía que sintiera
que los huesos le señalaran cuando lloverá,
pero un niño
cree en todo lo que dice su madre y
yo le creía todo menos esto,
ya de pequeño me era inconcebible,
aunque ahora yo también lo siento
cuando llueve, puedo sentir
el dolor de los huesos de mi madre.

JÁTÉK

Akárhányszor elmentünk
az erdőbe játszani, mindig
úgy hoztak vissza minket
a szüleink, akár a hullákat,
feküdtünk a karjaikban és
hagytuk, hogy azt higgyék –
a nagy játékban fáradtunk el,
mert tudtuk, nem fogják
megérteni, hogy ha a fák
megmozdulnak, helyettük
nekünk kell mozdulatlannak
lenni.

ÉVENTE EGYSZER

Míntha kötelességünk lenne,
úgy találkozunk véletlenül,
évente egyszer, és olyankor
nem kell mondanunk semmit,
csak elfogadjuk,
hogy ez a biztonság, mert
ahhoz, hogy a halak levegőhöz
jussanak, évente egyszer
fúrni kell a befagyott tavon egy
húsz centi széles lyukat, pont egy
olyat, amelyet a lékhorgászathoz
szoktak.

JUEGO

Cada vez que íbamos
al bosque a jugar, siempre
nos traían a casa
nuestros padres como si fuéramos cadáveres,
tendidos en sus brazos,
por hacerles creer
que estábamos agotados por jugar tanto,
porque sabíamos que no lo
entenderían, si los árboles
se moviesen, y nosotros tendríamos
que quedarnos
quietos.

UNA VEZ AL AÑO

Como si fuera por obligación,
encontrarnos por casualidad
una vez al año, y en ese momento
no tenemos nada que decir,
simplemente aceptarnos en
esta seguridad, porque para esto,
una vez al año hay que cavar
un agujero de veinte centímetros
en el lago congelado para que
los peces respiren,
tal como suelen hacerlo
en la pesca de hielo.

SZENNYEZŐDÉS

Hetek óta ihatatlan a csapvíz,
de kitalálunk majd valamit,
leszűrjük az
esővizet, kifőzzük,
vagy lenyaljuk a fűről reggelente
a harmatot,
majd kitalálunk valamit,
ha megszomjazunk.

Addig is pótoljuk a hiányt,
mert kőolajként tart fenn a víz,
és már nekem is,
mint egy nyugdíjas kútásónak,
csak a mélység hiányzik.

EGY KERTET EGYEDÜL

Csak az a metszőolló maradt
az asztalon, amit tőled kaptam
még évekkel ezelőtt. Én túl
türelmetlen voltam a fákhoz,
nem tudtál hozzájuk szoktatni,
pedig akkoriban sokat meséltél
róluk, még sajátunk is volt.
Ősszel és nyáron gyarapodik egy
fa a leginkább, ha jó helye van, ha
gondozzák, egyre vastagabbra nő.
A miénket is addig gondoztam,
amíg itt voltál. Aztán egyre
kevesebbet meséltél a fákról, én
egyre kevesebbet foglalkoztam a
miénkkel, és egyidőben azzal,
hogy elmentél, kívágtam.
Most pedig jó lenne, ha eljönnél
és segítenél lemérni az évgyűrűk
közötti távolságot.

CONTAMINACIÓN

Hace semanas que el agua del grifo es
im potable, pero ya se nos ocurrirá algo;
drenamos
el agua pluvial, lo hervimos,
o lamemos del césped
el rocío de la mañana,
ya se nos ocurrirá algo
cuando tengamos sed.

Mientras tanto, estamos compensando el déficit,
porque el agua nos sostiene como el petróleo,
y ahora a mí,
como excavador de pozos retirado,
lo único que me falta es la profundidad.

UN JARDÍN PARA MÍ SOLO

En la mesa solo quedan las tijeras de podar
que me regalaste
hace años. Yo era muy impaciente
con los árboles,
y tú no pudiste acostumbrarme a ellos,
aunque me hayas contado mucho
sobre ellos, incluso teníamos nuestro árbol.
Es en otoño y en verano
cuando un árbol crece mejor, si tiene un buen lugar, si
lo cultivan y el tronco se hará cada vez más grueso.
Cultivé lo nuestro mientras
estuviste aquí. A medida que contaste
menos historias de los árboles, y
yo también me ocupé menos
de nuestro árbol, y en el momento
que te fuiste, lo corté.
Y ahora sería bueno si vinieras
para ayudarme a leer
la distancia entre los anillos del árbol.

APÁM SZABADKÁN, ANYÁM ÚJVIDÉKEN

Egy félig felépített házban
laktunk akkor, csak egy szobában
voltak bútorok, gondolatban
konyha és nappali egyben.
Apám egész nap a házat építette,
minden szobába ablakot
képzelt, redőnyt és szúnyoghálót,
ő aludt el mindig legkorábban.
Miután anyám lefektette a nővérem
és engem, éjjelente az asztalnál
tanult a vizsgákra, azután
hajnalban vonatra szállt, a házra
gondolt, a házban ránk, az ablakok
helyére, apára.

Azóta megvan mindenki helye az asztalnál,
a csere fel sem merül, mindenki a helyén,
és nem emlékszem, mikor állt be a rend,
csak arra, hogy a rend előtt, reggelente,
milyen volt egy testmeleg széktámlának
dőlni.

FASOR

Azt hiszem, túl messzire ültettek
minket egymástól. Hogy együtt nőttünk
fel, de mégsem nőttünk akkorára,
hogy elérjük egymást.
Minden nap találkoztak az árnyékaink,
és elképzeltem, hogy milyen lenne tényleg
beléd kapaszkodni, bonyolult
lombkoronát növesztetni és hagyni, hogy a
tiédbe fonódjon. De csak elképzeltem,
mert túl messze vagy, pedig két fa vagyunk,
és én csak úgy tudok ölelni, ahogy a borostyánok.

MI PADRE EN SUBOTICA, MI MADRE EN NOVI SAD

Vivíamos en una casa aún en construcción,
en la que, solo en una habitación
había muebles, en teoría
cocina y salón juntos.
Mi padre construía la casa durante todo el día,
y para cada cuarto imaginaba ventanas,
persianas y mosquiteros,
siempre él era el primero en dormirse.
Después de que mi madre nos acostaba
con mi hermana, ella estudiaba
por las noches para sus exámenes;
por la madrugada tomaba el tren pensando en nosotros
dentro de la casa, en los lugares
de las ventanas, y en papá.

Desde entonces, cada uno tiene su lugar en la mesa,
el cambio ni siquiera se nota, cada uno en su sitio,
y no recuerdo cuándo se restableció el orden,
solo recuerdo que antes de esto, por las mañanas,
en el respaldo de la silla, sentía el calor
de mi madre.

AVENIDA CON ÁRBOLES

Creo que nos plantaron demasiado lejos.
Crecimos al mismo tiempo,
pero no crecimos tanto como
para llegar a tocarnos.
Cada día nuestras sombras se encontraban,
e imaginaba, cómo sería empeñarme en ti,
crecer un follaje complicado y
dejar que se teja con el tuyo.
Pero solo lo imaginé,
porque estás demasiado lejos, pero somos dos árboles,
y yo solo puedo abrazarte, como las hiedras.

PÁLYAMUNKÁK

TANULMÁNY

SZILVIA MUCZA

UN PEDAZO DE LA LLANURA HÚNGARA EN COLOMBIA: NUEVA DEBRECEN

Introducción

Entre América Latina y Hungría hay una gran distancia en el sentido geográfico, sin embargo, se pueden encontrar unos lazos que juntan las dos áreas. Uno de los ejemplos es la familia Lenz cuyos miembros después de la Segunda Guerra Mundial se instalaron en Colombia. El marido de la hija de la familia, Endre Boldogfai Farkas también eligió un país latinoamericano, Venezuela, para mudarse. Lo que me despertó el interés hacia el tema fue que la familia antes había vivido en poblaciones cercanas a mi ciudad natal y después emprendió su viaje de estos lugares. Como futura profesora, siguiendo el ejemplo de mis ex profesores y los de ahora, me siento responsable por revelar esas conexiones, entre país y país, idioma e idioma, que facilitan el aprendizaje de lenguas de los estudiantes. Para los profesores de idiomas es importante que los alumnos sientan la misma sed de absorber su propia cultura y lengua materna la que sienten por otros idiomas puesto que cuanto más fuertes sean los cimientos, más estable se puede construir una casa. El ejemplo de la familia de Klára Lenz me tiene un efecto incentivo porque ella le dio tanta importancia a que sus nietos también aprendieran húngaro que uno de ellos se graduó en una universidad húngara. Al investigar los motivos de emigrarse y la situación de la familia Lenz después de instalarse en un país lejano busqué la respuesta a las siguientes preguntas: ¿Cómo continuaron su propio tren de vida en la compañía de otros grupos étnicos? ¿Cómo pudieron conservar su identidad húngara? ¿Tuvieron alguna influencia en la comunidad húngara de Colombia y Venezuela? ¿Cómo era su relación con Hungría?

En mi ensayo quisiera presentar de escena a escena los lugares que desempeñaron un papel importante en la vida de la familia Lenz. Con algunas escenas se vinculan unas personas que actuaban como personajes decisivos de esos lugares. Visité los diferentes lugares en Hungría, a excepción de Budaörs. Amplié mis conocimientos en base a la información de las personas que viven/trabajan en el lugar dado. Además, pensé que era importante ponerme en contacto con el descendiente húngaro de la familia Lenz y los húngaros residentes en Colombia. Como fuentes de mi investigación utilicé páginas de web, unos libros, el archivo municipal de Debrecen, el archivo de la biblioteca de Nyékládháza y entrevistas con personas.

Primera escena: Budaörs

En 2013 la asociación de Budaörsi Kertbarátok se dirigió al ayuntamiento local con la petición de denominar una plaza hasta entonces sin nombre en homenaje a József Lenz. Desde el 1 de marzo de 2014 esta plaza, que se halla al lado de la estación de tren de Budaörs, oficialmente lleva el nombre mencionado encima. Con este acto el consejero comercial, József Lenz, fue el primer húngaro residente en Venezuela y Colombia con cuyo nombre denominaron una plaza en Hungría.¹

¹ Budaörs Város Önkormányzat Polgármestere Előterjesztése, Közművelődési, Ifjúsági és Sport Bizottság, valamint a Képviselő testület 2013. decemberi ülésére (Propuesta del Alcalde del Municipio de

En 2009 la asociación de Budaörsi Kertbarátok mientras estaba limpiando la estación de tren de 125 años descubrió que en el edificio ruinoso parecido a un almacén ferroviario

Imagen 1

había un bajorrelieve precioso (imagen 1). El edificio ruinoso antes era una cámara frigorífica. En su esquina exterior noroeste se puede ver el bajorrelieve de unos 40 cm de diámetro en el que aparece María con el niño Jesús, unos ángeles y a su alrededor una decoración de flores y frutas. Eso representa uno de los símbolos religiosos favoritos de József Lenz, que también se puede encontrar en el mausoleo de la familia en la finca Nueva Debrecen en Colombia: Madona, con una corona de melocotón que es un símbolo de Budaörs. La cámara frigorífica, junto a la estación, fue construida por József Lenz en 1937. Gracias a él se inició la producción y el comercio de melocotón en Budaörs de donde exportaban la fruta a Austria y a diferentes puntos del mundo. La obra

que aún se puede ver en la estación de tren de Budaörs es una copia.²

József Lenz (1897, Budapest–1965, Bogotá) nació en una familia adinerada. Era comerciante, consejero comercial, capitán de húsar de reserva.³ Era padre de 5 hijos: József (1922–1942), Klára (1924–2013), János (1926–1996), István (1944–) y Ferenc (1945–). Entre las dos Guerras Mundiales no solo era famoso por sus bienes sino también por su actividad de proteger los productos húngaros. Gracias a él los productos húngaros obtuvieron una popularidad en toda Europa Central. Además de eso su actividad en interés de la comunidad también fue importante. Ordenó la construcción de unos pisos de servicio en Debrecen y la iglesia de Nyékládháza, por este último hecho fue condecorado por el papa Pío XI. Aunque nació en Budapest sus relaciones le permitieron comprar un terreno en Nyékládháza que parecía apto para la producción de frutas. Después de la Segunda Guerra Mundial las familias nobles perdieron sus bienes, lo que contribuyó a sus partidas de Hungría. En 1944, József Lenz se mudó a Suiza con su familia y pasaron unos años allí. En 1946 continuaron su viaje hacia Venezuela y al fin se instalaron en Colombia.⁴

Budaörs, para las reuniones de diciembre de 2013 del Comité de Cultura Pública, Juventud y Deportes y del Consejo de Diputados). Asequible en:

<https://www.budaors.hu/?module=news&action=getfile&aid=42104> [consultado el 6 de julio de 2022].

² Előadás Lenz Józsefről és a kertbarátok munkáiról (Conferencia sobre József Lenz y los trabajos de kertbarátok-2013). Asequible en:

<https://www.budaors.hu/?module=news&action=getfile&aid=42104> [consultado el 6 de julio de 2022].

³ Bene János-Szabó Péter: A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938-45. (Jósa András Múzeum Kiadványai 52. Nyíregyháza, 2003) (János Bene- Péter Szabó: Los oficiales de husares de la Guardia Nacional Real de Hungría 1938–45). Asequible en:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_SZSZ_Jamk_52_1938_45/?pg=430&layout=s [consultado el 8 de julio de 2022].

⁴ Lenz Emlékterem, Római Katolikus Plébánia, Nyékládháza (Sala de memoria de la familia Lenz, Parroquia Católica Romana de Nyékládháza).

Segunda escena: La hacienda Kocsordos

El 21 de mayo de 1942 Endre Boldogfai Farkas (1908 Nova–1994 Caracas), de una familia noble del condado Zala, se casó con Klára Hermína Lenz, una artista de gobelino.⁵ El conde Sándor Andrássy (1863–1946) vendió a József Lenz la hacienda Kocsordos (imagen 2), un territorio de 1154 acres en la orilla del río Tisza perteneciente a Tiszadob y otro territorio de 422 acres que pertenecía a Kesznyéten. Los compró como dotes para la joven Klára, su única hija. No servía como residencia permanente pero el matrimonio pasaba tiempo allí frecuentemente. En el fin de la Segunda Guerra Mundial la señora Klára Boldogfai Farkas Endréné Lenz se retiró de Budapest a Kocsordos donde dio a luz a su segundo hijo, Ákos Endre János Boldogfai Farkas, en 1944. El marido de Klára, Endre Boldogfai Farkas era Jefe del Estado de las Fuerzas Armadas durante la Segunda Guerra Mundial. Desde el 15 de octubre de 1944 se quedó sin puesto militar permanente. No estaba dispuesto a jurar al nuevo jefe de Estado, Ferenc Szálasi. Sabía que Hungría había perdido su independencia política y que se había introducido un régimen y sistema, lo que los húngaros despreciaban. Viajó a la hacienda Kocsordos con sus soldados subordinados para despedirse de los sirvientes diciéndoles que por el motivo de perder la guerra era necesario dejar Hungría con su familia. De allí viajaron a Debrecen donde su esposa y una parte de la familia Lenz encontraron refugio.⁶ En los principios del comunismo la familia perdió la propiedad de la casa de campo Kocsordos y el castillo. Todos los muebles y decoraciones fueron robados. La familia no recibió ninguna indemnización después de 1990.⁷

Imagen 2

La primera y quizás más difícil estación de mi investigación fue la hacienda Kocsordos. Se puede llegar al rancho en sendas y apenas está marcada en los mapas. Acercándome al lugar, me recibió un complejo de edificios en un entorno lejano de todo. El paisaje es muy idílico porque, aunque se sitúa en la llanura, está en su borde; al alcance de la mano se pueden ver las Montañas del Norte de Hungría y en su cercanía corre el río Tisza. Un mapa me ayudó identificar el rancho porque los edificios correspondían al

⁵ *Új Magyarorság*, febrero de 1942 (9), 26–48. Asequible en:

https://adt.arcanum.com/hu/view/UjMagyarsag_1942_02/?pg=37&layout=s [consultado el 8 de julio de 2022].

⁶ Wikiwand: Boldogfai Farkas–Lenz-kúria. Asequible en:

https://www.wikiwand.com/hu/Boldogfai_Farkas%E2%80%93Lenz-k%C3%BAria [consultado el 6 de julio de 2022].

⁷ ZML. XIII. 10. Farkas család iratai. 10. doboz 1991–1993 4. pallium 5. darab 3. Farkas Endréné Lenz Klára kárpótlási ügyben folytatott levelezése (ZML. XIII. 10. Dokumentos de la familia Lenz. 10. caja de 1991–1993, 4. palio, 5. pieza. 3. Correspondencia de Klára Farkas Endréné Lenz sobre la indemnización). Asequible en: <https://adoc.pub/zala-megyei-leveltar-lajstromf5a5d8596cdf3f0681287c1b5167f4b68580.html> [consultado el 11 de julio de 2022].

plano. También encontré un señor en el Facebook quien mencionó este lugar en su perfil. Le escribí un mensaje y me contó que su padre había crecido allí. Después de que le mandé las fotos me aseguró de que estaba en el camino correcto. Hoy en día en el rancho se cría ganado vacuno. Logré hablar con los inquilinos que me dieron la información de que la hacienda pertenecía al Parque Nacional Bükk. Este edificio en particular desempeñaba un papel importante en la vida de la familia Boldogfai Farkas-Lenz porque allí vio la luz Ákos Endre János Boldogfai Farkas. Aunque era el segundo hijo de la familia no tenía hermano porque lamentablemente el primogénito falleció después de nacer. Este segundo hijo es el padre de Ákos András Boldogfai Farkas quien ahora vive en Hungría.

Tercera escena: Debrecen-Pac

Aunque vivía en Debrecen durante los años de la educación secundaria, antes de empezar la investigación el barrio Debrecen-Pac era desconocido para mí. Al familiarizarme con la historia de la familia Lenz se reveló que el castillo había sido el lugar de reposo favorito de la familia (imágenes 3 y 4). Este castillo con una hacienda extensa es el que impulsó a József Lenz para establecer la finca Nueva Debrecen en el condado Boyacá en Colombia.

Imagen 3 (el castillo antes)

József Lenz compró el edificio con una tierra de 281 acres y con una viña el 1 de julio de 1941 y desde entonces lo visitaban con frecuencia. En 1943 István P. Fekete (1925–2020) de 17 años entonces estuvo de visita en Debrecen-Pac porque el tercer hijo de la familia era su compañero de clase y un buen amigo. Su libro de memoria *Úgy, ahogy volt* tiene detalles y anécdotas sobre la residencia y el territorio. En 1944 durante la Segunda Guerra Mundial nació en el castillo el cuarto hijo de la familia, István Lenz. En octubre de 1944 Klára Lenz, su marido, Endre Boldogfai Farkas y su hijo, después de pasar un rato en su hacienda Kocsordos llegaron a Debrecen-Pac y emprendieron un viaje desde allí primero a Austria y después a Suiza.⁸

Imagen 4 (el castillo actualmente)

Para averiguar lo que había pasado con el castillo después de la emigración de la familia Lenz visité el archivo municipal de Debrecen. Me informaron de que la fábrica de conservas de Debrecen había obtenido la propiedad del castillo y lo había transformado en centro de ocio. Según mis informaciones, el barrio Lencz obtuvo su nombre de József Lenz porque sus empleados podrían instalarse en la colonia cerca del castillo. Los nombres de algunas calles aún conservan el recuerdo de la antigua bodega

⁸ Online tárlatvezetés: A Lenz család és Lenz Klára kapcsolata a Budaörsi Kertbarátok Körével (Visita guiada en línea: La familia Lenz y la relación de Klára Lenz con la asociación de Budaörsi Kertbarátok Köré). Asequible en: https://www.youtube.com/watch?v=d3rS6p_BP3g [consultado el 11 de julio de 2022].

que pertenecía al barrio, por ejemplo, la calle Muskotály, Présház y Puttony (Moscatel, Prensa y Cuévano).⁹ Fui a ver el castillo Lenz en Debrecen-Pac. Logré hablar con el vecino del castillo que me ha informado de que el dueño actual se llama János Harangi. Me comuniqué por teléfono con su hijo, Olivér Harangi, quien me dijo que su padre lo había comprado en los principios de los años 2000. El castillo no sirve como casa permanente de la familia, pero suele dar lugar a acontecimientos deportivos en sus canchas de tenis que pertenecían al centro de ocio construido por la fábrica de conservas.¹⁰

Cuarta escena: Venezuela

Durante la permanencia de la familia Lenz en Suiza, debido a los impuestos altos y las circunstancias cada vez más difíciles, surgió la idea de continuar el viaje hacia Sudamérica. Les afirmó en su decisión el hecho de que entre los 5 hijos de la familia Klára hablaba la lengua española. El 20 de septiembre de 1946 József Lenz y dos de sus hijos, János y Klára, así como su yerno, Endre, partieron de la ciudad sueca Goteburgo en el bordo del barco M.S. Bolívia y llegaron al puerto venezolano La Gaira el 6 de octubre. Allí se instalaron y más tarde se unieron a ellos los otros miembros de la familia llegados desde Europa. La escasez debido al control de divisa y la excelente minería de petróleo en desarrollo se revelaron como una oportunidad prometedora. Dentro de poco abrieron una joyería cuya sede se ubicaba en Caracas. La tienda fue dirigida por Klára Lenz y por su marido. En 1948 el negocio se expandió en Colombia, por lo que Klára y su hermano menor, János, viajaron allí para vigilar la tienda. Pero después de la muerte del presidente colombiano (Jorge Eliécer Gaitán, 1903–1948) estalló una revolución, el hotel donde vivían y numerosos edificios fueron incendiados. Klára y János volvieron a Venezuela, pero su tienda venezolana fue desvalijada y más tarde se destruyó debido al fracaso colombiano. A finales de los años 50 la familia Lenz, József Lenz con su esposa, sus 4 hijos y sus nietos, se fue de Venezuela para siempre y se mudó a Colombia que parecía un lugar apto para la producción y el comercio de frutas. Endre Boldogfai Farkas se quedó en Caracas y durante 40 años desempeñó un papel importante en la vida de la comunidad húngara de Venezuela.¹¹

En la actualidad, la comunidad húngara de Venezuela mayoritariamente se compone de personas que se vieron obligados a emigrarse después de la Segunda Guerra Mundial o la Revolución de 1956. El número de emigrantes llegados desde 1947 se estima en unas cuatro mil personas. Gran parte de estas personas salió de filas militares o eran intelectuales burgueses. Sin hablar la lengua los soldados y la mayor parte de los intelectuales consiguieron trabajos físicos y, más tarde, ya conociendo el español pudieron fundamentar su vida nueva gracias a trabajos que les proporcionaban sueldos más altos. Debido a su situación difícil, los soldados buscaron la compañía de otros soldados

⁹ Szőlőlankás szépség – élet a Lencz-telepen (2012). Asequible en: https://www.dehir.hu/debrecen/szololankas-szepseg-élet-a-lencz-telepen/2012/05/12/?fbclid=IwAR1qMvLm_669jc58gl5pR3O2gzKUeI1FY4ZjGBiubpCWnIk_fLMm-l1o37MY [consultado el 13 de julio de 2022].

¹⁰ Entrevista a Olivér Harangi, 10 de agosto de 2022.

¹¹ Venezuelai – Magyar Lexikon (Enciclopedia venezolano-húngara, Szöllősi Antal. 2011). Asequible en: http://ungerska.se/index.php?option=com_content&view=article&id=95:venezuelai-magyar-lexikon&catid=53:venezuela&Itemid=87 [consultado el 11 de agosto de 2022].

húngaros. Formaron grupos alrededor a los que habían conseguido algún terreno y así les podían dar consejos laborales a los otros.¹²

Endre Boldogfai Farkas después de haber trabajado en el sector comercial obtuvo un puesto como dignatario técnico en el Ministerio de Obras Públicas de Venezuela. Con su actividad diligente contribuyó a la fundación de la comunidad húngara en Venezuela. En 1954 presentó numerosas proposiciones para la fundación de la Comunidad de la Iglesia Católica Romana Mindszenty. Durante un largo tiempo fue miembro del consejo de la iglesia secular. También era miembro fundador de la MHBK venezolano (Magyar Harcosok Bajtársi Közössége – Comunidad de Camaradas de Luchadores Húngaros) y muchas veces escribía artículos anticomunistas para el *Periódico Caribeño* sudamericano en húngaro. Daba discursos públicos sobre los húngaros y la situación de la colonia húngara en Venezuela. Durante los 40 años era aceptado y respetado por todos los húngaros en Venezuela y ellos lo consideraban como mediador y pacifista. Subvencionó el proceso de traer libros de Hungría¹¹. Él también fue autor de unos libros con títulos reveladores, unos de los ejemplos son los siguientes: *Szabadság és egyenlőség* (Libertad e igualdad) publicado en 1968, *Erkölc és forradalmiság* (Moral y revolucionarismo), en 1976 y *Erkölc, érték, nevelés* (Moral, valor, enseñanza), en 1980.

Por la sugerencia de los húngaros residentes en Venezuela el primer centro de la comunidad húngara, un lugar de encuentro fue un chalet alquilado. Con la ayuda de donaciones locales, en 1969, los húngaros en Caracas construyeron la Casa Húngara más grande en toda América Latina a pesar de que vivían más húngaros en Argentina y Brasil. Endre Boldogfai Farkas invitó al conocido príncipe primado, József Mindszenty, a quien conocía desde su niñez. Unas semanas antes de su fallecimiento Mindszenty viajó a Venezuela. Teniendo en cuenta su pasado duro y su edad, le organizaron un programa ligero, pero al final eso no se hizo realidad porque Mindszenty llegó con propósitos diferentes. Habló con cada húngaro en persona, por así decirlo vivía por hoy y por el mañana, y no se ocupaba del pasado. Profesó con convicción que existía el futuro húngaro y enseñó con entusiasmo lo que había que hacer para acelerar el proceso de hacérselo realidad. Con su cariño y fuerza sacudió la colonia húngara, impulsó a los miembros para actos valientes, hizo las paces entre enemigos. Después de su partida empezaron a funcionar el jardín infantil húngaro, el grupo de baile folclórico y el grupo scout. Se fundó el Comité Catastral Húngaro de Venezuela siguiendo las ideas que contenía la última carta de Mindszenty: “Es importante saber uno del otro.” El propósito de la asociación es la búsqueda de los húngaros y sus descendentes, el catálogo y la publicación de sus datos.¹³

Quinta escena: Colombia

El 10 de abril de 1975 József Mindszenty llegó a Caracas y el 25 de abril siguió su viaje a Colombia donde se quedó con Klára, su madre, los hermanos János, István, Ferenc

¹² Magyar sorsok Venezuelában – Hungarikumokkal a világ körül 5. évad 1. rész (Destinos húngaros en Venezuela – Con “Hungaricum” por el mundo, 5. temporada, 1. parte). Asequible en: <https://www.youtube.com/watch?v=V4kl2Q4WUik&t=174s> [consultado el 11 de agosto de 2022].

¹³ Balogh Margit: Mindszenty József I–II (Budapest, 2015). Asequible en: http://real-d.mtak.hu/1149/24/Balogh_Mindszenty_K%C3%96NYV_k%C3%A9p%C3%A9k%C3%BCl.pdf [consultado el 11 de agosto de 2022].

Lenz y un cura llamado József Gróza. Ellos representaban la comunidad húngara de Colombia. Klára Lenz y su padre habían conocido al príncipe-primado durante la guerra gracias a Endre Boldogfai Farkas que había invitado a József Mindszenty a la casa Lenz en la calle Városmajor 22 de Budapest¹³. En homenaje al príncipe primado celebraron una misa en la Catedral Primada de Colombia con claveles de los colores de la bandera húngara. Un orgullo para nosotros húngaros es que la patrona de Bogotá es Santa Isabel de Hungría. Unos soldados alemanes llevaron sus huesos a Colombia porque Isabel se había fallecido en Alemania. Un instituto de Bogotá también lleva el nombre de Santa Isabel de Hungría. Me parece increíble que la capital de un país tan lejano y tan conocido conozca a Santa Isabel, es más, la tenga como patrona de la ciudad.¹⁴

A finales de los años 40 y a principios de los años 50 József Lenz viajaba con frecuencia de Caracas a Bogotá tanto por razones comerciales como por razones familiares. A finales de los años 50 la familia Lenz se mudó a Colombia aprovechando las ricas condiciones naturales del país. En el departamento Boyacá, al lado del municipio Sotaquirá József Lenz compró un territorio parecido a las tierras húngaras.¹⁵ Allí creó la finca colombiana Nueva Debrecen. Como buscaban las mismas condiciones que en Hungría, la descripción de István P. Fekete sobre Debrecen-Pac puede ser parecida a esta finca: “Una cortina preciosa decoraba su única ventana de dos hojas, debajo continuaba el tejado hasta la alcantarilla. Tenía una vista impresionante al arroyo pequeño con pinos y bancal de flores. A la derecha, junto a la entrada había un edificio parecido a una casa de cazador que entonces era utilizado como almacén. En la lejanía había viñeras y huertas. La mayor parte de la finca estaba situada al lado del camino pedregoso donde también se podía encontrar la bodega familiar.”¹⁶

Según el nieto de Klára, Ákos András Boldogfai Farkas, el edificio de la finca tiene dos plantas con un sótano y desván.¹⁷ Klára Lenz a menudo permanecía en la hacienda de su padre donde se ocupaba de jardinería, producción de frutas y verduras y cría de ganado. Siempre estaba en relación estrecha con la flora y la fauna. En esta soledad y tranquilidad creó numerosas obras y después de retirarse encontró su residencia permanente allí.

Klára Lenz cursó sus estudios en el Instituto de Isteni Megváltó Leányai Szent Margit y en Suiza. Hablaba seis lenguas (húngaro, alemán, español, inglés, francés e italiano), así cuando se mudó con sus dos hijos a Bogotá trabajaba como azafata en la aerolínea colombiana Avianca. Gracias a su conocimiento de idiomas recibía a los diplomáticos de alto rango en el aeropuerto de Bogotá y también los interpretaba. Durante todo el tiempo de su emigración no se mitigó su afección a Hungría, lo que comprueban sus obras y los motivos diseñados por ella. Klára desde niña viajaba mucho y en la mayoría de los casos lo hacía sola. La soledad le acompañaba en toda su vida, pero nunca estaba aburrida gracias a su cultura e interés hacia el arte. Muchas veces hacía viajes por el mundo, en

¹⁴ Entrevista a Zsuzsanna Varga, 22 de agosto de 2022.

¹⁵ Venezuelai – Magyar Lexikon (Enciclopedia venezolano-húngara, Szöllősi Antal. 2011). Asequeble en:

http://ungerska.se/index.php?option=com_content&view=article&id=95:venezuelai-magyar-lexikon&catid=53:venezuela&Itemid=87 [consultado el 11 de agosto de 2022].

¹⁶ P. Fekete István: *Úgy, ahogy volt* (Budapest, 2010) – traducción de la autora.

¹⁷ Correspondencia con Ákos András Boldogfai Farkas, 7 de agosto de 2022.

todos los lugares buscaba la belleza, la vivencia, los recuerdos raros. La atraían los museos que eran depósitos de la historia, la cultura y el arte de los países.¹⁸

A la pregunta de cuándo y por qué comenzó a ocuparse de esta forma específica de expresión, es decir, diseñando y editando imágenes, motivos y especialmente su realización ricamente coloreada en textiles, Klára Lenz dio la siguiente respuesta: “Lamentablemente hay muchas personas sin escrúpulo. Estas personas aprovecharon la enfermedad de la vejez, la buena fe de mi padre, por decir lo menos, se apropiaron de sus alfombras orientales, persas etc. de gran valor, sus pinturas de pintores famosos. Las otras obras de estos pintores son tesoros cuidadosamente guardados tanto en el Louvre y el Prado como en otros museos. Para poder llenar el vacío provocado por estas grandes pérdidas y para la reposición del placer hacia el arte, con la combinación de las alfombras y pinturas, se inició mi actividad creativa.”¹⁹

A la pregunta de cuál es su técnica y cómo puede conseguir una riqueza de colores tan diversa responde lo siguiente: “Antes de dibujar con unas líneas la imagen en el tejido hago unos bocetos. Elijo el más idóneo y –excepto a los tallados de plata, paredes de mosaico, pinturas y tallas en madera– bordo el motivo con punto de tallo y con puntadas creadas por mí en un lienzo de buena calidad. También los bordo como los gobelinos. En la mayoría de los casos utilizo hilos de seda, de algodón y de lana. Muchas veces uso pinturas creadas por los indios u otros grupos amantes de la naturaleza. Estas pinturas son de origen vegetal y funcionan con mucho éxito.” Sus obras se dividen en 3 categorías: la representación de la fauna en relación con la caza, los aves europeos y americanos, y los dioses precolombinos de la civilización maya, inca y azteca. “Nunca comercié con mis obras a pesar de que muchos intentaron comprarlas. La explicación es que las obras llevan mi personalidad así que si las vendiera sería lo mismo como si me vendiera a mí misma. Antes pensaba donar en mi testamento todas mis obras a un museo. Sin embargo, cambié de idea por diferentes razones y empecé a donarlas ya en mi vida. Así con la ayuda de la Embajada de la República de Hungría llegaron 20 de mis imágenes al querido lugar de mi juventud, el centro de la finca de mis padres, Nyékládháza, donde los cabezas del municipio y los compañeros del trabajo del centro cultural los recibieron con una gran estimación (imagen 5). La gente pudo contemplarlos en exhibiciones en Nyékládháza y también en los municipios vecinos. Doné una imagen de Madona a la iglesia de Nyékládháza la que fue construida por mis padres y en cuya cripta descansan mi bisabuelo y mi hermano quien después de la cautividad del río Don falleció en la Segunda Guerra Mundial y más tarde fue trasladado a esta ciudad. Por segunda vez doné 24 imágenes de aves bordadas a la ciudad de Múnich como regalos para la Embajada de la República Federal de Alemania.”²⁰

Imagen 5

¹⁸ Mattits Ferenc: *Lenz Klára művei* (Ferenc Mattits: Las obras de Klára Lenz. Budapest, 1994) – traducción de la autora.

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

En los mediados de la década de 1960 debido a los años pasados en un entorno caliente de Sudamérica, “probablemente como resultado del clima diferente” el estado de salud de Klára Lenz empezó a empeorar. Los médicos no tenían buenas esperanzas en relación con la condición de salud de Klára debido a no poder establecer un diagnóstico obvio sobre su enfermedad. Así le preveían que solo viviría por unas semanas. Como resultado de este estado de ánimo diseñó su propia tumba y ataúd. “Después de la muerte de mi padre construí mi tumba en nuestro mausoleo privado cuya construcción había sido permitida por el papa.”²¹ Por haber sido galardonado con el orden del mérito Pro Ecclesia et Pontifice antes (por la construcción de la iglesia de Nyékládháza), József Lenz pudo pedir el permiso del papa para la construcción de este mausoleo. “El territorio pequeño se ubica en la finca Nueva Debrecen donde mi padre fue enterrado en 1965.”²² En el interior del mausoleo, artísticamente enmarcado con líneas nobles y motivos florales estilizados, hay un sarcófago hecho de mármol y decorado con escudos familiares y eso también sirve como un altar. En el centro del sarcófago se puede encontrar un bajorrelieve de mármol de Madona y a su alrededor hay candeleros y floreros. Las paredes también están cubiertas de mármol y se puede leer el siguiente epitafio:

YACE AQUÍ
UNA DAMA PRECAUIDA.
CONSTRUYO,
SU PROPIA ULTIMA MORADA,
EN EL OTONO,
DE SU ERMITANA VIDA,
NACIO:
1924. JUNIO TREINTA, EN BUDA.
DESCANSO,
PARA SIEMPRE, EN U DIA CUALQUIERA.
QUE DIOS LA TENGA.
EN SU GLORIA ETERNA.
CASTIGO SEVERO.
AL PROFANADOR DE ESTA TUMBA.²³

En los mediados de la década de 1960, después de enterarse del diagnóstico, se fue de vacaciones a Múnich para pasar agradablemente el tiempo que le quedaba y para curarse. Llegó al invierno alemán con 6-8 grados bajo cero y sin ningún tratamiento ni medicamento comenzó a sentirse excelente.¹⁷ En 2007 se mudó a Madrid donde vivía con su hija, Teodóra Erzsébet Klára Boldogfai Farkas, hasta su muerte en el año 2013. Tanto el nieto de Klára Lenz, Ákos András Boldogfai Farkas, como la asociación del Círculo Húngaro de Colombia han confirmado que la familia Lenz sigue teniendo la propiedad de la finca Nueva Debrecen en manos de Juan Carlos Lenz, el sobrino de Klára.

Para saber más sobre la finca colombiana Nueva Debrecen, con la ayuda del Círculo Húngaro de Colombia llegué a llamar a Zsuzsanna Varga, una húngara residente en

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

²³ *Ibidem.*

Colombia. Conocía personalmente a los dos miembros de la familia Lenz, los hermanos de Klára: János y Ferenc. Los describió como personas simpáticas y amables.

Zsuzsanna vive en Colombia desde hace 42 años, pero a pesar de este largo tiempo habla en un húngaro perfecto. ¿A qué se debe eso? En Colombia se formaron comunidades húngaras muy cohesionadas en las que los miembros se hablan en húngaro y se ayudan. Funcionan grupos dinámicos de niños y adultos para conservar la identidad húngara. Ponen gran énfasis en las rimas y canciones húngaras en la educación de los niños. Dividen las tareas entre ellos, por ejemplo, Julio Schmidt es encargado de la catalogación y la traducción de las anécdotas. Siendo una historiadora y bibliotecaria, Zsuzsanna enseña sobre la conquista de la patria húngara y da discursos en la radio sobre la importancia de los días nacionales. Su propósito es encontrar “puentes” entre los dos países. Intenta demostrarlo con la comparación de los bailes folclóricos, los alfabetos etc. Gracias a la asociación de LAMOSZ (Latin-Amerikai Magyar Országok Szervezetek Szövetsége – Asociación Latinoamericana de Organizaciones Nacionales Húngaras), los niños húngaros residentes en Paraguay, Perú etc. también tienen la oportunidad de formarse parte de esta comunidad. Demuestra la relación fuerte de Zsuzsanna con Hungría que en 2017 regresó a un encuentro de clase del Instituto Apáczai Csere János. Los otros húngaros expresan sus vínculos a la patria con el hecho de denominar las fincas de Pannónia, Tisza, Duna.²⁴

Como cada moneda tiene dos caras, muchos emigrantes de 1956 no tuvieron como prioridad la conservación de la identidad húngara, por lo que no traspasaron los valores húngaros a sus descendientes. Pero gracias a la actividad apasionada del Círculo Húngaro de Colombia las personas son conscientes de que los dos países se influyen y pueden colaborar (imágenes 6, 7 y 8).

Pogácsa és lángos

Rima popular

Dírmeg-dörmög a medve,	El oso gruñe que gruñe,
nincsen neki jó kedve.	No está de buen humor.
Alhatnék, mert hideg van,	Sería bueno dormir porque hace frío,
jó lesz benn a barlangban.	Se siente bien dentro de la cueva.

Szürke marha - origami

Szürke marha
Grey Cow

Model: Peter Buda; © 1996-1999.
Diagram: Peter Buda; © 1999.

Nagy, szürkét félre vékony papírral ajánlom készíteni. A legelső lépésnél véres hajtogatással érhetjük el.
Best from large paper, colored on both sides. For best results, non-folding is recommended.

1. *Non-symmetrical diagonal. Fold and unfold diagonally.*
2. *Non-symmetrical. Crease + unfold short. Fold and unfold. Crease only at the edge.*
3. *Non-symmetrical + additional lines. Fold and unfold starting at the mark.*

Imagen 6, 7 y 8
Unas de las actividades del Círculo Húngaro de Colombia para los niños

²⁴ Entrevista a Zsuzsanna Varga, 22 de agosto de 2022.

Sexta escena: Nyékládháza

En la década de los años 1920 József Lenz con la ayuda de su buen amigo, Antal Vattay²⁵, compró un terreno en Nyékládháza. Antes de la Segunda Guerra Mundial en su finca de 800 acres y en su huerta de 300 acres ya producía albaricoque y uva para exportar. En la parte accidentada tenía nogales, en el valle producían plantas aromáticas, comino y lentejas.²⁶

Cuando visité Nyékládháza, decidí participar en una misa. Después, me dirigí al párroco quien me dio el número de teléfono de una señora que antes había investigado la vida de la familia Lenz. Katalin Szentpéteriné Kovács recibió con sumo placer mi interés hacia el tema y me ayudó mucho. Según sus palabras: “Sabemos que el lugar de veraneo se llamaba finca Luisa donde vivía el capataz que dirigía la granja, hacía experimentos con la adaptación de los productos extranjeros, con distintos tipos de poda, riego y fumigación.”²⁷ Klára Rozsnyói Tiborné Lenkei, una habitante de Nyékládháza, conocía personalmente a los miembros de la familia Lenz y guarda recuerdos agradables de ellos. En un manuscrito auténtico en el archivo de la biblioteca de Nyékládháza podemos leer una entrevista con ella. Dice lo siguiente sobre la familia: “Sus relaciones comerciales eran extensas. El negocio se expandió en muchos países europeos y también en unos países sudamericanos entre ellos en Argentina y en Brasil. En Brasil el “Señor Józsi” tenía su propia plantación de café. En la estación Ferencz József, Budapest, los productos de exportación e importación pasaban por su vía alquilada.”²⁸

La familia Lenz visitaba Nyékládháza con frecuencia. Klára Rozsnyói Tiborné Lenkei evoca: “En el verano durante las vacaciones toda la familia Lenz permanecía en su lugar

de veraneo disfrutando del buen tiempo. Los hijos, Józsi y Klára, pasaban el tiempo en la compañía de mis hijos. Montaban a caballo, iban de excursión, se bañaban en el lago local.”²⁹ A menudo iban a la misa que se celebraba en un aula grande de la escuela. Viendo la fe, la devoción y la vida limpia de la gente se formuló la idea de construir una iglesia para la ciudad. En 1936 el arquitecto Károly Möller diseñó el plano de la iglesia. La iglesia fue consagrada en 1943 (imagen 9).³⁰

Imagen 9

“La iglesia fue construida por József Lenz”

²⁵ (1891–1966), militar, teniente general durante la Segunda Guerra Mundial.

²⁶ *Itthon vagy – Nézz körül nálunk* (Estás en casa echa un vistazo a nuestro lugar. 2018). Asequible en: <http://itthonvagy.blogspot.com/2018/04/nyekladhaza-folytat-as-posztiban.html> [consultado el 6 de agosto de 2022].

²⁷ Entrevista a Katalin Szentpéteriné Kovács, 8 de agosto de 2022.

²⁸ Emlékezés Városunk Nagyjaira – A Lenz család (Conmemoración de los Bienhechores de Nuestra Ciudad – La familia Lenz. Katalin Szentpéteriné Kovács. 2017).

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ A Lenz család nyékládházi kötődései című előadás (Conferencia sobre los vínculos de la familia Lenz con Nyékládháza. Katalin Szentpéteriné Kovács. 2018).

Desde entonces los curas anualmente celebraban misas de gratitud en homenaje a los miembros fallecidos y vivientes de la familia. El nieto de Klára, Ákos András Boldogfai Farkas suele participar en las misas y también en los más importantes actos de la ciudad.

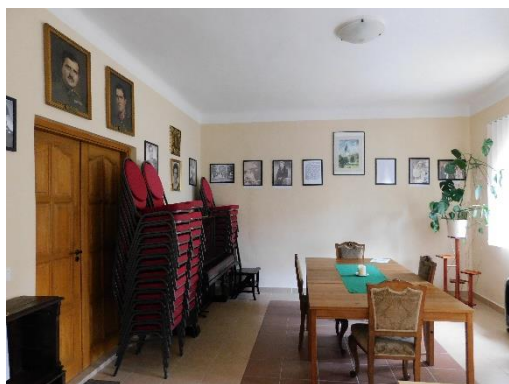

Imagen 10

Sala de memoria de la familia Lenz

Visité la habitación de la parroquia donde conmemoran a la familia Lenz. En las paredes se ven fotos familiares y un resumen breve de cada miembro de la familia (imagen 10). La Madona Colombiana también está expuesta en esa habitación, en su vuelta con dos sellos y unas palabras: donación de Ákos András Boldogfai Farkas, 20 de agosto de 2017.

La asociación conmemorativa de Lenz (Lenz Emléktársaság) fue establecida para que cuidaran, conservaran y traspasaran esa herencia que recibieron de la familia durante los años. Su tarea es la clasificación y catalogación de los

documentos y fotos, entrevistarse con las personas que podrían conocerlos.³¹

Por la sugerencia del párroco actual, Gábor Kalóczkai, la asociación fundada en 2016 fue denominada Caridad Católica Lenz József de Nyékládháza (Lenz József Katolikus Karitászi Nyékládháza). Este año celebraron el día familiar el 23 de julio en el que tuve la oportunidad de participar. El programa empezó con una misa. El propósito del acontecimiento es hacer conocer el personaje de József Lenz y justificar el motivo de elegirlo para denominar la asociación. También hay un plan para dar el nombre de József Lenz a una calle.

Una parte de la colección de textil de la artista de gobelino, Klára Lenz, se puede encontrar en Nyékládháza. Su lugar de exhibición permanente es el castillo Szepessy-Egry. El bibliotecario me mostró los alrededores del castillo y me presentó los 18 textiles y 3 espejos expuestos como tesoros cuidadosamente guardados y orgullos de la ciudad. En 1990, Klára Lenz donó a la ciudad su propia colección hecha a mano que primero fue expuesta en la iglesia y después en la casa cultural. En la ceremonia de apertura de la exhibición una obra especial de Klára Lenz, *La Madona Indiana*, fue colocada en la pared de la iglesia. La inauguración oficial de la colección transferida al castillo Szepessy-Egry tuvo lugar el 28 de junio de 2014. En este acontecimiento la hija de la artista, Teodóra Mayorálné Boldogfai Farkas, y su sobrino, Ákos András Boldogfai Farkas, regalaron a Nyékládháza tres espejos con marco de madera cubierto de oro. Más tarde, el 20 de

³¹ *Ibidem*.

agosto de 2017, Ákos András Boldogfai Farkas donó a la iglesia una pintura de la Virgen María con marco cubierto de oro pintada por Klára Lenz, titulada *La Madona Colombiana* (imagen 11).

Imagen 11

Ákos András Boldogfai Farkas entrega *La Madona Colombiana* a la iglesia de Nyékládháza

Conclusión

Durante la investigación me enriquecí con muchas experiencias nuevas. Fue una gran experiencia encontrar “pasando de lugar a lugar” las respuestas a mis preguntas. Hablar con una persona que experimentó todo este proceso en persona especialmente fue muy estimulante para mí. Personas serviciales tanto en Hungría como al otro lado del océano acompañaron toda mi ruta, entre ellos Ákos András Boldogfai Farkas, los empleados del archivo municipal de Debrecen, los habitantes de Nyékládháza y el Círculo Húngaro de Colombia. Estoy agradecida por su apoyo y entusiasmo.

Revisado por Katalin Jancsó

Fuentes utilizadas

- A Lenz család nyékládházi kötődései* című előadás (Conferencia sobre los vínculos de la familia Lenz con Nyékládháza. Katalin Szentpéteriné Kovács. 2018).
- Balogh Margit: *Mindszenty József* I-II (Budapest, 2015). [http://real-d.mtak.hu/1149/24/Balogh Mindszenty K%C3%96NYV k%C3%A9pn%C3%A9lk%C3%BCL.pdf](http://real-d.mtak.hu/1149/24/Balogh_Mindszenty_K%C3%96NYV_k%C3%A9pn%C3%A9lk%C3%BCL.pdf)
- Bene János-Szabó Péter: *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar* 1938–45. (Jósa András Múzeum Kiadványai 52. Nyíregyháza, 2003) (János Bene-Péter Szabó: Los oficiales de husares de la Guardia Nacional Real de Hungría 1938–45). https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_SZSZ_Jamk_52_1938_45/?pg=430&layout=s
- Budaörs Város Önkormányzat Polgármestere Előterjesztése, Közművelődési, Ifjúsági és Sport Bizottság, valamint a Képviselő testület 2013. decemberi üléseire (Propuesta del Alcalde del Municipio de Budaörs, para las reuniones de diciembre de 2013 del Comité de Cultura Pública, Juventud y Deportes y del Consejo de Diputados). <https://www.budaors.hu/?module=news&action=getfile&aid=42104>
- Correspondencia con Ákos András Boldogfai Farkas (2022).
- Előadás Lenz Józsefről és a kertbarátok munkáiról* (Conferencia sobre József Lenz y el trabajo de kertbarátok-2013). <https://www.budaors.hu/?module=news&action=getfile&aid=42104>
- Emlékezés Városunk Nagyjaira – A Lenz család* (Conmemoración de los Bienhechores de Nuestra Ciudad – La familia Lenz. Katalin Szentpéteriné Kovács 2017).
- Entrevista a Katalin Szentpéteriné Kovács (2022).
- Entrevista a Olivér Harangi (2022).
- Entrevista a Zsuzsanna Varga (2022).
- Itthon vagy – Nézz körül nálunk* (Estás en casa echa un vistazo a nuestro lugar. 2018). <http://itthonvagy.blogspot.com/2018/04/nyekladhaza-folytatas-posztban.html>
- Lenz Emlékterem, Római Katolikus Plébánia, Nyékládháza (Sala de memoria de la familia Lenz, Parroquia Católica Romana de Nyékládháza).
- Magyar sorsok Venezuelában - Hungarikumokkal a világ körül*, 5. évad 1. rész (Destinos húngaros en Venezuela – Con “Hungaricum” por el mundo, 5. temporada, 1. parte). <https://www.youtube.com/watch?v=V4kl2Q4WUik&t=174s>
- Mattits Ferenc: *Lenz Klára művei* (Ferenc Mattits: Las obras de Klára Lenz. Budapest, 1994).
- Online tárlatvezetés: A Lenz család és Lenz Klára kapcsolata a Budaörsi Kertbarátok Körével (Visita guiada en línea: La familia Lenz y la relación de Klára Lenz con la asociación de Budaörsi Kertbarátok Köre). https://www.youtube.com/watch?v=d3rS6p_BP3g
- P. Fekete István: *Úgy, ahogy volt* (Budapest, 2010).
- Szólólankás szépség – élet a Lencz-telepen* (2012). https://www.dehir.hu/debrecen/szololankas-szepseg-elet-a-lencz-telepen/2012/05/12/?fbclid=IwAR1qMvLm_669jc58gl5pR3O2gzKUe11FY4ZjGBiubpCWnIkfLMm-l1o37MY
- Új Magyarság*, febrero de 1942, (9), 26–48. https://adt.arcanum.com/hu/view/UjMagyarsag_1942_02/?pg=37&layout=s

Venezuelai – Magyar Lexikon (Enciclopedia venezolano-húngara, Szöllősi Antal. 2011).
http://ungerska.se/index.php?option=com_content&view=article&id=95:venezuelai-magyar-lexikon&catid=53:venezuela&Itemid=87

Wikiwand: Boldogfai Farkas–Lenz-kúria.

https://www.wikiwand.com/hu/Boldogfai_Farkas%E2%80%93Lenz-k%C3%B3ria

ZML. XIII. 10. Farkas család iratai. 10. doboz 1991-1993 4. pallium 5. darab 3. Farkas Endréné Lenz Klára kárpótlási ügyben folytatott levelezése (ZML. XIII. 10. Documentos de la familia Lenz. 10. caja de 1991-1993, 4. palio, 5. pieza. 3. Correspondencia de Klára Farkas Endréné Lenz sobre la indemnización).

<https://adoc.pub/zala-megyei-leveltar-lajstromf5a5d8596cdf3f0681287c1b5167f4b68580.html>

Fuentes de las imágenes

Imagen 1: <https://www.kozterkep.hu/24854/oszibarackos-madonna>

Imagen 2: Propiedad de la autora.

Imagen 3:

https://www.facebook.com/kereso.alberlet/photos/a.592382277551016/1890331417756089/?_rdr

Imagen 4: Propiedad de la autora.

Imagen 5: Propiedad de la autora.

Imágenes 6, 7 y 8: Cortadas de las presentaciones de Zsuzsanna Varga para las clases de niños. Propiedad del Círculo Húngaro de Colombia.

Imagen 9: Propiedad de la autora.

Imagen 10: Propiedad de la autora.

Imagen 11: Propiedad del archivo de la biblioteca de Nyékládháza.

MÓDSZERTANI MOZAIK

TÍMEA JUDIT VARGA

PROPUESTA DIDÁCTICA PARA TRABAJAR CON EL LÉXICO DEL ESPAÑOL MEXICANO

Nivel	B2-C1
Contenidos (léxico, gramatical, funcional)	léxico
Objetivos	✓ dominar el léxico mexicano presentado
Destrezas que predominan	escritura, habla
Organización	6 actividades
Materiales necesarios	hojas de las tareas, cuaderno

La presente propuesta didáctica se enfoca en la riqueza léxica del español que va mucho más allá del léxico usado en España. A los alumnos del aula ELE en Europa se les enseña el vocabulario castellano, es decir, de España. Sin embargo, el español es hablado por más de 500 millones de personas en el mundo, lo que implica una gran variedad lexical. En las siguientes actividades el alumno puede familiarizarse con una parte del léxico mexicano, por eso se recomienda en niveles avanzados o para alumnos interesados en México y su lenguaje.

Actividad 1

Desarrollo de la actividad: *Lee las palabras mexicanas y sus definiciones. ¿Cómo las dicen en España? Escribe las palabras usadas en España en las líneas.*

1. ahorita – se refiere a un tiempo en el futuro cercano o más lejano _____
2. ahuevo - de todas maneras, (coloquial) _____
3. alberca – lugar construido por el hombre para nadar _____
4. aretes – joyas que se ponen en las orejas _____
5. audífonos – objeto pequeño que se usa para escuchar música _____
6. bocina – objeto que da volumen más alto a la música _____
7. boleto – se compra para usar el transporte público o para entrar en algún evento ____
8. botana – comida para picar, por ejemplo, patatas fritas _____
9. ¿bueno? – se dice cuando uno contesta el teléfono _____
10. camión – un tipo de transporte público de cuatro ruedas _____
11. carro – vehículo personal de cuatro ruedas _____
12. chamaco – una persona joven, de edad menor, (también se usa la palabra española)

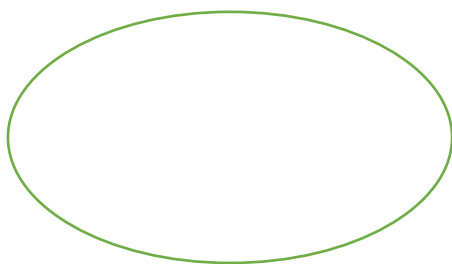
13. chamarra – prenda de ropa que te pones cuando hace frío _____
14. chamba – actividad por la que recibes sueldo, (coloquial, también se usa la palabra española) _____
15. chavo/chava – persona adolescente o adulto joven _____

16. chela – un tipo de bebida alcohólica que se elabora de malta (coloquial, también se usa la palabra española) _____
17. chícharo – verdura pequeña, redonda y verde, un tipo de legumbre _____
18. chico – de tamaño pequeño _____
19. chido/padre – algo bueno, excelente, de moda, (coloquial) _____
20. cochera – parte de la casa donde se deja el coche _____
21. cruda – sensación por haber tomado mucho alcohol _____
22. derecho – dirección recta _____
23. durazno – fruta redonda, dulce, con cáscara rojiza y pulpa amarilla _____
24. enojarse – tener enfado _____
25. estacionamiento – lugar público donde se deja el coche _____
26. elote – verdura amarilla alargada, ingrediente de la tortilla mexicana _____
27. fresa – algo elegante o lujoso _____
28. frijol – un tipo de legumbre pequeño, marrón o negro _____
29. jalar – opuesto de empujar _____
30. jitomate – verdura roja _____
31. jugo – bebida de frutas _____
32. lentes – se usan para ver mejor _____
33. ¿mande? – si no has entendido lo que te han dicho, así pides que te lo repitan _____
34. me late – me gusta, me apetece, (también se usa la expresión española) _____
35. mezclilla – tela de la que se hacen los vaqueros _____
36. neta – algo de verdad, (coloquial) _____
37. nieve – postre frío, de muchos sabores _____
38. no hay pedo – para decir que todo está bien, (coloquial) _____
39. papa – verdura amarilla, una guarnición preferida _____
40. pastel – un postre grande, generalmente para el cumpleaños _____
41. pistear – tomar alcohol, (coloquial) _____
42. platicar – conversar, hablar, charlar, (también se usan las palabras españolas) _____
43. playera – prenda de ropa de mangas cortas _____
44. popote – objeto pequeño que se usa para beber _____
45. raspado – postre refrescante de hielo _____
46. recámara – parte de la casa para dormir _____
47. regadera – se usa para ducharse _____
48. rola – una pieza de música, (coloquial, también se usa la palabra española) _____
49. tenis – prenda de ropa que te pones en los pies _____
50. tianguis – lugar de puestos y vendedores, (también se usa la palabra española) _____
51. wey – amigo, (coloquial) _____

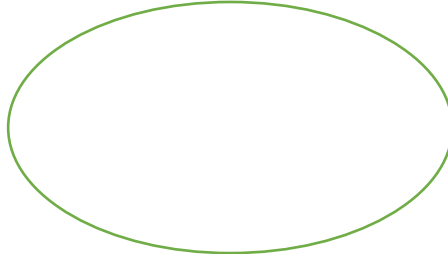
Actividad 2

Desarrollo de la actividad: *Agrupar las palabras según la categoría.*

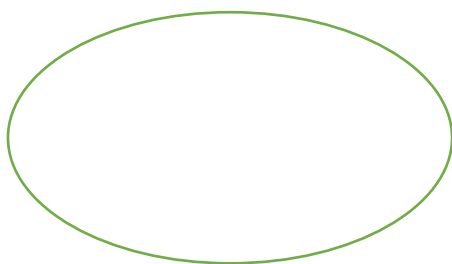
ROPA Y ACCESORIOS

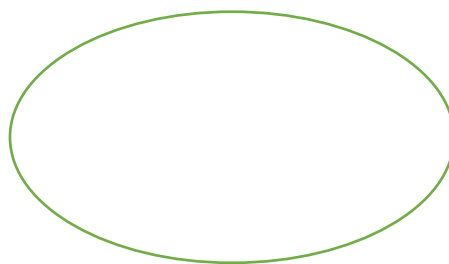
EN LA CASA

COMIDA, BEBIDA

EXPRESIONES

tenis, pistear, me late, papa, regadera, aretes, durazno, ahorita, playera, recámara, chicharo, popote, chido, mezclilla, ¿mande?, chela, alberca, frijol, nieve, padre, chamarra, cochera, botana, jugo, no hay pedo, elote, wey, lentes, pastel, ¿bueno?, raspado, jitomate, ahuevo, neta

Actividad 3

Desarrollo de la actividad: *Aquí puedes leer algunas conversaciones cortas entre un mexicano y un español. En cada una ocurre algún malentendido por las diferencias en el vocabulario. ¿Cuál puede ser el malentendido en cada una? Tú eres su amigo y entiendes ambos vocabularios. ¿Cómo les ayudarías a entenderse entre ellos?*

- a) – Vamos a tomar el camión número 7 y bajar en la plaza de la revolución.
– ¿De verdad vamos a ir en camión al cine? Me parece un poco peligroso. Seguramente hay buses o metro.
- b) – Ay, otra vez no sale agua caliente de la regadera.
– Las plantas no necesitan agua caliente. Ahora tomo la regadera y traigo agua fresca para las flores.
- c) – ¿Has visto mis audífonos?
– ¿Tus audífonos? ¿No son los de tu abuela? Tú oyes muy bien, ¿no?

- d) – Aquí ve todo derecho.
 - Vale...
 - No gires; te dije que todo derecho.
 - Ah, ¿no es a la derecha?
 - No. Derecho tres cuerdas más. Gira solo después de tres cuerdas.
- e) – No empujes la puerta, jálala, porque así no se abre.
 - ¿Jalo? No tengo hambre, gracias.
- f) – Compré un pastel de chocolate para el cumpleaños de Rodrigo.
 - Un pastel? Es muy poco. Habrá muchos invitados.
- g) – Alberto no se siente muy bien. Anda con la cruda.
 - Tiene muchas verduras sin cocinar?
- h) – Esta zona de la ciudad es muy fresca.
 - Ah, me gusta la fresca. Pero no veo ni una.
- i) – ¿Vamos por una nieve?
 - Dónde encontraremos nieve aquí? Hay 30 grados.
 - Por eso. La nieve te refrescará. Hay de muchos sabores.
- j) – Quiero nieve de vaso chico.
 - ¿Es solo para chicos?
 - No, mira. Hay vasos de tamaño chico, mediano y grande.

Actividad 4

Desarrollo de la actividad: *Crea pares de palabras mexicano-castellano.*

padre	resaca
camión	pequeño
regadera	auriculares
pastel	helado
audífonos	elegante, rico
cruda	recto
fresa	tarta
chico	comer mucho
derecho	ducha
jalar	guay
nieve	autobús

Actividad 5

Desarrollo de la actividad: *Este texto fue escrito por un español. ¿Cómo lo diría un mexicano? Cambia las palabras que se pueden cambiar.*

Hoy, para ir al trabajo fui en bus porque en las mañanas es difícil encontrar aparcamiento con el coche. Compré mi billete en el bus, pero el conductor se enfadó un poco porque le pagué con un billete de 100 pesos. Es noviembre, pero no necesité mi chaqueta porque hacía mucho calor. Después del trabajo tuve que ir al mercado para comprar algún regalo para mis sobrinos. Son unos muchachos muy traviesos. De ahí fui a un bar para tomar y charlar con algunos amigos. Pedimos cerveza y patatas fritas. En la mesa de al lado había una chica muy guapa; estaba bebiendo un zumo de naranja con una pajita. Me gusta este bar porque tiene música en vivo y siempre tocan canciones muy guayas. Llegué a casa tarde. Ahora me apetece alguna comida para picar.

Actividad 6

Desarrollo de la actividad: *Con las palabras de la lista, crea un diálogo con un compañero.*

¿mande?, playera, bocina, me late, alberca, botana, ahorita, chido

Clave de los ejercicios

Actividad 1

Lee las palabras mexicanas y sus definiciones. ¿Cómo las dicen en España? Escribe las palabras usadas en España en las líneas. (En algunos casos ya se definen con la palabra en castellano, en estos casos el alumno no tiene que escribir el equivalente.)

1. ahorita – se refiere a un tiempo en el futuro cercano o más lejano (**luego**)
2. ahuevo - de todas maneras, coloquial
3. alberca – lugar construido por el hombre para nadar (**piscina**)
4. aretes – joyas que se ponen en las orejas (**pendientes**)
5. audífonos – objeto pequeño que se usa para escuchar música (**auriculares**)
6. bocina – objeto que da volumen más alto a la música (**altavoz**)
7. boleto – se compra para usar el transporte público o para entrar en algún evento (**billete**)
8. botana – comida para picar, por ejemplo, patatas fritas (**tapas, aperitivo**)
9. ¿bueno? – se dice cuando uno contesta el teléfono (**dígame**)
10. camión – un tipo de transporte público de cuatro ruedas (**autobús**)
11. carro – vehículo personal de cuatro ruedas (**coche**)
12. chamaco – una persona joven, de edad menor, también se usa la palabra española (**niño, muchacho**)
13. chamarra – prenda de ropa que te pones cuando hace frío (**chaqueta**)
14. chamba – actividad por la que recibes sueldo, coloquial, también se usa la palabra española (**trabajo, curro**)
15. chavo/chava – persona adolescente o adulto joven (**muchacho**)

16. chela – un tipo de bebida alcohólica que se elabora de malta, coloquial, también se usa la palabra española (**cerveza**)
17. chícharo – verdura pequeña, redonda y verde, un tipo de legumbre (**guisantes**)
18. chico – de tamaño pequeño (**pequeño**)
19. chido/padre – algo bueno, excelente, de moda, coloquial (**guay, chulo**)
20. cochera – parte de la casa donde se deja el coche (**garaje**)
21. cruda – sensación por haber tomado mucho alcohol (**resaca**)
22. derecho – dirección recta (**recto**)
23. durazno – fruta redonda, dulce, con cáscara rojiza y pulpa amarilla (**melocotón**)
24. enojarse – tener enfado (**enfadarse**)
25. estacionamiento – lugar público donde se deja el coche (**aparcamiento**)
26. elote – verdura amarilla alargada, ingrediente de la tortilla mexicana (**maíz**)
27. fresa – algo elegante o lujoso (**elegante, lujoso, rico, pijo**)
28. frijol – un tipo de legumbre pequeño, marrón o negro (**judías**)
29. jalar – opuesto de empujar (**tirar**)
30. jitomate – verdura roja (**tomate**)
31. jugo – bebida de frutas (**zum**)
32. lentes – se usan para ver mejor (**gafas**)
33. ¿mande? – si no has entendido lo que te han dicho, así pides que te lo repiten (**¿qué?, disculpa?**)
34. me late – me gusta, me apetece, también se usa la expresión española
35. mezclilla – tela de la que se hacen los vaqueros (**tela vaquera/de jean, denim**)
36. neta – algo de verdad, coloquial (**en serio, de verdad**)
37. nieve – postre frío, de muchos sabores (**helado**)
38. no hay pedo – para decir que todo está bien, coloquial (**no hay problema**)
39. papa – verdura amarilla, guarnición preferida (**patata**)
40. pastel – un postre grande, generalmente para el cumpleaños (**tarta**)
41. pistear – tomar alcohol, coloquial (**tomar, entonarse**)
42. platicar – conversar, hablar, charlar, también se usan las palabras españolas
43. playera – prenda de ropa de mangas cortas (**camiseta**)
44. popote – objeto pequeño que se usa para beber (**pajita**)
45. raspado – postre refrescante de hielo (**granizado**)
46. recámara – parte de la casa para dormir (**dormitorio**)
47. regadera – se usa para ducharse (**ducha**)
48. rola – una pieza de música, coloquial, también se usa la palabra española (**canción**)
49. tenis – prenda de ropa que te pones en los pies (**zapatos deportivos**)
50. tianguis – lugar de puestos y vendedores, también se usa la palabra española (**mercado**)
51. wey – amigo, coloquial (**tío**)

Actividad 2

Agrupar las palabras según la categoría.

Ropa y accesorios: *mezclilla, playera, chamarra, tenis, lentes, aretes*

En la casa: *recámara, regadera, cochera, alberca*

Comida: durazno, chicharo, chela, papa, pastel, frijol, botana, pistear, jugo, popote, jitomate, elote, raspado, nieve

Expresiones: neta, chido, padre, ¿bueno?, abuelo, no hay pedo, ¿mande?, me late, ahorita

Actividad 3

Aquí puedes leer algunas conversaciones cortas entre un mexicano y un español. En cada una ocurre algún malentendido por las diferencias en el vocabulario. ¿Cuál puede ser el malentendido en cada una? Tú eres el amigo de ellos y entiendes ambos vocabularios. ¿Cómo les ayudarías a entenderse entre ellos?

- a) – Vamos a tomar el camión número 7 y bajar en la plaza de la revolución.
– ¿De verdad vamos a ir en camión al cine? Me parece un poco peligroso. Seguramente hay buses o metro. *(en México camión significa autobús)*
- b) – Ay, otra vez no sale agua caliente de la regadera.
– Las plantas no necesitan agua caliente. Ahora tomo la regadera y traigo agua fresca para las flores. *(en México regadera significa ducha)*
- c) – ¿Has visto mis audífonos?
– ¿Tus audífonos? ¿No son los de tu abuela? Tú oyes muy bien, ¿no? *(audífonos son auriculares)*
- d) – Aquí ve todo derecho.
– Vale...
– No gires: Te dije que todo derecho.
– Ah, ¿no es a la derecha?
– No. Derecho tres cuerdas más. Gira solo después de tres cuerdas. *(derecho es recto)*
- e) – No empujes la puerta, jálala, porque así no se abre.
– ¿Jalo? No tengo hambre, gracias. *(jalar significa tirar)*
- f) – Compré un pastel de chocolate para el cumpleaños de Rodrigo.
– Un pastel? Es muy poco. Habrá muchos invitados. *(pastel significa tarta)*
- g) – Alberto no se siente muy bien. Anda con la cruda.
– Tiene muchas verduras sin cocinar? *(cruda significa resaca)*
- h) – Esta zona de la ciudad es muy fresca.
– Ah, me gusta la fresa. Pero no veo ni una. *(fresa significa lujoso, rico)*
- i) – ¿Vamos por una nieve?
– Dónde encontraremos nieve aquí? Hay 30 grados.
– Por eso. La nieve te refrescará. Hay de muchos sabores. *(nieve es helado)*
- j) – Quiero nieve de vaso chico.
– ¿Es solo para chicos?
– No, mira. Hay vasos de tamaño chico, mediano y grande. *(chico es pequeño)*

Actividad 4

Crea pares de palabras mexicano-castellano.

padre – guay

pastel – tarta

fresa – elegante, lujoso

jalar – comer mucho

camión – autobús

audífonos – auriculares

chico – pequeño

nieve – helado

regadera – ducha

cruda – resaca

derecho – recto

Actividad 5

Este texto fue escrito por un español. ¿Cómo lo diría un mexicano? Cambia las palabras que se pueden cambiar.

Hoy para ir a la **chamba** fui en **camión** porque en las mañanas es difícil encontrar **estacionamiento** con el **carro**. Compré mi **boleto** en el **camión**, pero el conductor **se enojó** un poco porque le pagué con un billete de 100 pesos. Es noviembre, pero no necesité mi **chamarra** porque hacía mucho calor. Después de la **chamba** tuve que ir al **tianguis** para comprar algún regalo para mis sobrinos. Son unos **chamacos** muy traviesos. De ahí fui a un bar para **pistear** y **platicar** con algunos amigos. Pedimos **chela** y **papas** fritas. Me gusta este bar porque tiene música en vivo y siempre tocan **rolas** muy **chidas/padres**. Llegué a casa tarde. Ahora **me late** alguna **botana**.

Actividad 6

Con las palabras de la lista crea un diálogo con un compañero.

¿mande?, playera, bocina, me late, alberca, botana, ahorita, chido

Las soluciones varían.

Revisado por Katalin Jancsó

NÓRA DOHÁNYOS

ESPAÑOLES FAMOSOS

Nivel	A1
Contenidos (léxico, gramatical, funcional)	Contenido cultural Forma de verbos en el presente de indicativo Vocabulario de profesiones
Objetivos	✓ ampliación del vocabulario ✓ desarrollo de la comprensión lectora ✓ conocer contenidos culturales
Destrezas que predominan	comprensión lectora habilidades cognitivas
Organización	15-20 minutos
Materiales necesarios	mapa impreso de España, tarjetas impresas de las personas, las piezas de las comunidades impresas o laminadas, marcadores/lápices, pegamento

Desarrollo de la actividad

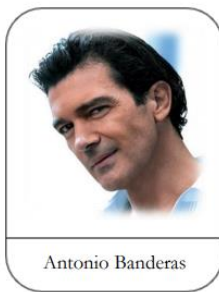
El objetivo de la tarea es averiguar de cuál persona conocida se trata en cada texto bibliográfico y emparejar estas personas con sus comunidades autónomas correspondientes. Además, los estudiantes tienen que unir las piezas de las comunidades para recibir el mapa completo de España.

Los estudiantes trabajan juntos para hacer un proyecto. Se sientan alrededor de una mesa, el/la profesor/a les da el mapa de España en blanco, las fotos sobre las personas y las piezas de las comunidades autónomas. Los estudiantes leen los textos y según las biografías emparejan las personas con sus comunidades autónomas. Cuando las personas tienen sus comunidades, los alumnos colocan las comunidades en su lugar correcto en el mapa. Juntos crean un mapa como un póster o infografía y de esta manera aprenden los nombres de las comunidades autónomas, su ubicación dentro de España y, al mismo tiempo, llegan a conocer algunos personajes famosos españoles con alguna información sobre su vida. Luego se puede trabajar con los textos pequeños, por ejemplo, los alumnos pueden presentar oralmente a los personajes con la ayuda de los textos, o pueden trabajar con el vocabulario de los textos. Pueden buscar otras personas famosas de las comunidades y presentar su vida como tarea de expresión oral.

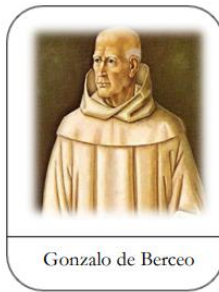
- **Fuente de las comunidades autónomas:**
<https://laeduteca.blogspot.com/2011/11/recursos-primaria-puzzle-de-las.html>
- **Fuentes de imágenes:**
google.com

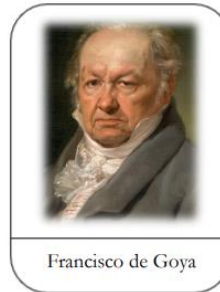
María Maurandi

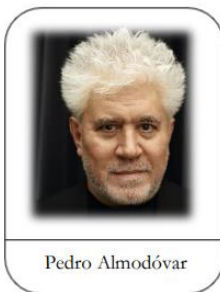
Antonio Banderas

Gonzalo de Berceo

Francisco de Goya

Pedro Almodóvar

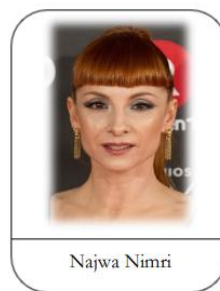
Enrique Iglesias

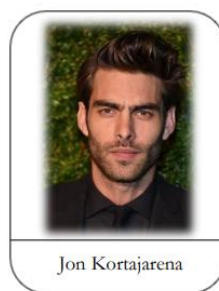
Isabela I de Castilla

Inma Cuesta

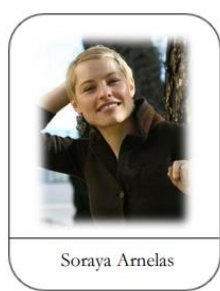
Najwa Nimri

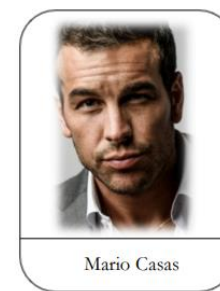
Jon Kortajarena

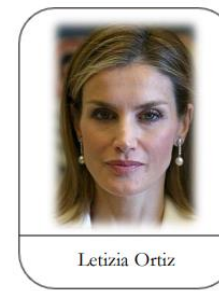
Salvador Dalí

Soraya Arnelas

Mario Casas

Letizia Ortiz

Marta Hazas

	Texto sobre la persona	Solución (persona y su comunidad)
1.	Nace en 1960, en la comunidad de Andalucía. Es un actor y director. Es un futbolista antes de actuar en películas. Además, tiene su propia marca de perfume. Es la voz de una de las figuras del cuento <i>Shrek</i> .	Antonio Banderas, Andalucía
2.	Nace en el siglo 18 en Aragón. Es un pintor español, considerado uno de los grandes maestros de la pintura. Influye a artistas como Pablo Picasso en la pintura moderna. Pinta el famoso ‘El 3 de mayo de 1808’ en Madrid.	Francisco de Goya, Aragón
3.	Es la reina de España desde 2014. Nace en Asturias. Su esposo es el rey Felipe VI. Es periodista antes de su matrimonio. Es la primera esposa de un rey de España que entra en la familia real de una vida ordinaria.	Letizia Ortiz, Asturias
4.	Nace en 1977 en Santander. Es una actriz de Cantabria. Es conocida de películas y series como <i>El Internado</i> , <i>Bandolera</i> y <i>Velvet</i> .	Marta Hazas, Cantabria
5.	Esta persona es un director español famoso que nace en 1949 en Castilla-La Mancha. Gana dos premios Óscar, seis premios Goya y dos premios en el festival de Cannes, Francia.	Pedro Almodóvar, Castilla-La Mancha
6.	Es una de las personas más importantes en la historia de España. Es una reina, tiene cinco hijos del rey Fernando II de Aragón. Es muy religiosa. Tiene un gran papel en la Reconquista y en la Inquisición.	Isabela I de Castilla, Castilla y León
7.	Nace en 1904 en Barcelona (Cataluña). Es uno de los artistas más famosos de España. Es pintor, escultor y escritor en el siglo 20. Es la figura principal del surrealismo. En la serie <i>La Casa de Papel</i> los ladrones tienen máscaras que le presentan a él.	Salvador Dalí, Cataluña
8.	Nace en 1982. Es una cantante de música pop-dance de Extremadura. En 2009, representa el país en el Festival de Eurovisión. Tiene dos discos de platino y un disco de oro.	Soraya Arnelas, Extremadura
9.	Es un actor muy popular de hoy. Nace en Galicia en 1986. Uno de sus papeles más famosos es de la peli <i>Tres metros sobre el cielo</i> . También juega en la serie <i>El barco</i> . Gana el premio Goya por el mejor actor protagonista en la película <i>No matarás</i> .	Mario Casas, Galicia
10.	Es un poeta medieval nacido en Berceo (La Rioja) en 1196. Es el primer poeta con versos en castellano. Además de escribir poemas, es un monje.	Gonzalo de Berceo, La Rioja

11.	Nace en Madrid en 1975. Es un artista español, hijo de un legendario cantante. Él es también un cantante exitoso con 5 Grammy Latinos. Tiene canciones en español y en inglés.	Enrique Iglesias, Madrid
12.	Nace en 1934. Es una pintora y poetisa de Murcia. Es conocida internacionalmente, tiene pinturas en museos de Madrid, Barcelona y Buenos Aires. Tiene un libro de poesía con el título <i>Ni una palabra mas</i> .	María Maurandi, Murcia
13.	Nace en 1972. Es una actriz y cantante nacida en Pamplona (Navarra). Forma un grupo de música con Carlos Jean, el Najwajeán. Uno de sus papeles más famosos hoy es el de la detective Alicia Sierra en la serie <i>La Casa de Papel</i> .	Najwa Nimri, Navarra
14.	Es una persona del País Vasco, nace en 1985. Es un modelo y actor. Aparece en comerciales de marcas como <i>Versace</i> o <i>Calvin Klein</i> . Es reconocido por su papel en la película <i>A single man</i> (2009) y en la serie de Netflix <i>Alta mar</i> .	Jon Kortajarena, País Vasco
15.	Es una actriz muy popular en nuestros días. Nace en Valencia en 1980. Juega en muchas películas españolas como <i>Aguila Roja</i> , <i>Amar en tiempos revueltos</i> y en las producciones de Netflix <i>Criminal: España</i> y <i>El desorden que dejas</i> .	Inma Cuesta, Valencia

Revisado por Katalin Jancsó